

BETÆNKNING
OM
INVALIDEPENSION
M.V.

AFGIVET AF
ET AF SOCIALMINISTERIET I 1962
NEDSAT UDVALG

BETÆNKNING NR. 371

1965

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	5
<i>Kapitel 1. Gældende ordninger.</i>	7
A. Den danske invalidepensionsordning	7
a. Baggrund	7
b. Ydelser og betingelser m. v.	7
c. Tillægspension.	8
B. Den svenske invalidepensionsordning	8
a. Baggrund	8
b. Ydelser og betingelser m. v. (folkepensionens invalidepension).	9
c. Tillægspension (invalidepension inden for allmänna tillägspensionen).	10
C. Den norske invalidepensionsordning	11
a. Baggrund	11
b. Ydelser og betingelser m. v.	11
c. Tillægspension.	12
<i>Kapitel 2. Invalidepensionisterne og udgiften til invalidepension.</i>	13
A. Invalidepensionisternes antal.	13
B. Pensionisternes fordeling efter alder, køn og ægteskabelig stilling	14
C. Pensionisternes fordeling efter invaliditetsårsag	16
D. Invalidepensionsudgifterne.	18
<i>Kapitel 3. Invalidepensionens niveau.</i>	20
A. Invalidepension.	20
a. Gældende niveau og baggrunden herfor.	20
b. Om forhøjelse af invalidepension.	20
1° Kompensationssynspunktet	20
2° Revalideringssynspunktet	21
3° Forholdet til en muligt kommende tillægspensionsordning	21
c. Om invalidepension efter invaliditetsgrad	22
d. Udvalgets forslag om invalidepensionens niveau og graduering.	23
1° Om forhøjelse for personer med $\frac{2}{3}$ nedsat erhvervsevne, herunder de nuværende invalidepensionister.	23
2° Om særlig forhøjelse for de sværest invaliderede.	23
3° Om lavere pension til visse invaliderede.	23
B. Tillæg til invalidepensionen.	23
a. Om forhøjelse af det personlige bistanstillæg	23
b. Om forhøjelse af plejetillægget	24
c. Om det særlige pensionstillæg	25
d. Om børnetillæg	25
e. Om ægteskabstillæg	26
f. Om personlige tillæg	26
C. Ydelser til ikke-pensionister	26
a. Om forhøjelse af invaliditetsydelsen	26
b. Om forhøjelse af bistanstands- og plejeydelserne	26
D. Om ydelser til samlevende ægtefæller.	27
a. Gældende ordning	27
b. Udvalgets forslag	27
E. Oversigt over udvalgets forslag om størrelsen af invalidepensionsordningens ydelser.	27
<i>Kapitel 4. Betingelser.</i>	29
A. Invalidepension.	29

	Side
a. Det gældende invaliditetsbegreb	29
b. Om lægelige og ikke-lægelige faktorer i invaliditetsbedømmelsen	29
c. Om varighedsbegrebet	30
1° Hittidig praksis og baggrunden herfor	30
2° Overvejelser og forslag	31
d. Om graderet pension	32
1° Højeste pensionsstørrelse	32
2° Mellemste pensionsstørrelse	33
3° Laveste pensionsstørrelse	33
e. Om retten til at bevare tilkendt invalidepension	34
1° Gældende ordninger	34
2° Overvejelser og forslag	34
f. Aldersbetingelser	36
1° Om laveste alder for tilkendelse af invalidepension	36
2° Om højeste alder for tilkendelse af invalidepension	36
1. Gældende ordninger	36
2. Overvejelser og forslag	37
B. Tillæg til invalidepension med særligt henblik på det huslige bistandstillæg	37
C. Ydelser til ikke-pensionister, herunder til alvorligt høreskadede	38
<i>Kapitel 5. Fradragsregler . . . . .</i>	<i>41</i>
A. Gældende regler	41
a. Grundbeløb	41
b. Pensionstillæg	43
B. Udvalgets overvejelser	43
a. Om eventuel ophævelse af indtægtsreguleringen	44
b. Om eventuel ændring af fradragsreglerne	45
C. Samvirken af fradragsregler og grænsen for pensionens bevarelse	47
<i>Kapitel 6. Om lovforslaget og udgifterne derved . . . . .</i>	<i>48</i>
A. Om lovforslaget	48
B. Udgifter ved lovforslaget	49
a. Udgifter	49
1° Beløb for erhvervsudygtighed	49
2° Invaliditetsbeløbet	50
3° Indførelse af nedsat pension	52
4° Forhøjelse af bistands- og plejetillæg	52
5° Forhøjelse af invaliditets-, bistands- og plejeydelse	52
6° Lempelse af betingelserne for at bevare pension	53
b. Besparelser	53
1° Husligt bistandstillæg	53
2° Invaliditetstillæg	53
c. Sammendrag	53
<i>Kapitel 7. Om eventuel adgang til bistands- og plejetillæg for folkepensionister . . . . .</i>	<i>55</i>
A. Gældende ordninger	55
B. Overvejelser	55
C. Konklusion	58

BILAG

Bilag 1. Udkast til lov om invalidepension m. v.	59
Bilag 2. Invalidepension m. v. pr. 1. oktober 1964	82
Bilag 3. Årsløn for lavtlønnede	83
Bilag 4. Udkast til vejledning vedrørende ydelse af bistands- og plejetillæg til personer, der er fyldt 67 år	85

Indledning.

Ved skrivelse af 7. maj 1962 nedsatte socialministeriet et arbejdsudvalg med den opgave — på grundlag af en gennemgang af en række af invalideforsikringsretten eller ankenævnet afgjorte konkrete sager -- at gøre de gældende regler om vilkårene for adgangen til at oppebære invalidepension og andre offentlige ydelser til invaliderede under folkepensionsalderen til genstand for overvejelse og at fremkomme med sådanne forslag til ændringer i lovgivning eller administrativ praksis, som udvalget måtte finde hensigtsmæssige og egnede til at fremme mulighederne for en mere individualiseret bistand.

I nævnte skrivelse udtaltes det om baggrunden for udvalgets nedsættelse:

„Ved lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension blev der på grundlag af den i 1959 afgivne kommissionsbetænkning (nr. 228) om invalideforsikringen gennemført nogle ændringer i betingelserne for adgangen til invalidepension og visse forbedringer for enkelte grupper af invaliderede, bl. a. ved indførelse af en invaliditetsydelse.

Efter vedtagelsen af denne lov er lov nr. 170 af 29. april 1960 om revalidering trådt i kraft med deraf følgende forøgede muligheder for iværksættelse af uddannelse og andre erhvervsmæssige foranstaltninger for invaliderede og andre erhvervshæmmede.

I den senere tid er der fra forskellig side over for socialministeriet fremsat ønske om, at en række spørgsmål om betingelserne for adgangen dels til invalidepension og dels til andre offentlige ydelser til invaliderede må blive taget op til overvejelse i et arbejdsudvalg eller en studiegruppe på baggrund af den seneste udvikling.

Udvalgets opgave var efter kommissoriet begrænset til overvejelser for så vidt angår invaliderede under folkepensionsalderen, men i socialministeriets skrivelse af 25. oktober 1962 til udvalgets formand udtaltes det:

„ . . . . Da socialministeriet imidlertid finder det ønskeligt, at det må blive overvejet, om der bør kunne bevilges bistands- og plejetillæg til invaliderede over denne alder, skal man anmode Dem om at foranledige, at udvalget også tager dette spørgsmål op til overvejelse og i givet fald fremkommer med forslag herom.”

I socialministeriets skrivelse af 5. november 1963 til udvalgets formand udtaltes det:

„ . . . . Socialministeriet finder det ønskeligt, at udvalget endvidere tager under overvejelse spørgsmålet om, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt, at der søges gennemført en selvstændig invalidepensionslov. Udvalget vil i denne forbindelse kunne overveje, om forskellen bl. a. i alder på invalide- og folkepensionisterne kan begrunde en forskel i pensionsniveauerne.

Socialministeriet skal derfor anmode Dem om at foranledige, at udvalget tager de nævnte problemer op til overvejelse og fremkommer med forslag herom.”

Udvalget fik følgende *sammensætning* :

Kontorchef *E. Arntzen*, socialministeriet, formand.

Kontorchef *N. Engberg*, socialministeriet.
Retsformand *F. M. Hartmann*, invalideforsikringsretten.

Kontorchef *W. Johannsen*, socialministeriet.
Bogbindermester *Fr. Knudsen*, Landsforeningen af Vanføre.

Organist *H. C. Seierup*, De samvirkende Invalideorganisationer.

Den 5. november 1963 indtrådte følgende som medlemmer af udvalget:

Konsulent *Niels Halek*, socialministeriet.

Nævnsformand *Erik Hansen*, ankenævnet for invalideforsikringsretten.

Fuldmægtig *Ole Høeg*, socialministeriet, har været udvalgets sekretær, og fra den 5. november 1963 har fuldmægtig *Ketty Pedersen*, socialministeriet, tillige fungeret som sekretær.

I overensstemmelse med de foran nævnte til udvalget henlagte opgaver har udvalget udarbejdet forslag til en ændret invalidepensionslovgivning. Udkast til *lovforslag* med tilhørende lovbemærkninger findes optaget som bilag 1 (side 59) til nærværende betænkning.

I lovforslaget er der angivet bestemte beløbsstørrelser for de forskellige ydelser. Udvalget ønsker at præcisere, at det af tekniske grunde er fundet nødvendigt at angive sådanne bestemte beløbsstørrelser i lovforslaget, bl. a. for **at** opnå, at de forskellige ydelser afpasses til hinanden i et hensigtsmæssigt forhold. De foreslåede beløb skal på denne baggrund — og i øvrigt på baggrund af den offentlige debat om invalidepensionens niveau — betragtes som

et rimeligt forslag til en ordning, der på en mere ligelig måde end nu kan afbøde følgerne af forskellige grader af invaliditet og dermed danne udgangspunkt for de beslutende myndigheders overvejelser om, hvilke forhøjelser det vil være muligt at gennemføre. Udvalget skal som grundlag for disse overvejelser henviser til de i de følgende kapitler nærmere angivne synspunkter.

Man skal henlede opmærksomheden på, at et *resumé* over udvalgets forslag og de væsentligste af udvalget anførte synspunkter findes i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, side 70 ff.

Udvalget har holdt *34 møder*.

Med afgivelsen af nærværende betænkning betragter udvalget sit arbejde som afsluttet.

København, december 1964.

E. Arntzen
formand

N. Engberg

N. Halek

Erik Hansen

F. M. Hartmann

W. Johannsen

Fr. Knudsen

H. C. Seierup

Ole Høeg   Kitty Pedersen

Kapitel 1.

Gældende ordninger.

Som baggrund for de i nærværende betænkning indeholdte overvejelser og forslag gennemgås i dette kapitel i korthed hovedtræk af den gældende danske invalidepensionsordning og baggrunden derfor.

Ligeledes gennemgås i dette kapitel de gældende svenske og norske invalidepensionsordninger, som begge er af nyere dato, og derfor for nylig har været genstand for indgående overvejelser.

A. Den danske invalidepensionsordning.

a. Baggrund.

Senest i den af invalideforsikringskommissionen af 1956 afgivne betænkning om invalideforsikring (nr. 228, 1959) er side 8-15 givet en udførlig redegørelse for invalidelovgivningens historiske udvikling. Der henvises til denne fremstilling, idet her blot skal nævnes enkelte hovedpunkter.

Offentlig hjælp til forsørgelse af invalider måtte principielt ydes efter den almindelige fattiglovgivning indtil gennemførelsen af lov nr. 252 af 6. maj 1921 om invalideforsikring, hvorefter der på visse nærmere angivne betingelser, herunder medlemskab af invalideforsikringen, indførtes ret til invaliderente med et fast beløb for personer, for hvem erhvervsevnen var nedsat til en tredjedel eller derunder.

Ved folkeforsikringsloven af 20. maj 1933 blev reglerne for invalide- og aldersrente i stor udstrækning gjort ensartede, dog således, at der ydedes invaliditetstillæg til alle invaliderentemodtagere samt tillæg til hjælpeløse invalider. Endvidere indførtes fælles børnetillæg og personlige tillæg, ligesom der indførtes stoit set ensartede fradragsregler for indtægt; invaliderentemodtagere blev dog stillet noget lempeligere end aldersrentemodtagere, navnlig derved, at renten for dem ikke kunne nedsættes under 1/3 af grundbeløbet. Medlemskab af invalidefor-

sikringen blev gjort lovpligtig for personer mellem 21 og 60 år, for så vidt de opfyldte helbredsbetingelser for optagelse.

Ved lov nr. 143 af 31. marts 1950 indførtes bistands- og plejetillæg til afløsning for hjælpeløshedstillægget, og for ikke-rentemodtagere, som ville opfylde betingelserne for invaliderente med enten bistands- eller plejetillæg, såfremt de ikke udøvede erhvervsarbejde, indførtes bistandsydelsen og plejeydelsen.

I forbindelse med ændringen ved lov nr. 258 af 2. oktober 1956 af aldersrenten til folkepension indførtes betegnelsen invalidepension.

Ved lov nr. 238 af 10. juni 1960 gennemførtes adskillige ændringer baseret på arbejdet i den ovennævnte invalideforsikringskommission af 1956. Blandt de vigtigere nnydannelser kan nævnes, at tilkendelse af invalidepension ikke længere forudsætter forudgående medlemskab af sygeforsikringen, ligesom opkrævning af den særlige invalidepremie bortfaldt og afløstes af invalidepensionsbidraget, der udgør en procentdel af skalaendkomsten. Samtidig fik alvorligt lægeligt invaliderede, som ville være berettiget til invalidepension, såfremt de ikke udøvede erhvervsmæssig beskæftigelse, adgang til invaliditetsydelse.

b. Ydelser og betingelser m. v.

De nuværende regler om invalidepension er fastlagt i lov om invalide- og folkepension, jfr. lovbekendtgørelse nr. 269 af 26. august 1964. En nærmere beskrivelse af betingelserne for invalidepensionens forskellige ydelser findes i kapitlerne 3 og 4. Reglerne om indtægtsregulering er detaljeret beskrevet i kapitel 5.

Ydelserne efter loven kan tilkendes personer i alderen 15-67 år. Efter 67-års alderen konteres tilkendt invalidepension som folkepension, men beregningen af pensionen fore-

tages efter de for beregning af invalidepension gældende regler.

For at opnå *invalidepension* er det en betingelse, at pågældendes erhvervsevne af **invalideforsikringsretten** må anses for betydeligt nedsat. Udgangspunktet for bedømmelsen heraf skal være, om pågældendes erhvervsevne er nedsat til $\frac{1}{3}$ eller derunder. Dog skal en betydelig nedsættelse af erhvervsevnen også kunne anses at foreligge, når invaliditeten medfører en nedsættelse af erhvervsindtægten til et beløb, der svarer til invalidepensionen for en enlig person.

Er erhvervsevnen betydeligt nedsat, men foreligger der mulighed for at iværksætte behandlinger, optrænings- og uddannelsesforanstaltninger, hvorved erhvervsevnen må antages ikke blot forbigående at kunne forøges således, at den herefter ikke længere vil være betydeligt nedsat, kan invalidepension dog ikke tilkendes.

Pensionen består af et grundbeløb — der er fælles for folke- og invalidepensionister — samt et invaliditetstillæg. Hertil kan ydes en række tillæg efter samme regler, som gælder for folkepensionister (pensionstillæg, ægteskabs- og **børnetillæg** samt personlige tillæg).

Invalidepensionen reguleres efter indtægt. Grundbeløb med invaliditetstillæg og eventuelt ægteskabstillæg kan ikke nedsættes under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet.

Der kan ud over selve invalidepensionen ydes ikke-indtægtsregulerede bistands- eller plejetillæg.

For *ikke-pensionister* findes adgang til 3 forskellige ydelser: invaliditets-, bistands- eller plejeydelse. Invaliditetsydelse kan tilkendes personer med alvorlig lægelig invaliditet, som skønnes at ville være berettiget til invalidepension, såfremt de ikke udøvede erhvervsmæssigt arbejde; bistands- eller plejeydelse tilkendes personer, hvis helbred kræver bistand eller pleje, men som alene er afskåret fra invalidepension, fordi erhvervsevnen ikke kan anses for betydeligt nedsat.

I bilag 2 til nærværende betænkning, side 82, er angivet størrelsen af invalidepensionen pr. 1. oktober 1964.

Begæring om invalidepension indsendes gennem kommunen til invalideforsikringsretten, der afsiger kendelse, om der forelig-

ger en betydelig nedsættelse af erhvervsevnen, eller om betingelserne for bistands- eller plejetillæg eller invaliditets-, bistands- eller plejeydelse er til stede. Invalidepensionen beregnes og udbetales af pågældendes opholdskommune.

Såfremt invalideforsikringsretten afslår en begæring om eller beslutter inddragning af invalidepension m. v., kan afgørelsen inden 8 uger indankes for ankenævnet for invalideforsikringsretten.

c. Tillægsjension.

Lov om arbejdsmarkedets tillægspension, der trådte i kraft den 1. marts 1964, indeholder ikke regler om tillægspension i tilfælde af invaliditet.

Et af socialministeriet nedsat udvalg har fået til opgave at stille forslag om en udvidet tillægspensionsordning med samme hovedtræk som den svenske tillægspensionsordning. Forslaget skal i hvert fald omfatte alderspension og enkepension.

B. Den svenske invalidepensionsordning.

a. Baggrund.

Efter den indtil 1. januar 1963 gældende lovgivning indeholdtes reglerne om invalidepensionering dels i loven om folkepensionering, dels i loven om allmän tilläggs-pension.

Som hovedbetingelsen for invalidepension krævedes en varig nedsættelse af erhvervsevnen med $\frac{2}{3}$. Invalidepensionen, hvoraf den væsentligste del blev reguleret for indtægt, var af samme størrelse som den ikke-indtægtsregulerede alderspension.

Ud over pensionen var der adgang til en række tillæg: blindetillæg, plejetillæg, hjælpeløshedstillæg, hustrutillæg, bostadstillæg og børnetillæg. Af disse blev de 3 sidstnævnte tillæg reguleret for indtægt.

I henhold til loven om allmän tilläggs-pension var der mulighed for tillægspension for forsikrede, der blev ramt af invaliditet. Selve invaliditetsbetingelsen afveg fra den offentlige invalidepensions invaliditetsbegreb, idet det krævedes, at pågældende skulle være fuldt arbejdsudygtig. I tilfælde af delvis arbejdsudygtighed kunne opnås 60 pct. af den fulde tillægspension.

Reglerne om den gældende svenske inva-

lidepension — kaldet förtidspensionen — er hjemlet i lovgivningen om allmän försäkring af 25. maj 1962. Denne lovgivning indeholder herudover bl. a. regler om alderspension og familiepension (børne- og enkepension) og disse to pensionsformer udgør sammen med invalidepensionen den svenske *folkepension*. Lovgivningen indeholder endvidere regler om forsikring for *tillægspension*, herunder mod invaliditet.

Den svenske invalidepensionsordning omfatter således folkepensionens invalidepension og tillægspensionens invalidepension.

*b. Ydelser og betingelser m. v.
(folkepensionens invalidepension).*

Den nye lovgivning afskaffede bl. a. indtægtsreguleringen af invalidepensionens beløb, og i stedet indførtes en gradueret invalidepensionsordning.

Ret til folkepension i form af *invalidepension*, der har samme størrelse som alderspension ved det 67. år, tilkommer i henhold til loven en forsikret, som er fyldt 16 år, men som ikke er fyldt 67 år eller oppebærer alderspension, såfremt pågældendes erhvervsevne på grund af sygdom, psykisk „efterblivenhed“, vanførhed eller anden legemsfejl (lyte) er *nedsat med mindst halvdelen*, og nedsættelsen kan anses for varig. Er nedsættelsen ikke varig, men må den antages at bestå i væsentlig tid, har pågældende ret til sygebidrag (tidsbegrenset invalidepension). Sådan ydelse skal være fastsat for bestemt tid.

En forsikret, hvis erhvervsevne er nedsat i en sådan grad ($\frac{2}{6}-\frac{1}{1}$), at ingen eller kun en ringe del deraf er tilbage, får *hel invalidepension*.

Er erhvervsevnen nedsat i mindre grad ($\frac{2}{3}-\frac{5}{8}$), men alligevel med betydeligt mere end halvdelen, får pågældende $\frac{2}{3}$ *invalidepension*.

I øvrige tilfælde ($\frac{1}{2}-\frac{2}{3}$) ydes $\frac{1}{3}$ *invalidepension*.

Hel invalidepension udgør pr. 1. juli 1964 for en enlig 3.775 kr. årlig og for et ægtepar 5.900 kr. årlig.

Ved bedømmelsen af, i hvilket omfang erhvervsevnen er nedsat, skal der ifølge loven tages hensyn til den forsikredes evne til med den sygdom eller invaliditet, hvorom der er tale, at skaffe sig indkomst ved sådant arbejde, som svarer til hans kræfter og

færdigheder, og som med rimelighed kan kræves af ham under hensyn til hans uddannelse og tidligere virksomhed samt alders- og bopælsforhold og lignende omstændigheder. Med indkomst af arbejde ligestilles i rimeligt omfang værdien af husholdningsarbejde i hjemmet.

Til alders- og invalidepension ydes *børnetillæg* for hvert barn under 16 år, til den forsikrede eller den forsikredes hustru, såfremt den forsikrede har retlig forsørgelsespligt eller til stadighed bor sammen med barnet. Tillægget udgør pr. 1. juli 1964 1.200 kr. for hvert barn. Hvis pensionisten oppebærer $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{3}$ invalidepension nedsættes tillægget i samme forhold. Oppebærer pensionisten tillægspension, nedsættes børnetillægget med halvdelen af det beløb, hvormed tillægspension overstiger halvdelen af et vist grundbeløb.

Til alders- og invalidepension ydes endvidere *invaliditetstillæg*, der pr. 1. juli 1964 udgør 1.440 kr. årligt, dersom den forsikrede er ude af stand til at klare sig selv og på grund heraf ved gentagne lejligheder daglig har behov for hjælp fra anden person, samt hjælpebehovet er opstået, inden den forsikrede er fyldt 63 år. Tillægget skal altid ydes, dersom den forsikrede er blind, og blindheden er indtrådt inden det 63. år.

Endvidere ydes invaliditetstillægget sammen med $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{3}$ pension, dersom den forsikrede udfører erhvervsarbejde, men på grund af betydelig nedsættelse i legemsfunktion har behov for væsentlig stadig hjælp af anden person eller har betydelige merudgifter til befordringsmiddel eller andre hjælpemidler for at kunne udføre arbejdet.

Hvis en ikke-pensioneret er blind eller på grund af betydelig nedsættelse i en legemsdels funktion har behov for væsentlig og stadig hjælp fra anden person eller har betydelige merudgifter til befordringsmiddel eller andre hjælpemidler for at kunne udføre arbejdet, og hvis han ikke oppebærer pension, har han ret til en *invaliditets-erstatning* på for tiden 2.400 kr. årlig.

Efter en for nylig gennemført lovændring er der fra 1. juli 1964 at regne indført en ny ydelse inden for folkepensioneringen, idet svært handicappede børn under 16 år har ret til plejeydelse (vårdbidrag) i form af invaliditetserstatning, dersom pågældende på grund af sygdom, psykisk efter-

blivenhet, vanførhed eller anden invaliditet har behov for særskilt tilsyn i væsentlig tid og i betydeligt omfang. Ydelsen skal være tidsbegrænset.

Hustrutillæg tilkommer hustruen til den der oppebærer folkepension i form af alders- eller invalidepension, dersom hun er fyldt 60 år og ikke selv oppebærer folkepension, samt ægtefællerne har været gift i 5 år. Tillæggets størrelse svarer til forskellen mellem pensionsbeløbet for ægtefæller og for enlige.

Kommunalt bostadstillæg ydes til personer, som oppebærer invalidepension eller hustrutillæg. Bostadstillægget ydes i henhold til vedkommende kommunes bestemmelse.

De to sidstnævnte tillæg bliver som hidtil reguleret for indtægt, og da antallet af pensionister med disse tillæg er meget stort, betyder det, at indtægtsreguleringsprincippet fortsat har væsentlig betydning i den svenske invalidepensionsordning.

Administrativt placerede loven folkepensioneringsanliggender centralt hos Riksforsäkringsverket, der er tilsynsmyndighed og klageinstans, samt hos försäkringsdomstolen, der er øverste appelinstans. Lokalt er disse anliggender placeret hos de allmänna försäkringskassor, som er udstyret med et kollegialt organ til sager om invalidepension m. m., kaldet pensionsdelegationen.

c. *Tillægspension (Invalidepension inden for allmänna tillægspensionen).*

Retten til tillægspension er baseret på indtægten ved erhvervsarbejde — det være sig lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed — fra og med det kalenderår, hvori pågældende fylder 16 år, til og med det kalenderår, hvori han fylder 65 år.

Pensionsberegningen sker ud fra pensionspoint, der fastsættes for hvert år på grundlag af den *pensionsgivende indtægt*. Denne udgør summen af lønindtægt og indtægt af andet erhvervsarbejde i det omfang summen overstiger det ved årets begyndelse gældende basisbeløb, d. v. s. 4.800 kr. for 1964, og indtil en vis overgrænse.

Der gives *pensionspoint* for hvert år begyndende med 1960, i hvilket pågældende har haft pensionsgivende indtægt. Det antal pensionspoint, der tilkommer en person for et givet år, beregnes på den måde, at den forsikredes pensionsgivende indtægt i ved-

kommende år divideres med det for dette år gældende basisbeløb. Hvis en forsikret f. eks. har haft en arbejdsindtægt på 11.000 kr. i 1964, hvor basisbeløbet udgør 4.800 kr., er den pensionsgivende indtægt 11.000 kr. ÷ 4.800 kr. = 6.200 kr., og antallet af pensionspoint bliver 1,29. Antallet af pensionspoint registreres for hver enkelt forsikret af forsikringskassen.

Alderspensionen, som begynder at løbe fra det 67. år, udgør 60 pct. af det beløb, der fremkommer ved at gange basisbeløbet for den måned, for hvilken pensionen skal udbetales, med middeltallet af de højeste 15 pensionspoint (reglen om „de 15 bedste år“). Det er dog en betingelse, at den pågældende har fået godskrevet pensionspoint i mindst 30 år (loven har dog en overgangsordning). For hvert år, der mangler heri, fradrages $\frac{1}{30}$ i pensionen (30-års reglen).

Med loven om allmän försäkring indførtes for tillægspensionens invalidepension *samme invaliditetsbegreb og samme invaliditetsbedømmelse* som for folkepensionens invalidepension, jfr. ovenfor under b. Der ydes således fuld tillægspension, når arbejdsevnen varigt er nedsat så meget, at der ikke eller næsten ikke refterer nogen del deraf. Hvis arbejdsevnen er nedsat i mindre grad, men alligevel med væsentlig mere end halvdelen, ydes $\frac{2}{3}$ tillægspension og ellers ydes $\frac{1}{3}$ tillægspension. Endvidere kan der ydes tidsbegrænset tillægspension i form af sygebidrag, hvis nedsættelsen af erhvervsevnen ikke er varig.

Tillægspensionens fulde invalidepension svarer i princippet til størrelsen af den alderspension, som den forsikrede ville få fra 67 års alderen, såfremt han ikke var blevet invalid, men fortsat havde været i beskæftigelse. Hvis den pågældende har fået godskrevet pensionspoint for 3 af de 4 år, der ligger nærmest forud for invaliditetens indtræden, beregnes der pensionspoint for de resterende år til og med det år, hvori han fylder 65 år. Disse „hypotetiske“ pensionspoint beregnes ud fra, hvad der er gunstigst for den forsikrede: enten middeltallet af de to højeste pointtal i de nærmest foregående fire år eller middeltallet for det halve antal af de år, hvori pågældende i alt har fået godskrevet pensionspoint, således at der alene regnes med den bedste halvdel

af disse år. Invalidepension efter disse regler forudsætter, at den pågældende ved 67 års alderen kunne opnå ret til alderspension, d. v. s. at summen af de år, i hvilke pågældende faktisk har fået godskrevet point og de resterende år til og med det år, hvori pågældende fylder 65 år, skal være mindst 3 år.

Hvis betingelserne for at få beregnet hypotetiske point for fremtiden ikke er opfyldt, beregnes invalidepensionen efter faktisk godskrevne pensionspoint.

C. Den norske invalidepensionsordning.

a. Baggrund.

Siden slutningen af forrige århundrede har det i Norge været overvejet af indføre en almindelig invalidepensionsordning, og adskillige forslag herom har i tidens løb været fremsat, men har ikke kunnet gennemføres.

I stedet har man haft en række pensions- og forsikringslove (trygdelove), som gav ret til undersøttelse, når der forelå visse former for invaliditet, eller til bestemte persongrupper. Personer, som var varigt invaliderede, og som ikke faldt ind under nogen af disse ordninger, var ofte i en vanskelig økonomisk situation og var sædvanligvis henvist til hjælp fra forsorgsvæsenet.

Med loven af 22. januar 1960 om uføretrygd, som trådte i kraft i januar 1961, gennemførtes for første gang en *almindelig* ordning for pension m. v. til invalider (uføre).

b. Ydelser og betingelser m. v.

Efter loven er en person *medicinsk invalideret* (ufør), såfremt han efter at have gennemgået hensigtsmæssig behandling fremdeles har alvorlige og varige symptomer på sygdom, skade eller „lyte“.

Loven omfatter således kun objektivt registrerbar invaliditet. Personer, som på grund af miljøskade mangler evnen til at tilpasse sig normalt regelmæssigt arbejde, er uden for ordningen. Det samme gælder personer, som på grund af alkoholisme, narkotika-misbrug, kriminelle tilbøjeligheder eller psykopatisk konstitution er mere eller mindre uegnede på arbejdsmarkedet.

Erhvervsmæssigt invaliderede er personer, som ikke er i stand til at yde mere end $\frac{1}{3}$

af normal arbejdsindsats på et arbejdsområde, som passer for dem, selv efter at de har gennemgået hensigtsmæssig arbejdsoptræning, erhvervsoplæring eller andre former for revalidering (atføring) til erhvervslevet.

Loven giver ret til forskellige ydelser, som hver for sig er selvstændige ydelser.

Medicinsk invaliderede, som er fyldt 15 år, har ret til *grunnstønad* på 600 kr. om året, når invaliditeten medfører ekstraudgifter af betydning. Når særlige grunde gør det rimeligt, kan ydelsen forøges til 900 kr. årlig eller 1.200 kr. årlig. Ydelsen har til formål at dække ekstraudgifter f. eks. i forbindelse med ekstraordinært slid på klæder ved brug af proteser, krykker og andre hjælpemidler eller særlige udgifter til bolig, kost eller transport til og fra arbejde, der er en følge af invaliditeten.

Såfremt en medicinsk invalideret har behov for særskilt tilsyn og pleje eller hjælp i huset, har han ret til *hjelpetønad*, der udgør 720 kr. årlig.

Til medicinsk invaliderede kan der endvidere ydes *lån eller bidag* til at komme i gang med erhvervsarbejde eller til formål, som har afgørende betydning for pågældendes erhvervsmuligheder.

Når en person er fyldt 18 år, og pågældende er erhvervsmæssigt invalideret, har han ret til *invalidepension*, der udgør 3.780 kr. årlig pr. 1. januar 1964. Samlevende ægtefæller, som begge er berettiget til invalidepension, oppebærer 5.664 kr. årlig. En pensionist, som forsørger børn under 18 år, oppebærer forsørgertillæg med 900 kr. årlig for hvert barn. Hvis pensionisten forsørger en hustru, som er over 60 år, ydes forsørgertillæg med 1.884 kr. årlig.

Invalidepensionen ophører, når pågældende opnår ret til alderspension ved det 70. år.

Vedkommende kommunalbestyrelse kan yde *kommunale tillæg* til ydelserne i henhold til invalidepensionsloven. Kegler om kommunale tillæg skal godkendes af socialdepartementet.

Kikstrygdeverket er invalideforsikringens *administrative* centralinstans og trygdekasserne udgør de lokale organer. I hvert amt (fylke) skal der være et nævn, som afgiver udtalelser om, hvorvidt betingelserne for ydelser efter loven er opfyldt, og som i

øvrigt bistår rikstrygdeverket ved lovens administration.

c. Tillægspension.

Den norske tillægspensionsordning — Feilesordningen for tariffestet pensjon (FTP) — der hviler på en aftale mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer, indeholder ikke forsikring mod invaliditet.

Allerede ved udformningen af den gældende invalidepensionslov har man lagt vægt på, at der formentlig senere ville blive indført en tillægspensionsordning med sikring mod invaliditet. De seneste overvejelser (socialdepartementets stortingsmelding nr. 75 af 17. april 1964) om en kommende ordning, går bl. a. ud på, at den nuværende alderspension og invalidepension skal ind-

arbejdes i en kommende folkepension, der skal gradueres efter størrelsen af pensionistens hidtidige erhvervsindtægter. Invalidepensionens grundbeløb skal svare til alderspensionens grundbeløb, der foreløbigt er ansat til 4.200 kr. årlig for en enlig, og invalidepensionen skal i øvrigt i princippet ydes med det beløb, som den sikrede ville få som alderspension, såfremt han havde været i arbejde indtil pensionsalderen. Invalidepensionen tænkes endvidere graderet efter invaliditetsgraden, således at der f. eks. kan ydes fuld pension, $\frac{2}{3}$ pension eller $\frac{1}{3}$ pension. Til jensionen foreslås ydet hustrutillæg på $\frac{1}{2}$ af grundpensionen, dog kun når hustruen er fyldt 60 år, og børnetillæg på $\frac{1}{4}$ af grundpensionen. Også tillæggene foreslås graderet efter invaliditetsgraden.

Kapitel 2.

Invalidepensionisterne og udgiften til invalidepension.

Ved overvejelser om ændring af invalidepensionslovgivningen er det naturligt, at der som udgangspunkt tilvejebringes en oversigt over, hvor stor en personkreds lovgivningen vedrører, hvor gamle pensionisterne er, i hvilken alder behovet for pension opstår, og hvilke sygdomme der forårsager invaliditeten.

Sådanne oplysninger er derfor samlet i det følgende. Endvidere gives som baggrund for vurdering af udgifterne ved forhøjelse af invalidepensionen en kort oversigt over de nuværende invalidepensionsudgifter og udviklingen heri gennem de seneste år.

A. Invalidepensionisternes antal.

Efter at antallet af invalidepensionister igennem en længere årrække havde været 40-45.000, var tallet i midten af 1950'erne nået op på omkring 50.000. I årene herefter er der foregået en ret stærk stigning, og ved den seneste opgørelse pr. 31. marts 1963 var der omkring 90.000 invalidepensionister. I tabel 1 er vist udviklingen i pensionisttallet fra 1957 til 1963, og til vurdering heraf er det beregnet, hvor stor en andel, pensionisterne i de enkelte år udgør af befolkningen mellem 15 år og den almindelige folkepensionsalder.

Tabel 1. Antal invalidepensionister pr. 31. marts 1957 til 1963.

	Antal pr. 31. marts	I pct. af befolkningen fra 15 år til folkepensionsalderen
1957.	52.643	1,85
1958.	55.387	1,94
1959.	60.210	2,08
1960.	68.300	2,31
1961.	72.051	2,40
1962.	84.334	2,74
1963.	89.561	2,88

I tiden siden den seneste større omlægning af lovgivningen, der fandt sted ved invalide- og folkepensionens indførelse pr. 1. april 1957, er pensionisttallet øget med ca. 37.000 personer, hvilket svarer til en stigning på ca. 70 pct. De største stigninger er fremkommet fra 1959 til 1960 og især fra 1961 til 1962.

Til delvis forklaring af udviklingen må nævnes nogle ændringer, der er foretaget i lovgivningen i den betragtede periode. Ved folkepensionens gennemførelse pr. 1. april 1957 forhøjedes tilgangsalderen for invalidepension med 2 år til 67 år, men da denne forhøjelse først skulle træde i kraft samtidig med den gradvise forhøjelse af tilgangsalderen til folkepension til 67 år, viser den ekstraordinære tilgang i invalidepensionisttallet sig først gradvis. Pr. 1. april 1959 forhøjedes folkepensionsalderen til 66 år og pr. 1. april 1961 til 67 år. En del af stigningen fra marts 1959 til marts 1960 og den tilsvarende stigning fra marts 1961 til marts 1962 kan således henføres til denne ændring. Stigningen fra 1961 til 1962 skal derudover ses i sammenhæng med endnu en lovændring, der medførte en væsentlig, ekstraordinær tilgang i pensionisttallet. Ved lov af 10. juni 1960 ophævedes fra 1. april 1961 bestemmelserne om, at tilkendelse af invalidepension og indtægtsbestemt folkepension forudsatte forudgående medlemsskab af sygeforsikringen. Dette indebar både, at der på en gang kom en ekstraordinær tilgang i invalidepensionisttallet af godt 5.200 kronisk syge personer, der tidligere havde modtaget særhjælp i henhold til forsorgsloven, og at den fremtidige tilgang måtte blive større, fordi ingen længere blev holdt uden for pensionen på grund af helbreds-betingelser.

Tabellen viser endvidere, at pensionisttallet er forøget i forhold til den samlede befolkning i de aldersklasser, der i de enkelte år har været berettiget til invalidepension.

I 1957 svarede pensionisttallet således til 1,85 pct. af totalbefolkningen i de relevante aldersgrupper, medens andelen i 1963 var steget til 2,88 pct. Tabellen viser, at der for alle år har været en stigning i den forholdsvise andel, men at denne er størst i de år, hvor de nye ældre, pensionistgrupper er kommet til. Dette hænger sammen med, at invaliditetshyppigheden, som der nærmere vil blive redegjort for i det følgende, er stigende med alderen. Det forhold, at ældre årgange indgår i gruppen, medfører derfor ikke alene en forøgelse i det absolutte antal pensionister, men betyder også, at der fremkommer en stigning, når pensio-

nistgruppen måles i forhold til den befolkning, der aldersmæssigt er berettiget til invalidepension på de forskellige tidspunkter

Der foreligger endnu ingen opgørelse af tilgangen og afgangens af invalidepensionister siden marts 1963. Da der — ligesom i tiden 1962 til 1963 — ikke er nogen påvirkning fra lovændringer, er det dog rimeligt at antage, at pensionisttallet årligt er steget med omtrent samme antal som stigningen fra 1962 til 1963, d. v. s. med ca. 5.000. Antallet af invalidepensionister kan herefter for 1964 anslås til omkring 95.000, og det må antages at tallet frem til foråret 1965 vil være øget til omkring 100.000.

B. Pensionisternes fordeling efter alder, køn, og ægteskabelige stilling.

I tabel 2 er vist invalidepensionisternes aldersfordeling:

Tabel 2. Invalidepensionister procentvis fordelt efter alder. 31. marts 1963.

	Under 25 år pct.	25-34 år pct.	35-44 år pct.	45-54 år pct.	55-66 år pct.	Tal pct.
<i>Enlige</i>	3,8	7,1	13,1	24,6	51,4	100,0
<i>Giftede:</i>						
1) Ægtefælle ingen pension	0,7	4,9	14,2	29,1	51,1	100,0
2) Ægtefælle indtægtsbestemt folkepension	0,7	0,1	0,7	5,4	93,1	100,0
3) Ægtefælle invalidepension...	0,8	2,6	9,1	24,5	63,0	100,0
Samtlige invalidepensionister.	2,2	5,4	12,3	24,8	55,3	100,0

Tabellen viser en nær sammenhæng mellem invalidepension og alder. Blandt samtlige invalidepensionister er således 7-8 pct. under 35 år, ca. 12 pct. i alderen 35-44 år, ca. 25 pct. 45-54 år og godt 55 pct. 55-66 år. Aldersmæssigt er der ingen væsentlig forskel på enlige og personer, der er gift med en ikke-pensionsberettiget ægtefælle, medens de invalidepensionister, hvis ægtefælle også er pensionist, naturligt gennemgående er ældre end de to andre grupper.

I tabel 3 er foretaget en opstilling, der viser invalidepensionshyppigheden inden for forskellige aldersklasser.

Tabel 3. Invalidepensionister pr. 31. marts 1963 i pct. af totalbefolkningen inden for forskellige aldersklasser.

	Pct
15-24 år	0,3
25-34 -	0,9
35-44 -	1,8
45-54 -	3,7
55-66 -	8,5
<u>1 alt...</u>	<u>2,9</u>

I det foranstående er vist, hvorledes den samlede pensionistgruppe fordeler sig aldersmæssigt. Der foreligger herudover oplysninger om den aldersmæssige fordeling af de

personer, der får tildelt invalidepension gennem en bestemt periode.

En sådan fordeling, der kan specificeres noget mere efter alder end tallene for den samlede pensionistgruppe i tabel 2 og 3, er vist i tabel 4.

Tabel 4. Personer tilkendt invalidepension i perioden 1. januar 1961-31. marts 1962 fordelt efter alder.

	Antal	Procentvis	
		fordelt	Pct.
Under 20 år	261	2	
20-24 år	257	2	
25-29	355	2	
30-34	587	4	
35-39	831	5	
40-44	1.184	7	
45-49	1.824	11	
50-54	2.867	17	
55-59	4.022	24	
60-66	4.348	26	
Tilsammen...	16.536	100	

Det fremgår bl. a. af tabellen, at $\frac{2}{3}$ af de nytilkomne pensionister er fyldt 50 år, når de får tilkendt pension, $\frac{1}{2}$ er over 55 år, og godt $\frac{1}{4}$ er 60 år eller mere ved pensions-tilkendelsen.

En sammenligning af tabel 2 og 4 viser, at fordelingen på aldersgrupper for nytilgangen som helhed ikke afviger væsentligt fra den tilsvarende fordeling for samtlige pensionister under ét. Aldersgruppen 45-54 år udgør f. eks. 28 pct. af nytilgangen og ca. 25 pct. af den samlede pensionistgruppe. For den ældste aldersgruppe på 55-66 år ses det, at den forholdsvis andel af nytilgangen er ca. 50 pct., medens den af totalgruppen er 55 pct.

Det kan endvidere nævnes, at der gennem en årrække har kunnet konstateres en forskydning i invalidepensionisternes aldersfordeling fra de yngre til de ældre grupper. Til sammenligning med aldersfordelingen blandt nytilgangen i 1961-62 er i den følgende tabel gengivet en opgørelse af aldersfordelingen

blandt nytilkomne invaliderentemodtagere i 1951-52. Begge fordelinger vedrører tilgangen i løbet af et år.

Tabel 5. Aldersfordeling blandt nytilkomne invalidepensionister.

	Gennem-	Regn-	Til- Indeks 1951-52 =100
	snit 1951- 1952 Antal	skabsåret 1961/62 Antal	
Under 20 år	194	220	113
20-24 år	353	209	59
25-29	457	292	64
30-34	463	464	100
35-39	497	668	134
40-44	595	962	162
45-49	770	1.463	190
50-54	1.067	2.324	218
55-59	1.420	3.222	227
60-64	858		
60-66		3.565	
Tilsammen.	6.674	13.360	(200)

Ændringen i aldersfordelingen gennem de sidste 10 år fremgår tydeligt af tabellen. Den yngste gruppe viser en moderat stigning, hvilket imidlertid bl. a. må ses som et resultat af, at helbredsbetingelserne for optagelse i forsikringen er bortfaldet. Aldersgruppen fra 20-30 år udviser et ikke ubetydeligt fald og gruppen fra 30-34 år er uændret. For de følgende aldersgrupper er nytilgangen nu væsentlig større end i 1951-52, og det vil ses, at forøgelsen er voksende med stigende alder. Nytilgangen mellem 50 og 59 år er mere end fordoblet. Grupperne over 60 år kan ikke direkte sammenlignes, idet de omfatter et forskelligt antal årgange. Den kraftige forøgelse i gruppen over 60 år fremgår dog klart af det forhold, at medens der i 1951-52 gennemsnitligt var ca. 170 personer i de 5 årgange, der da indgik i gruppen, var der gennemsnitlig godt 500 personer i hver af de 7 årgange, der indgår i gruppen i 1961-62.

Fordelingen på mænd og kvinder blandt invalidepensionisterne ved opgørelsen den 31. marts 1963 samt disses ægteskabelige stilling er vist i tabel 6.

Tabel 6. Invalidepensionister pr. 31. marts 1963 fordelt efter køn og ægteskabelig stilling.

	Mænd	Kvinder	Tilsammen	
			Antal	Pot. af samtlige
Enlige	17.374	25.025	42.399	48
<i>Gifte:</i>				
1) Ægtefælle ingen pension. . .	20.300	14.770	35.070	39
2) Ægtefælle indtægtsbestemt folkepension	3.816	3.462	7.278	8
3) Ægtefælle invalidepension.	2.407	2.407	4.814	5
Tilsammen	43.897	45.664	89.561	100

Som det fremgår af tabellen, er der lidt flere kvinder end mænd blandt invalidepensionisterne. Antallet af kvindelige pensionister svarer således til 51 pct. af samtlige. Den største enkeltgruppe er enlige kvinder, der udgør 28 pct. af samtlige, og op imod halvdelen af den samlede pensionistbestand er ikke gift. Antallet af ægtepar, hvor begge ægtefæller modtager invalidepension, andrager godt 2.400, hvilket svarer til, at i alt godt 5 pct. af pensionisterne modtager ægteparpension.

Antallet af tilfælde, hvor der udbetales børnetillæg til pensionen, opgøres kun hvert 3. år og er senest bearbejdet for regnskabsåret 1960-61. I dette år udbetales der børnetillæg til knap 7.500 pensionister (hovedpersoner), hvilket svarer til ca. 11 pct. af det daværende antal hovedpersoner blandt invalidepensionisterne. Da enlige pensionister får deres børneydelse konteret som børnebidrag, er antallet af invalidepensionister med børn dog noget større, men oplysning herom foreligger ikke. Antallet af børn, for hvilke der udbetales tillæg, udgjorde ca. 14.500.

Det kan endelig oplyses, at 25 pct. af invalidepensionisterne pr. 31. marts 1963 var bosat i hovedstadsområdet, 39 pct. i købstæderne m. v. og 36 pct. i landkommuner.

C. Pensionisternes fordeling efter invaliditetsår sag.

I invalideforsikringsrettens beretning offentliggøres en oversigt over invalidepensionisterne opdelt efter den hoveddiagnose, der var årsagen til tilkendelse af invalidepension i de enkelte tilfælde. Den senest foreliggende opgørelse er foretaget pr. 31.

december 1960. Opgørelsen fra invalideforsikringsretten fremkommer ved registrering af tilgang og afgang af invalidepensionister og omfatter samtlige, der har fået tilkendt pension uanset deres alder. Det herigennem opgjorte antal kan derfor ikke jævnføres med de i tabel 1 anførte tal, der alene vedrører invalidepensionisterne under folkepensionsalderen. Fordelingen efter hoveddiagnose fremgår af tabel 7.

Tabel 7. Invalidepensionister pr. 31. december 1960 fordelt efter hovedinvaliditetsårsager.

	Antal	Pct. vis fordelt
Sygdomme i stofskiftet og den interne sekretion	2.400	3,0
Blodsygdomme	325	0,4
Kroniske intoksikationer og infektioner (herunder gift)	7.479	9,5
Tuberkulose	4.088	5,2
Ondartede svulster	2.826	3,6
Sindssygdomme og neuroser (herunder åndssvaghed)	16.514	21,0
Sygdomme i hjerne, rygmarv og perifere nerver (herunder hjernesvulster, apoplexi, sclerose)	13.096	16,6
Sygdomme i hjerte og blodkarsystem	10.919	13,9
Sygdomme i åndedrætsorganer (undt. tuberkulose)	5.149	6,5
Sygdomme i urin- og kønsorganer	1.080	1,4
Sygdomme i fordøjelsesorganer m. v.	1.209	1,5
Sygdomme i sanseorganer (synssvækkelse og blindhed)	2.736	3,5
Hudsygdomme	368	0,5
Lidelser efter ulykkestilfælde	1.452	1,8
Deformiteter	3.141	4,0
Amputationer	479	0,6

	Antal	Pct.vis fordelt
Almensvækkelse	4.988	6,3
Andre invaliditetsårsager . . .	551	0,7
Tilsammen. . .	78.800	100,0

Det væsentligste træk ved fordelingen i tabel 7 er, at invalidepensionisternes sygdomme samler sig om ret få diagnosegrupper. De 3 største diagnosegrupper — sinds sygdomme samt hjerne- og hjertesygdomme — dækker således halvdelen af samtlige pensionister. Den største gruppe er sinds sygdomme og neuroser, der alene er hovedårsagen til invaliditet hos godt 20 pct. af invalidepensionisterne. En mere specificeret diagnoseopdeling viser, at det inden for gruppen er de egentlige sindssygdomme, der tæller langt stærkest. Af de 16.514 tilfælde var 8.926 klassificeret som sindssygdom, 2.935 som åndssvaghed, 2.753 som nervesvækkelse, 1.599 som Epilepsi, og de øvrige 301 som Hysteria eller neuroser. Den næststørste gruppe er sygdomme i hjerne, rygmarv og perifere nerver med godt 13.000 tilfælde. Herimellem er den største gruppe hjernesvulster, hvoraf der var ca. 4.700, og som to andre store grupper kan nævnes Apoplexi og Sclerose, der begge fandtes i omkring 2.300 tilfælde, medens resten af gruppen fordeler sig på flere forskellige diagnoser. Sygdomme i hjertet var diagno-

sen for godt 8.400 pensionister, medens de øvrige inden for denne hovedgruppe led af sygdomme i arterier eller vener.

Blandt de øvrige hoveddiagnoser kan der være grund til at nævne, at gruppen kroniske mtoksikationer og infektioner først og fremmest består af gigtsygdomme. Af gruppens ca. 7.500 pensionister har godt 6.600 diagnosen misdannende gigt i flere led eller gigt i et enkelt led. Almensvækkelse var hoveddiagnosen for ca. 5.000 pensionister svarende til godt 6 pct. af samtlige, blindhed og synssvækkelse for godt 2.700 eller 3,5 pct. af samtlige og lidelser efter ulykkestilfælde og deformiteter tilsammen for ca. 4.600 pensionister svarende til knap 6 pct. af samtlige invalidepensionister. Det må dog understreges, at oversigten kun angiver hoveddiagnose. En del pensionister lider antagelig af flere sygdomme samtidigt, men oplysninger herom foreligger ikke.

For at undersøge om der er nogen sammenhæng mellem den invaliderende sygdom og alder er der foretaget en fordeling af de nytilkomne pensionister efter hoveddiagnose og alder. Denne fordeling, der er vist i tabel 8, vedrører perioden 1. januar 1961-31. marts 1962. Da invalideforsikringsretten har omlagt den anvendte sygdomsklassifikation fra 1. januar 1961, er inddelingen i diagnosegrupper her en anden end foran i tabel 7.

Tabel 8. Personer tilkendt invalidepension i perioden 1. januar 1961-31. marts 1962 procentvis fordelt efter hoveddiagnose og alder.

	Under 30 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Tilsammen	
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Antal
I Infektionssygdomme (herunder T.B.)	11	15	24	50	100	675
II Svulster	4	9	21	66	100	1.964
III Allergiske sygdomme, endokrine sygdomme, samt stofskifte- og ernærings- sygdomme	6	9	18	67	100	768
IV Sygdomme i blod og bloddannende organer	—	8	18	74	100	51
V Psykiske lidelser	10	17	26	47	100	2.319
VI Organiske sygdomme i nervesystemet og sygdomme i sanseorganer	7	9	15	69	100	1.924
VII Sygdomme i kredsløbsorganer	0	3	11	86	100	3.178
VIII Sygdomme i respirationsorganer	1	3	13	83	100	1.042
IX Sygdomme i fordøjelsesorganer	6	9	19	66	100	373
X Sygdomme i urin- og kønsorganer	6	19	27	48	100	437

	Under 30 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Tilsammen	
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Antal
XII Sygdomme i hud og underhud	10	6	8	76	100	52
XIII Sygdomme i knogle- og bevægeapparat	2	6	18	74	100	2.622
XIV Medfødte misdannelser	18	15	23	44	100	241
XV Sygdomme hos nyfødte	25	25	25	25	100	4
XVI Observationer og dårligt definerede sygdomme	9	13	27	51	100	298
XVII Beskadigelser, læsioner og vold, klassificeret efter beskadigelsens natur	11	9	18	62	100	588
Tilsammen	6	9	18	67	100	16.536

Som det fremgår af tabellen, afviger flere af de største grupper væsentligt fra aldersfordelingen for hele nytilgangen.

Et par sygdomsgrupper skiller sig ud ved, at de forholdsvis hyppigt rammer personer i de yngre aldersklasser. Gruppen infektionssygdomme, der bl. a. omfatter tuberkulose, udviser således en forholdsvis stor tilgang af personer under 40 år. Det samme gælder de psykiske lidelser. I begge disse grupper er 25-30 pct. under 40 år, og omkring halvdelen under 50 år, når de får tilkendt pension.

Andre invaliditetsårsager er derimod karakteristiske ved, at de i langt overvejende grad rammer personer i de ældre aldre. Dette gælder udpræget sygdomme i kredsløbsorganer, hvoraf omkring halvdelen er hjertesygdomme med åreforkalkning, samt sygdomme i respirationsorganer (bronchitis). Disse sygdomme, der tilsammen er årsag til omkring $\frac{1}{4}$ af den samlede nytilgang, tilkendes for omkring 85 pct.s vedkommende til personer over 50 år. En mere specificeret opgørelse viser, at 35-40 pct. er over 60 år ved pensionstilkendelsen. Diagnosen sygdomme i knogle- og bevægeapparat, der navnlig omfatter gigt, forårsager ligeledes invaliditet i en forholdsvis høj alder. Af denne gruppe, der i alt udgør 16 pct. af nytilgangen, er 74 pct. over 50 år og 27 pct. over 60 år.

I). Invalidepensionsudgifter.

I tabel 9 gives en oversigt over de samlede invalidepensionsudgifter fra 1957-58 til 1962-63, der er det seneste år, for hvilket udgiften er opgjort.

Tabel 9. Udgiften til invalidepension.

1957-58	237 mill. kr.
1958-59	285 - -
1959-60	297 -
1960-61	324 -
1961-62	410 - -
1962-63	506 -

En foreløbig opgørelse for regnskabsåret 1963-64 viser en udgift på omkring 575 mill. kr., og udgiften i årene 1964-65 og 1965-66 skønnes på nuværende tidspunkt at ville blive henholdsvis ca. 660 mill. kr. og ca. 720 mill. kr.

Fra 1957-58 til 1962-63 er udgiften til invalidepension steget med 135 pct. Denne udgiftsstigning er en følge af stigning i pensionistallet, pristalsbestemte og lovmæssige forhøjelser af pensionsbeløbene og andre lovmæssige ændringer.

Som det fremgår af afsnit A. er pensionistallet — delvis som følge af lovændringer — steget med omkring 70 pct. fra begyndelsen af 1957-58 til udgangen af 1962-63. Pensionsbeløbene er samtidig forhøjet med 33 pct. i hovedstaden, og uden for denne med væsentligt mere som følge af gennemførelsen af ensartede pensionsbeløb over hele landet. I forhold til 1962-63 er der frem til 1964-65 sket en yderligere forhøjelse af pensionsbeløbene på omkring 15 pct., som følge af pristalsregulering og lovmæssige forhøjelser af pensionen pr. 1. april 1963 og 1964 i forbindelse med helhedsløsningen fra foråret 1963.

For de kommende år vil udbetaling af pensionstillæg påvirke udgifterne. Det er skønnet, at udgiften til pensionstillæg til invalidepensionisterne vil blive ca. 30 mill.

ii)

kr., når tillægget udbetales med det fulde beløb fra 1. april 1967. I udgiftsskønnet for 1965-66 indgår 15 mill. kr. af disse 30 mill. kr., hvorfor man på indeværende tidspunkt kan forudse en yderligere stigning i pensionsudgiften på ca. 15 mill. kr. Såfremt pensionisttal og pensionsbeløb kunne forudsættes at være uændrede frem til 1967-68, måtte invalidepensionsudgiften således ventes at ville blive på 735-740 mill. kr. i dette ar.

Af udgifterne til invalidepension fordeles $\frac{6}{70}$ mellem samtlige landets kommuner efter reglerne om mellemkommunal refusion,

medens resten bæres af staten. Til delvis dækning af statens invalidepensionsudgift opkræves af alle, der er fuldt skattepligtige til staten, et bidrag, der udgør $\frac{1}{4}$ pct. af det beløb, hvoraf indkomstskat til staten beregnes (skalaindkomsten). Dette bidrag vil i skatteåret 1964-65 indbringe ca. 63 mill. kr. Herudover modtager staten et bidrag til invalidepensionsudgiften fra de efter ulykke sforsikringsloven forsikringspligtige arbejdsgivere. Dette bidrag, der udgør 14 kr. 25 øre for hver beskæftiget helårsarbejder, skønnes i finansåret 1964-65 at ville indbringe ca. 16 mill. kr.

Kapitel 3.

Invalidepensionens niveau.

A. Invalidepension.

a. *Gældende niveau og baggrunden herfor.*

Invalidepensionen er efter den gældende ordning sammensat af et *grundbeløb*, der er fælles for invalide- og folkepensionister, samt et *invaliditetstillæg*, der udgør 828 kr. årlig. Dette tillæg bevares efter at folkepensionsalderen er nået.

Invalidepensionen (grundbeløb + invaliditetstillæg) ndgør efter pristallet for juli 1964 følgende årlige beløb:

For ægtepar, når begge ægtefæller
er pensionsberettigede . . . . . 9.312 kr.
For andre pensionister . . . . . 5.892 -

Til disse beløb kan ydes forskellige *tillæg* efter betingelser, der er omtalt nedenfor i afsnit B.

Invalidepensionsbeløbet udbetales kun med fuldt beløb, for så vidt pågældende ikke har indtægt ved siden af pensionen over en vis grænse. Reglerne om regulering for indtægt — fradragreglerne — er nærmere beskrevet nedenfor i kapitel 6, A.

Invalide- og folkepensionen har haft ens grundbeløb siden socialreformen af 1933. Der er således en lang og fast tradition for, at folke- og invalidepensionen ligger på nogenlunde samme niveau.

Den nære tilknytning til *folkepensionsordningen* har medført en betydelig stivhed i invalidepensionsordningen. Tilknytningen har betydet, at niveauet — bestemt af de økonomiske muligheder — ikke har kunnet fastsættes væsentligt højere end det absolut nødvendige, for at pensionister uden anden indtægt kan klare sig. Den nære sammenhæng med folkepensionen har yderligere betydet, at invalidepension kun er blevet ydet til personer med en så reduceret erhvervsevne, at det har været naturligt at sidestille dem med personer, der på grund af alder er ude af erhverv. Uanset kravet om en meget betydelig nedsættelse af erhvervsevnen for at blive anerkendt som

invalid i lovens forstand, gør der sig dog store forskelle gældende inden for gruppen. Det nuværende invalidepensionssystem har i et vist omfang bødet herpå bl. a. gennem indførelsen af adgangen til de særlige bistands- og plejetillæg, hvorefter visse særlig hårdt ramte invalidepensionister kan opnå yderligere økonomisk hjælp. Denne hjælp har imidlertid kun til formål at dække visse for disse invaliderede specielle udgifter.

Samhørigheden med folkepensionsordningen har således stillet sig i vejen for en selvstændig betragtning af invalidepensionens niveau, hvor vægten lægges på en sammenligning med arbejdsmarkedets indtægtsniveau, uanset at den, der rammes af invaliditet — når det sker i en alder, hvor ikke-invaliderede er i besiddelse af den fulde erhvervsevne — må betragte invalidepensionen som en ydelse, der skal give kompensation for følgerne af arbejdsevns nedsættelse eller bortfald. Der er heller ikke efter den gældende lovgivning blevet lagt vægt på, at invaliditet ofte indtræder ganske uforudseeligt, medens alderens indtræden kan forudses bl. a. med den virkning, at folk bedre vil være i stand til i økonomisk henseende at forberede sig på dens komme.

Det må ses på denne baggrund, at der i de seneste år har været fremsat ønsker om, at invalidepensionen løsrives fra folkepensionen, og at der sker en forhøjelse af invalidepensionen, således at pensionen fastsættes efter en selvstændig vurdering, hvor hovedvægten lægges på en sammenligning med arbejdsmarkedets lønniveau.

b. *Om forhøjelse af invalidepension.*

1°. *Kompensationssynspunktet.*

Begrundelsen for at fastlægge invalidepensionen på et højere niveau end folkepensionen er efter udvalgets opfattelse, at invalidepensionisterne befinder sig på alderstrin, hvor den ikke-invaliderede har arbejdsind-

tægt, som betinger en vis levestandard. Da det må antages, at den invaliderede har samme behov som den jævnaldrende ikke-invaliderede, med hvem han naturligt må sammenligne sig, fører et kompensations-synspunkt til, at invalidepensionen i højere grad end nu afstemmes efter det almindelige lønniveau. Videre fører synspunktet til, at en således afpasset invalidepension bortfalder ved det 67. år og afløses af folkepensionen, der er det normale økonomiske grundlag for personer over denne alder. Konsekvensen af en forhøjelse af invalidepensionen vil således blive, af pensionisterne ved opnåelsen af folkepensionsalderen kommer til at gå ned i indkomst.

Udvalget er opmærksomt på, at en indkomstnedgang for invalidepensionister ved det 67. år vil kunne være vanskelig at acceptere for pensionisterne, fordi der for disse normalt ikke vil ske nogen forandring i tilværelsen ved opnåelse af folkepensionsalderen svarende til den betydelige forandring, der ofte sker for ikke-invaliderede, når de på dette alderstrin ophører med normal beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Udvalget finder det dog afgørende, at det er almindeligt for ikke-invaliderede, at der ved folkepensionsalderen sker en indtægtsnedgang, og at det primære sigte for invalidepensionisterne må være, at deres indkomstforhold nærmer sig mest muligt det normale, både for så vidt angår aldersklasserne før og efter det 67. år.

Det skal understreges, at det her anførte naturligvis ikke gælder dele af invalidepensionsydelsen, som har til formål at dække særlige udgifter, der er en følge af invaliditeten. Følgelig må bistandstillæg og plejetillæg — som hidtil — bevares, efter at invalidepensionisten er overgået fra invalidepension til den lavere folkepension, som et tillæg til denne.

2°. Revalideringssynspunktet.

Udover det fornævnte synspunkt må der imidlertid ved overvejelserne om en forhøjelse af invalidepensionens niveau lægges vægt på et revalideringssynspunkt, således at den enkeltes revaliderings- og behandlingsmuligheder søges fremmet med henblik på, at den invaliderede, så vidt det er muligt, sættes i stand til at klare sig selv. Det vil ud fra dette synspunkt være betæn-

keligt, såfremt invalidepensionen bliver så høj, at det bliver vanskeligt at motivere invaliderede til revalidering.

Da invalidepensionen — ligesom folkepensionen — her i landet udbetales med et beløb, der er uafhængigt af vedkommendes tidligere arbejdsindtægt, vil det ud fra et revalideringssynspunkt være betænkeligt, om pensionsniveauet overstiger selv et lavtlønsniveau, idet resultatet af en gennemført revalidering i så fald kunne blive, at et betydeligt antal invaliderede økonomisk ville blive ringere stillet, end hvis de oppebar pension.

Det er heroverfor indvendt, at et højt pensionsniveau ikke i sig selv betyder en hindring i behandlings- og revalideringsbestrebelse, idet den enkeltes personlige interesse i at blive i stand til at klare sig selv, har dominerende indflydelse. Hertil kan føjes, at invaliderede allerede i henhold til de gældende bestemmelser vil være afskåret fra invalidepension, såfremt der må antages at foreligge reelle behandlings- eller optræningsmuligheder.

Udvalget har dog anset det for realistisk at antage, at der er en sammenhæng mellem invalidepensionens størrelse og de faktiske revalideringsmuligheder. Ved fastlæggelsen af invalidepensionens niveau kan man derimod se bort fra revalideringssynspunktet for så vidt angår stærkt invaliderede, for hvem det er ganske klart, at der ikke i praksis er revalideringsmuligheder til stede, idet de pågældende må anses for helt erhvervsudygtige. Synspunktet har heller ingen gyldighed med hensyn til ydelser i anledning af, at invaliditeten har særlige følger for pågældende, som medfører behov for bistand eller pleje.

3°. Forholdet til en mulig kommende tillægspensionsordning.

Det har i udvalget været drøftet, om det vil have betydning for overvejelserne om et højere invalidepensionsniveau, at der eventuelt fremtidig gennemføres en udvidet tillægspensionsordning, som indeholder sikring mod invaliditet.

Udvalget er opmærksomt på, at regeringen har nedsat et udvalg, der har til opgave at stille forslag om en tillægspensionsordning med de samme hovedtræk som den svenske

tillægspensionsordning. Forslaget skal i hvert fald omfatte alderspension og enkepension.

Nærværende udvalg må anse det for sandsynligt, at en kommende tillægspensionsordning før eller senere vil komme til at omfatte invalidepensionering. Man lægger her vægt på, at en sådan ordning allerede er gennemført i Sverige, og at man i Norge stiler derimod. Invalidepensionering er endvidere almindelig i andre forsi kringmæssige ordninger. Hertil kommer, at det på lidt længere sigt formentlig må antages, at folk, der betaler til tillægspensionsordningen, ligeledes ønsker at blive sikret mod invaliditet. Det må herved tages i betragtning, at den af det offentlige finansierede invalidepensionsordning, hvis ydelser ikke varierer i størrelse efter den invalideredes tidligere arbejdsindtægt, næppe vil kunne blive så tiltrækkende, at den vil gøre en tillægspension for invaliditet overflødig.

Hvis en tillægspensionsordning med invalidepensionering gennemføres, må det påses, at den samlede dækning for invaliditetens følger ikke bliver for stor ved samtidig ydelse af offentlig pension og tillægspension. Hvis den offentlige invalidepension forhøjes væsentligt udover folkepensionens niveau, må det derfor antages, at den offentlige pension og tillægspensionen på en eller anden måde må varieres i forhold til hinanden, antagelig således, at der sker regulering eller afkortning i den offentlige pension i et vist omfang for samtidig udbetalt tillægspension.

Udgangspunktet for forslaget er, at det må være rigtigt, at den hele befolkningen omfattende, af det offentlige finansierede invalidepensionsordning bør sikre de invaliderede den erstatning for følgerne af erhvervsevns nedsættelse eller bortfald, som skønnes rimelig og økonomisk mulig, og at muligheden for en fremtidig overbygning på invalidepensionen i form af tillægspension, ikke bør virke hæmmende på en i øvrigt velbegrundet forbedring af den offentligt finansierede ordning. Udvalget lægger herved også vægt på, at en tillægspensionsordning med invalidepensionering næppe vil kunne omfatte pensionister, som er invaliderede før ordningens ikrafttræden, og næppe heller en del personer, som invalideres derefter. Hensynet til en kommende tillægspensionsordning fører dog til, at man i

forbindelse med en forhøjelse af pensionsniveauet ud over folkepensionens niveau må have i tankerne, at der vil kunne blive tale om reduktion i den offentlige invalidepension eller dele heraf som følge af samtidig udbetalt tillægspension. Om sidstnævnte synspunkts betydning for spørgsmålet om, hvorvidt indtægtsreguleringsreglerne — fradragsreglerne — bør bevares, henvises til det nedenfor i kapitel 5 bemærkede.

c. Om invalidepension efter invaliditetsgrad.

Det gældende invalidepensionssystem hjemler kun adgang til én pensionsstørrelse, og lovgivningen tillader således kun valg mellem fuld pension eller afslag på pension, således at der ikke findes nogen mellem-løsning.

Denne ordning er kritiseret først og fremmest, fordi invalidepensionen — bortset fra bistands- og plejetilæg — er af samme størrelse, hvad enten der er tale om svært invaliderede, hvis arbejdsevne er helt ophævet, eller andre invaliderede, som har nogen arbejdsevne i behold. Disse sidste kan i kraft heraf skaffe sig nogen supplerende arbejdsindtægt til invalidepensionen, og uden at dette bevirker nedgang i pensionen. Den gældende ordning tager således ikke tilstrækkeligt hensyn til de sværest invaliderede, som kun har invalidepensionen at leve af.

Dernæst virker ordningen mindre smidig. Den medfører i praksis, at der i visse situationer må gives afslag, uanset at det står klart, at den pågældende på grund af invaliditeten ikke er i stand til at klare sig uden støtte, om end denne ikke behøver at være på pensionens størrelse. Omvendt bliver bedømmelsen i andre situationer for mild, d. v. s. at der gives ret til fuld pension, uanset at pågældende med sin resterende erhvervsevne eventuelt ville være i stand til at klare sig med et mindre beløb. Der er derfor behov for adgang til en lavere pension for visse invaliderede, for hvem invaliditeten har medført en nedsættelse af erhvervsevnen, som ikke er helt så betydelig, som de gældende betingelser for invalidepension fordrer, men som dog er væsentlig.

Blandt grupper af invaliderede, for hvem der foreligger behov for en sådan støtte, er fremhævet visse mindre landbrugere og håndværkere med indtægter, der er små, men dog over pensionsgrænsen. For disse

vil der som følge af lettere invaliditeter, herunder rygskeer, ofte være behov for støtte til dækning af visse merudgifter til medhjælp m. v. Endvidere er fremhævet husmødre, der som følge af invaliditet ikke kan udføre det grovere, men nok det lettere arbejde i huset.

Udvalget mener derfor, at der bør indføres en graduering af invalidepensionen efter omfanget af erhvervsevns nedsættelse på linje med den ordning, der er indført i nyere svensk lovgivning.

d. Udvalgets forslag om invalidepensionens niveau og graduering.

Foran er fremhævet synspunkter, som taler for en forhøjelse af invalidepension, ligesom der er foretaget en vurdering af synspunkter, der taler imod et for højt niveau. Endvidere er omtalt behovet for en smidigere invaliditetsbedømmelse, der varierer invalidepensionen efter graden af erhvervsevns nedsættelse.

1°. Om forhøjelse for personer med $\frac{2}{3}$ nedsat erhvervsevne, herunder de nuværende invalidepensionister.

Udvalget mener, at der er grundlag for, at den nuværende invalidepension forhøjes ud over folkepensionens niveau, således at forskellen mellem folke- og invalidepensionen bliver større end i dag, hvor forskellen udgøres af invaliditetstillægget. Især revalideringssynspunktet fører imidlertid efter udvalgets opfattelse til, at forhøjelsen må have en vis begrænsning, således at pensionsniveauet kommer til at ligge under et lavtlønsniveau. Udvalget skal i denne forbindelse henvise til det som bilag 3 optrykte notat vedrørende årsløn for lavtlønnede. Som udgangspunkt har udvalget ment det passende at foreslå, at forskellen mellem folkepensionen og invalidepensionen bliver på et beløb, der svarer til halvdelen af grundbeløbet.

Med henblik herpå foreslår udvalget indført et ikke-indtægtsreguleret *invaliditetsbeløb* som afløsning for det nuværende invaliditetstillæg. Dette beløb foreslås udbetalt til invaliderede, hvis erhvervsevne er nedsat med $\frac{2}{3}$, d. v. s. til samtlige nuværende pensionister.

Forslaget betyder, at den nuværende invalidepension, der inklusive invaliditets-

tillæg udgør 5.892 kr. for enlige, forhøjes med 1.704 kr. til 7.596 kr. årlig.

2°. Om særlig forhøjelse for de sværest invaliderede.

Som nævnt mister revalideringssynspunktet sin betydning for så vidt angår invaliderede, som må antages at være helt erhvervsudygtige.

For disse foreslår udvalget, at niveauet yderligere forhøjes. Som udgangspunkt for en sådan forhøjelse foreslår man yderligere indført et *erhvervsudygtighedsbeløb* svarende til halvt grundbeløb.

Højeste pension eksklusiv tillæg kommer herefter for enlige til at udgøre 10.128 kr. svarende til en forhøjelse på 4.236 kr. årlig i forhold til den nuværende pension.

3°. Om lavere pension til visse invaliderede.

Udvalget foreslår, at der til invaliderede, hvis erhvervsevne ikke er nedsat med $\frac{2}{3}$, men dog væsentligt nedsat, ydes en lavere pension.

Som nævnt er baggrunden herfor, at der for sådanne invaliderede foreligger behov for støtte bl. a. til dækning af visse merudgifter, som er en følge af invaliditeten, herunder til medhjælp. Udvalget foreslår som udgangspunkt, at denne pension i størrelse kommer til at udgøre halvdelen af pensionen til pensionister, hvis erhvervsevne er nedsat med $\frac{2}{3}$, d. v. s. halvdelen af grundbeløbet + halvdelen af det foran foreslåede invaliditetsbeløb.

Pensionen kommer efter forslaget til at udgøre 3.804 kr. årlig eksklusiv tillæg.

B. Tillæg til invalidepension.

a. Om forhøjelse af det personlige bistanstillæg.

Personligt bistanstillæg ydes i henhold til gældende betingelser, når invaliditeten bevirker, at pågældende stadig må have personlig bistand af andre, eller såfremt invaliditeten består i blindhed eller stærk svagsynethed.

Efter de gældende regler ydes der endvidere bistanstillæg, når pågældende invalidepensionist stadig må have væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen. Dette såkaldte huslige bistanstillæg

foreslår udvalget afskaffet. Der henvises herom til det nedenfor i kapitel 4, afsnit B, bemærkede.

Bistandstillægget udgør efter de for tiden gældende satser 1.368 kr. årlig. Antallet af invalidepensionister, der oppebærer det personlige bistandstillæg, kan anslås til omkring 6.500. Yderligere udbetales tillægget til ca. 1.500 folkepensionister, der er overgået fra invalidepension.

Efter *gældende praksis* ydes personlige bistandstillæg — foruden i tilfælde af blindhed eller stærk svagsynethed — til pensionister, hvis helbredstilstand i en længere periode eller varigt nødvendiggør *stadig og omfattende bistand fra andre* til varetagelse af personlige fornødenheder såsom daglig af- og påklædning, personlig vask og toilette, indtagelse af måltider in. m. Det er f. eks. ikke tilstrækkeligt, at pågældende kun har behov for håndsøringer fra omgivelserne til af- og påklædning og lettere soignering.

Hvis pensionisten har en samlevende ægtefælle, anses det i almindelighed at påhvile denne at hjælpe den anden med personlige fornødenheder i ret vidt omfang, for så vidt han er i stand dertil. I sådanne tilfælde er bedømmelsen i praksis derfor væsentligt strengere end for enlige pensionister.

Tillægget ydes i forbindelse med alvorlige sygdoms- og svækkelsestilstande og behovet for bistand må i alle tilfælde være rimeligt lægeligt begrundet.

Tillæggets formål er at yde *kompensation for de udgifter*, der er forbundet med den fornødne personlige bistand: udgifter, der er en specifik følge af invaliditeten, og som de pågældende har udover de almindelige forsørgelsesudgifter, som det er pensionens formål at dække. De specielle udgifter i forbindelse med den personlige bistand er først og fremmest udgifter til aflønning eller anden honorering af personlige hjælpeydere fra andre personer.

Siden 1960 er tillægget steget knap 18 pct., medens f. eks. gennemsnitslønnen for samtlige arbejdere i industrien er steget ca. 33 pct. og for kvindelige arbejdere ca. 37 pct. Hvis man herefter regner med, at lønstigningen har været dobbelt så stor som tillæggets stigning, skulle tillægget på dette grundlag forhøjes med yderligere 18 pct. til knap 1.600 kr. årlig.

Det står imidlertid udvalget klart, at tillægget selv efter en sådan forhøjelse ikke kan antages at dække de rimelige udgifter, som er forbundet med det meget omfattende behov for personlig bistand, som ifølge loven er en betingelse for at kunne få tilkendt tillægget.

Når hertil kommer, at det i forbindelse med de stærke ønsker om en forhøjelse af invalidepensionen har været understreget, at man først og fremmest skal tilstræbe at forbedre støtten til de hårdest ramte af invalidepensionisterne, finder udvalget, at der for gruppen af invalidepensionister med bistandstillæg, for hvem der er konstateret et omfattende behov for personlig bistand, er grundlag for en betydelig forhøjelse.

Det skal i denne forbindelse endvidere bemærkes, at en forhøjelse af bistandstillægget vil kunne få gavnlige virkninger på anden måde, idet forhøjelsen må antages at kunne bidrage til i videre omfang at gøre det muligt for disse pensionister at forblive i deres eget hjem, fordi forhøjelsen vil give dem større mulighed for at fremskaffe den bistand fra andre mennesker, som kan være en forudsætning derfor.

Af disse grunde finder nærværende udvalg, at der er grundlag for en væsentlig forhøjelse af det personlige bistandstillæg. Som udgangspunkt for overvejelserne *foreslår udvalget*, at tillægget forhøjes til at udgøre det samme beløb som invaliditetsbeløbet, d. v. s. halvdelen af grundbeløbet. Forhøjelsen bliver herefter på 1.164 kr., således at tillægget bliver på 2.532 kr. årlig.

b. Om forhøjelse af plejetillægget.

Efter *gældende regler* ydes plejetillæg i stedet for bistandstillæg til invalidepensionister, hvis helbredstilstand fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse.

Plejetillægget udgør efter gældende satser 2.292 kr. årlig. Det ydes til omkring 3.000 pensionister.

Tillægget ydes efter praksis til invalidepensionister, der - - varigt eller over en længere periode — konstant må overvåges eller hjælpes af andre til uvisse tider og mange gange i døgnet. Dette er tilfældet, dersom det kun kan forsvares at lade de pågældende være alene i ganske korte perioder, som regel ikke over 1-2 timer. Det vil

ofte dreje sig om særdeles svært invaliderede personer, der er sengeliggende og ofte urolige eller helt immobile, således at de ikke kan lades ude af syne blot i kortere perioder.

I tilfælde, hvor pågældende invalidepensionist ikke har nogen samboende ægtefælle, ydes tillægget i praksis efter noget lempeligere betingelser, og det vil f. eks. være af betydning for bedømmelsen, om pågældendes tilstand vil nødvendiggøre anbringelse i plejehjem, såfremt der ikke ydes pleje af andre. Det foreliggende plejebestanden må i alle tilfælde være lægeligt indiceret.

Det vil af foranstående fremgå, at gruppen af pensionister med plejetillæg udgør et udsnit af særdeles hårdt ramte invalidepensionister, for hvem en forhøjelse af pensionsydelse må anses for særlig påkrævet.

Som det foran tilsvarende er anført for så vidt angår det personlige bistandstillæg, må det med sikkerhed antages, at rimelige udgifter i forbindelse med den medhjælp, som i de enkelte tilfælde vil være nødvendig for at dække det dokumenterede plejebestanden, i betydelig grad vil overstige plejetillæggets beløb.

Specielt for så vidt angår pensionister med plejetillæg må anføres, at deres plejebestanden er så betydelig, at anbringelse på plejehjem, hospital eller lignende som oftest kun kan undgås, hvis der ydes en ret omfattende plejebestanden over for de pågældende. Af hensyn til det ønskelige i at bevare pensionisterne i deres eget hjem og for at aflaste plejehjemmene er en betydelig forhøjelse af plejetillægget ønskelig, fordi den vil forøge disse vanskeligt stillede pensionisters mulighed for at få deres omfattende plejebestanden dækket.

Udvalget mener derfor som udgangspunkt for en forhøjelse af plejetillægget at kunne foreslå, at tillægget forhøjes med 2.772 kr. til at udgøre 5.064 kr. årlig svarende til helt grundbeløb.

c. Om det særlige pensionstillæg.

Ved lov nr. 195 af 4. juni 1964 blev der med virkning fra 1. april 1965 indført et særligt pensionstillæg til folke-, invalide- og enkepensionister med meget små indtægter ved siden af pensionen. Tillægget, der først fra 1. april 1967 udbetales med fuldt beløb, udgør 924 kr. årlig, samt et beløb svarende

til det årlige bidrag for et medlem i gruppe A i den stedlige sygekasse.

Dette tillæg foreslås opretholdt under nyordningen.

d. Om børnetillæg.

Spørgsmålet om ydelser til familier med børn har været overvejet i det af socialministeriet i 1960 nedsatte familiepolitiske udvalg, der har afgivet betænkning i maj 1964, Betænkning om Familiepolitik (nr. 359-1964).

I betænkningen beskrives de områder, hvor det offentlige efter de gældende regler yder økonomisk støtte til familier med børn. Børnetillæg til invalidepension og andre sociale pensioner behandles her i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger.

Efter forslag fra udvalget er der allerede ved lov af 25. marts 1964 gennemført en forhøjelse af børnebidrag og af børnetillæg til de sociale pensioner, herunder til invalidepensionen. Forhøjelsen foretages etapevis og andrager i alt 25 pct., når overgangstiden er forbi pr. 1. april 1967. Til den tid vil tillægget andrage 1.608 kr. årlig pr. barn med det nuværende prisniveau.

I betænkningen nævnes muligheden af, at alle bestemmelser om offentlige ydelser til børn samles i en særlig lov. I denne kunne optages regler, hvorefter det nuværende børnetilskud i henhold til skattelovgivningen ændres til et „børnetilskuddets mindstebeløb“, der ydes for alle børn under 18 år, og det foreslås, at der indføres et børnetilskud for personer med indtægt under en vis grænse, således at dette tilskud vokser med faldende indtægt, og når sit maksimum for personer med indtægt svarende til folkepensionens grundbeløb. Videre foreslås, at det almindelige børnetilskud for enlige forsørgere ydes også for børn af forældre, der begge modtager folkepension eller invalidepension.

Nuværende udvalg har derfor ikke ment at burde tage spørgsmålet om størrelsen af børnetillæggene til de nuværende invalidepensionister op til særskilt drøftelse. Til de personer, som efter udvalgets forslag skal have adgang til laveste invalidepension — halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb — foreslås udbetalt halvt børnetillæg svarende til 684 kr. pr. barn og i øvrigt på

de samme betingelser som gælder for de nuværende børnetillæg.

e. Om ægteskabstillæg.

Til invalidepensionister, hvis samlevende ægtefælle ikke oppebærer folke- eller invalidepension, udbetales efter de gældende regler ægteskabstillæg på 732 kr. årlig.

Udvalget foreslår dette tillæg bevaret for så vidt angår invalidepensionister, hvis erhvervsevne er nedsat med mindst $\frac{2}{3}$. Derimod foreslår man, at der ikke ydes ægteskabstillæg, heller ikke med nedsat beløb, til den nye gruppe af pensionister, hvis erhvervsevne ikke er nedsat som anført.

l. Om 'personlige tillæg.

Efter gældende regler har kommunalbestyrelsen adgang til at yde personlige tillæg til særligt vanskeligt stillede invalidepensionister. Disse tillæg ydes af et særligt fastsat rådighedsbeløb, der er fælles for folke- og invalidepensionisterne.

Da det ikke vides, hvor stort invalidepensionisternes forholdsmæssige „forbrug" af det fælles rådighedsbeløb er, har udvalget fundet det rettest at foreslå, at det hidtidige fælles rådighedsbeløb opretholdes.

C. Ydelser til ikke-pensionister.

a. Om forhøjelse af invaliditetsydelsen.

Invaliditetsydelsen, der i dag oppebæres af ca. 1.700 personer, udgør 1.932 kr. årligt.

Efter gældende regler er betingelserne for invaliditetsydelsen :

- 1) alvorlig lægelig invaliditet, og
- 2) at de pågældende skønnes at ville være berettiget til invalidepension, såfremt de ikke udøvede erhvervsmæssigt arbejde.

Det fremgår heraf, at personer, der oppebærer invaliditetsydelse, er så invaliderede, at de, om de ikke havde arbejdsindtægt, ville være berettiget til invalidepension. Det har været drøftet, om invaliditetsydelsen bør foreslås fastsat til et højere beløb end invaliditetsbeløbet, der er undergrænsen efter udvalgets forslag for alvorligt invaliderede, der oppebærer invalidepension. Til fordel for dette synspunkt er anført, at det nuværende beløb for invaliditetsydelse er noget højere end det nuværende pensionsminimum på 1.692 kr., og at en del kan tale

for, at de invaliderede personer, der er i arbejde, har sikkerhed for at modtage en ydelse, der er noget større end det nuværende pensionsminimum, bl. a. fordi arbejdet i sig selv kan påføre den invaliderede udgifter, som pensionisten ikke har.

Hertil kan siges, at dette ikke gælder, hvis den reducerede pension helt eller delvis skyldes pensionistens egen arbejdsindsats. Dertil kommer, at det er forbundet med i visse praktiske fordele, at invaliditetsydelsen og det foreslåede invaliditetsbeløb ligger på samme niveau, idet der herved skabes et fast — umisteligt — beløb, som alvorligt i invaliderede kan oppebære uafhængigt af i størrelsen af deres personlige erhvervsindtægt og dermed uafhængigt af, om de er i berettiget til pension eller ej.

Under hensyn hertil og til, at det foreslåede beløb for invaliditet er 600 kr. højere årligt end den nuværende invaliditetsydelse, foreslås, at invaliditetsydelsen fastsættes til samme beløb som invaliditetsbeløbet, d. v. s. til 2.532 kr. årligt.

b. Om forhøjelse af bistands og plejeydelserne.

Bistands- og plejeydelserne der ydes til alt ca. 800 invaliderede, heraf ca. 10 pct. med plejeydelse, udgør i dag henholdsvis 2.820 kr. og 3.720 kr.

Efter gældende ordning ydes bistands- og plejeydelsen til personer, hvis helbredstilstand kræver bistand eller pleje i det omfang, som berettiger pensionister til bistands- og plejetillæg, men som alene er afskåret fra invalidepension, fordi deres erhvervsevne på grund af deres arbejdsindtægt ikke er nedsat i det omfang, som loven kræver for at oppebære invalidepension. Bistands- og plejeydelserne ydes således til invaliderede, som opfylder betingelserne for invalidepension med henholdsvis bistands- eller plejetillæg, når der bortses fra kravet til erhvervsevnen — erhvervsindtægtens — nedsættelse.

Det kan også udtrykkes på den måde, at det drejer sig om personer, der opfylder betingelserne for invaliditetsydelse og dertil har et bistands- og plejebestands svarende til det, der for pensionister berettiger til bistands- og plejetillæg. Den argumentation, som foran er anført for en forhøjelse af bi-

stands- og plejetillæggene kan tilsvarende anføres for disse ydelser.

Udvalget finder følgende, at der er grundlag for en tilsvarende forhøjelse af disse ydelser. Det foreslås, at ydelserne, der i dag udbetales med et i loven fastsat beløb for hver ydelse, konstrueres på en lidt ændret måde, således at der til de berettigede ydes invaliditetsydelse + henholdsvis bistands- eller plejetillæg, idet denne konstruktion efter det foran anførte synes mest dækkende til karakterisering af de berettigedes situation.

Efter forslaget vil der blive tale om en forhøjelse på 2.244 kr. til i alt 5.064 kr. årlig for personer med bistandsydelse og på 3.876 kr. til i alt 7.596 kr. årlig for personer med plejeydelse.

D. Om ydelser til samlevende ægtefæller.

a. Gældende ordning.

Efter gældende ordning udgør grundbeløbet til 2 samlevende ægtefæller, der begge er pensionsberettigede ca. $1\frac{1}{2}$ gange pensionsbeløbet til enlige. Begrundelsen for, at det samlede pensionsbeløb for ægtefæller således svarer til pensionen for 2 enlige med fradrag af ca. 25 pct., må søges i, at de samlede forsørgelsesudgifter for samlevende ægtefæller må anses for at være mindre end for 2 enlige pensionister.

Med hensyn til invaliditets-, bistands- og plejetillæggene samt ydelserne til ikke-pensionister, d. v. s. invaliditets-, bistands- og plejeydelsen, gælder den regel, at der til 2 berettigede ægtefæller ydes 2 gange beløbet til enlige.

Det særlige pensionstillæg ydes med samme beløb til enlige som til ægtefæller.

b. Udvalgets forslag.

Udvalget foreslår, at det hidtidige princip, hvorefter 2 berettigede ægtefæller oppebærer oa. $1\frac{1}{2}$ gange beløbet for enlige, opretholdes uændret for invalidepensionens grundbeløb.

Som nævnt foreslår udvalget, at det gældende invaliditetstillæg erstattes af et *invaliditetsbeløb*, og at der til erhvervsudygtige pensionister ydes et *beløb for erhvervsudygtighed*, hvilke beløb skal udgøre en del af pensionen. Ved indførelsen af invaliditets-

beløbet og erhvervsudygtighedsbeløbet vil der ske en forhøjelse af invalidepensionens niveau, og hovedfunktionen med de nævnte beløb vil — uanset det kompensationspunkt, som tidligere er anført som støtte for, at invalidepensionen fastlægges på et højere niveau end folkepensionen — være at bidrage til en forbedring af pensionisternes forsørgelse. Under hensyn hertil foreslår udvalget, at også invaliditetsbeløbet og erhvervsudygtighedsbeløbet udbetales med ca. $1\frac{1}{2}$ gange beløbet for enlige, når 2 samlevende ægtefæller hver for sig er berettiget dertil.

Ganske tilsvarende foreslår udvalget, at *invaliditetsydelsens* beløb, der i størrelse svarer til invaliditetsbeløbet, udbetales med samme reduktion, når 2 ægtefæller begge er berettiget dertil, og det samme princip med reduktion af den samlede ydelse for samlevende ægtefæller foreslås for de forskellige former for kombination af ydelser, som kan opstå, således f. eks. kombinationen halvt og helt grundbeløb og invaliditetsbeløb.

Især under hensyn til at der foreslås en meget betydelig forhøjelse af *bistands- og plejetillæggene* — og dermed også af bistands- og plejeydelserne -- har udvalget drøftet, om et tilsvarende reduktionsprincip bør genindføres for så vidt angår disse tillæg. Sådan reduktion af tillæggene gjaldt indtil det ved lov nr. 238 af 10. juni 1960 blev fastsat, at ægtefæller, der begge opfylder betingelserne for tillæggene, hver for sig modtager tillæggets fulde beløb. Udvalget har dog uanset den betydelige forhøjelse ikke foreslået den ved 1960-loven indførte ordning ændret, især under hensyn til, at det i de tilfælde, hvor tillæggene ydes til ægtefæller, der begge oppebærer invaliditetsydelse på grund af betydelige arbejdsindtægter, eller til ægtefæller, når den ene oppebærer invaliditetsydelse og den anden invalidepension, må antages, at de faktiske udgifter i forbindelse med bistanden eller plejen er forholdsvis upåvirkede af, om der er tale om samlevende ægtefæller.

E. Oversigt over udvalgets forslag om størrelsen af invalidepensionsordningens ydelser.

I den følgende oversigt er angivet størrelsen af højeste invalidepension — eksclu-

sive børnetillæg — inden for de tre pensionsstørrelser. Oversigten viser, hvorledes pensionen er sammensat. Endvidere er størrelsen af ydelser til ikke-pensionister angivet.

Samtlige beløb er reguleret efter prisstallet for **juli** 1964.

Pensionstillæg er medregnet med det beløb, der skal gælde efter overgangsperioden, og det er forudsat, at sygekassekontingent gennemsnitlig andrager 144 kr. årlig pr. medlem.

Beløbene for enlige gælder tillige for pensionister, der er gift med en ikke-pensionist, men til pensionen ydes da et ægteskabstillæg på 732 kr. årlig. Oversigtens beløb for ægtepar vedrører de tilfælde, hvor begge ægtefæller er berettigede til samme pensionsstørrelse.

Invalidepension.

<i>a. Pensionister uden erhvervsevne:</i>	Enlige kr.	Ægtepar kr.
Grundbeløb	5.064	7.656
Invaliditetsbeløb	2.532	3.828
Beløb for erhvervsudytigheds- tighed	2.532	3.828
Pensionstillæg	924	924
Sygekassekontingent	144	288
Samlet pension	11.196	16.524
Forhøjelse	4.236	6.000
Samlet pension med 1 bi- standstillæg	13.728	19.056
Forhøjelse	5.400	7.164
Samlet pension med 1 plejetillæg	16.260	21.588
Forhøjelse	7.008	8.772
 <i>6. Pensionister med erhvervsevnen nedsat til 1/3:</i>		
Grundbeløb	5.064	7.656
Invaliditetsbeløb	2.532	3.828
Pensionstillæg	924	924
Sygekassekontingent	144	288
Samlet pension	8.664	12.696
Forhøjelse	1.704	2.172

	Enlige kr.	Ægtepar kr.
Samlet pension med 1 bi- standstillæg	11.196	15.228
Forhøjelse	2.868	3.336
Samlet pension med 1 plejetillæg	13.728	17.760
Forhøjelse	4.476	4.944

c. Pensionister med erhvervsevnen nedsat til 1/2:

Grundbeløb	2.532	3.828
Invaliditetsbeløb	1.272	1.920
Samlet pension	3.804	5.748
Samlet pension med 1 bi- standstillæg	6.336	8.280

Såfremt to ægtefæller begge er berettigede til bistandstillæg, forhøjes de i oversigten angivne ægteparbeløb for „samlet pension med 1 bistandstillæg“ med 2.532 kr. Er to ægtefæller begge berettigede til plejetillæg, forhøjes „samlet pension med 1 plejetillæg“ med 5.064 kr.

For ægtepar, hvor den ene ægtefælle er berettiget til laveste pensionsstørrelse og den anden ægtefælle til højere pensionsstørrelse, bliver det fulde grundbeløb 6.336 kr., og invaliditetsbeløbet bliver 3.168 kr. Den samlede, højeste pension uden tillæg vil således i denne kombination udgøre 9.504 kr. uden erhvervsudytighedsbeløb og 12.036 kr. med dette beløb.

Ydelser til ikke-pensionister.

	Forslag kr.	Forhøjelse kr.
Invaliditetsydelse	2.532	600
Invaliditetsydelse med bistandstillæg	5.064	2.244
Invaliditetsydelse med plejetillæg	7.596	3.876

For ægtepar, hvor begge ægtefæller er berettigede til invaliditetsydelse med bistandstillæg udgør den samlede ydelse 8.892 kr., hvilket svarer til en forhøjelse på 3.252 kr. i forhold til den gældende bistandsydelse.

Kapitel 4. Betingelser.

A. Invalidepension.

a. *Det gældende invaliditetsbegreb.*

Efter de gældende regler er personer mellem 15 og 67 år berettiget til invalidepension, for så vidt erhvervsevnen er betydeligt nedsat. Udgangspunktet skal tages i, om pågældendes erhvervsevne er nedsat til $\frac{1}{3}$ eller derunder, hvorved der i fornødent omfang skal tages hensyn til alder, livsstilling, bopæl og arbejdsmuligheder og til udsigten til eventuelt forbedring eller forværring af pågældendes invaliditet samt til andre omstændigheder, som passende findes at kunne tillægges vægt.

Dog skal erhvervsevnen også kunne anses for betydeligt nedsat, når invaliditeten medfører en nedsættelse af erhvervsindtægten til et beløb, der svarer til invalidepensionens størrelse, d. v. s. til grundbeløb for enlige + invaliditetstillæg; den såkaldte *kronegrænseregel*.

Såfremt der foreligger mulighed for at iværksætte behandlinger, optrænings- eller uddannelsesforanstaltninger, hvorved erhvervsevnen må antages ikke blot forbigående at kunne forøges, således at den herefter ikke længere vil være betydeligt nedsat, kan invalidepension ikke tilkendes.

Som grundlag for bedømmelsen af, om erhvervsevnen i de enkelte tilfælde må anses for betydeligt nedsat, angiver loven, at der skal foretages en sammenligning mellem på den ene side den erhvervsindtægt, der kan forlanges af den invaliderede ud fra hans kræfter og færdigheder, og på den anden side den indtægt, som legemligt og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse og i samme egn plejer at fortjene ved arbejde.

I korthed går det gældende invaliditetsbegreb altså ud på, at en person er berettiget til invalidepension, når invaliditet har medført enten en nedsættelse af erhvervsevnen til omkring $\frac{1}{3}$ eller en nedsættelse af erhvervsindtægten til invalidepensionens stør-

relse. Såfremt der foreligger behandlings- eller revalideringsmulighed, hvorved erhvervsevnen vil kunne bedres væsentligt, kan pensionen dog ikke tilkendes.

Det nævnte invaliditetsbegreb er gældende både for så vidt angår retten til at opnå som retten til at bevare invalidepension.

b. *Om lægelige og ikke-lægelige faktorer i invaliditetsbedømmelsen.*

Retten til invalidepension afhænger efter gældende ret af, om pågældendes erhvervsevne eller erhvervsindtægt er nedsat i det i loven krævede omfang. Det fremgår indirekte af de i loven angivne betingelser, og det har til stadighed i praksis været antaget, at der til grund for erhvervsevns nedsættelse skal foreligge en sygelig tilstand: medicinsk eller lægelig invaliditet.

Invaliditetsbedømmelsen afhænger således af et skøn over visse lægelige og visse sociale faktorer, som i praksis er vanskelige at udskille fra hinanden. Det må understreges, at invaliditetsbegrebet er et erhvervsevnebegreb i den forstand, at såvel de lægelige som de ikke-lægelige faktorer indgår i en samlet bedømmelse af, om erhvervsevnen i de konkrete tilfælde er nedsat i det i loven krævede omfang.

Den lægelige del af invaliditetsbedømmelsen består i at konstatere, om der foreligger en sygdomstilstand af en vis alvorligere karakter og at skønne over, i hvilket omfang sygdommen — invaliditeten — har indflydelse på pågældendes færdigheder til at udføre arbejde.

På grundlag af det lægelige skøn må der foretages en bedømmelse af, hvad pågældende er i stand til at indtjene som invalid, og denne indtægt må sammenlignes med en normal arbejdsindtægt — normalindtægten — eventuelt med pensionsbeløbet størrelse, for at det kan afgøres, om erhvervsevnen er betydeligt nedsat. Dette

skøn kræver social — erhvervmæssig og juridisk — administrativ sagkundskab.

Erhvervsevnebedømmelsen må ofte operere med to hypotetiske størrelser, da der som regel ikke vil være tale om sikre indtægtsoplysninger, således at der må skønnes både over invalidens egne indtægtsmuligheder og over en fiktiv normalindtægt. Bedømmelsen vil derfor ofte være yderst vanskelig at foretage, således at der åbnes en ret vid plads for skønnet.

I en række tilfælde vil de lægelige faktorer og det lægelige skøn i realiteten blive afgørende for bedømmelsens udfald. Dette er navnlig tilfældet, når den lægelige invaliditet er så udtalt, at den pågældende må siges at være erhvervsudygtig i ethvert erhverv.

Som en integrerende del af invaliditetsbedømmelsen indgår skønnet over, om der i de enkelte tilfælde foreligger behandlings- eller revalideringsmuligheder i et sådant omfang, at pension ikke kan tilkendes. I dette skøn indgår såvel lægelige som ikke-lægelige faktorer.

Ofte vil afgørelse først kunne foretages, efter at der er gennemført indgående undersøgelser, behandlinger, optræningsforsøg eller lignende.

Det har været overvejet, om det ville være rigtigere, at der i højere grad bliver lagt vægt på det lægelige ved fastlæggelsen af betingelserne for retten til invalidepension. Dette ville kræve en mere skematiseret invaliditetsbedømmelse, hvor der skal skønnes over, om en person med den foreliggende lægelige invaliditet normalt er i stand til at tjene en vis brøkdel af normal arbejdsindtægt. Invaliditetens faktiske følger for den konkrete ansøger ville derved få mindre betydning end i dag.

Imidlertid kan samme lægelige invaliditet i de enkelte tilfælde have vidt forskellige erhvervmæssige følger, og da formålet med den offentlige invalidepensionering er at yde økonomisk kompensation for de erhvervmæssige følger, som lægelig invaliditet medfører for den enkelte invaliderede, finder udvalget, at hovedprincippet i det gældende invaliditetsbegreb bør opretholdes, således at retten til invalidepension fortsat bliver betinget af, om den pågældendes erhvervsevne på grund af lægelig invaliditet er nedsat i et vist nærmere i loven angivet om-

fang, og således at der fortsat indgår såvel lægelige som socialt-erhvervmæssige faktorer i invaliditetsbedømmelsen i de enkelte tilfælde.

c. Om varighedsbegrebet

Udvalget har overvejet, om kun invaliditeter, som anses for varige, skal berettige til invalidepension.

1° Hidtidig praksis og baggrunden herfor.

I lovene om invalideforsikring af 6. maj 1921 og af 16. juni 1927 var det pålagt invalideforsikringsrådet at afgøre, om nedsættelsen af erhvervsevnen — til $\frac{1}{3}$ — var vedvarende eller kun forbigående. Skønnes nedsættelsen at være forbigående, indtrådte retten til invaliderente først, når retten til dagpenge fra sygekassen samt den tilsvarende hjælp i henhold til fattigloven var ophørt, og invaliderenten bevaredes kun, så længe erhvervsevnen fortsat var nedsat til $\frac{1}{3}$.

Ved lov af 20. maj 1933 om folkeforsikring afskaffedes denne forpligtelse for invalideforsikringsretten til at sondre mellem forbigående og vedvarende invaliditet. Det anførtes i bemærkningerne til lovforslaget, at den hidtidige begrænsning ved de forbigående invaliditeter i forhold til dagpengehjælpen og hjælpen efter fattigloven virkede hårdt, idet langt størstedelen af de sygeforsikrede kun havde sikret sig 1 kr. eller derunder i dagpengehjælp. Det anførtes endvidere, at rentenyderne, hvadenten der er tale om vedvarende eller forbigående invaliditet — har betalt sygekasse- og invalideforsikringskontingent.

Det har til stadighed været antaget, at den sygelige tilstand — lægelig invaliditet — som altid er en betingelse for, at der kan blive tale om at yde invalidepension, skal være af en vis varigere karakter. Ifølge invalideforsikringsrettens mangeårige praksis anses lidelser af varighed på mindre end 1 år ikke for invaliderende i lovens forstand. Skønnes nedsættelsen af erhvervsevnen ikke at blive vedvarende, optager retten sagen til kontrol efter et eller to år. Disse midlertidige pensionsudbetalinger sker navnlig i tilfælde, hvor det lægelige grundlag for pension og eventuelt tillæg anses for at kunne ændres derved, at lidelsen helbredes eller bedres. Herunder falder tilfælde, hvor

en helbredelse eller bedring forudsætter, at patienten skånes for arbejde i lang tid eller tilfælde, hvor der erfaringsmæssigt sker en tilvænnning til invaliditeten, f. eks. tilvænnning til brug af proteser efter amputation.

Ved loven af 10. juni 1960 indførtes den foran nævnte regel, hvorefter invalidepension ikke skal kunne tilkendes, såfremt der foreligger mulighed for at iværksætte behandlinger, optrænings- og uddannelsesforanstaltninger, hvorved en ansøgers erhvervsevne må anses for ikke blot forbigående at kunne forbedres, således at den herefter vil ligge over den grænse, som berettiger til invalidepension. Det anførtes i bemærkningerne til lovforslaget, at denne regel måtte ses som led i bestræbelserne for at tilskynde erhvervshæmmede til erhvervsmæssig beskæftigelse, et hensyn som lå bag lovforslaget til lov om revalidering.

Denne bestemmelse har i praksis ført til, at der i en række tilfælde, hvor der skønnes at foreligge tilstrækkelig revalideringsmulighed, ikke tilkendes pension, således at den pågældende i stedet henvises til revalidering. I henhold til § 7 i lov om revalidering af 29. april 1960 er der for de sociale udvalg adgang til at yde rigeligere underholdshjælp, når erhvervsmæssig revalidering er iværksat.

Derimod har bestemmelsen ikke medført indskrænkning i praksis med hensyn til at tilkende pension i tilfælde, hvor der skønnes at blive tale om helbredelse eller væsentlig bedring i den lægelige invaliditet efter gennemførte behandlings- og skåneforanstaltninger. Det er som begrundelse herfor anført, at der ikke i henhold til anden lovgivning er tilstrækkelige hjælpemidler for disse langvarigt sygdomsramte. Det er dog i denne forbindelse påpeget, at de pågældende principielt burde ligestilles med personer, som er under revalidering, og for hvem revalideringsloven som nævnt hjemler adgang til en særlig underholdshjælp.

2° Overvejelser og forslag.

Der er i udvalget enighed om, at det principielt må være rigtigt, at ydelse af invalidepension kun sker i tilfælde, hvor der foreligger en varig nedsættelse af erhvervsevnen, således at ydelse af fornøden underholdshjælp i tilfælde, hvor nedsættelsen kun må anses for midlertidig, sker i

henhold til anden lovgivning. Dette synspunkt er som nævnt gennemført i lovgivningen, når den invaliderede kan revalideres erhvervsmæssigt, og der ses ikke i denne henseende at være grund til at indtage et andet standpunkt, når mulighederne for medicinsk revalidering er til stede.

Det forudsætter dog, at der findes fornødne hjælpemuligheder i henhold til anden lovgivning, jfr. herved sygeforsikringslovens dagpengeregler, samt underholdsregler i forsorgsloven.

Når man sammenligner med de underholdsmuligheder, som forelå på det tidspunkt, da grundlaget for invalideforsikringsrettens nuværende praksis med den nævnte ét års grænse blev fastlagt, fremgår det, at forudsætningerne for denne praksis er væsentligt ændrede. Der er således indført en udvidet dagpengehjælp under sygdom, og man må gå ud fra, at dagpengesatserne vil blive forhøjet. Endvidere er forsorgslovens regler blevet ændret, dels derved at reglerne om tilbagebetalingspligt er afskaffet, dels ved at underholdsniveaulet er blevet forhøjet. I visse særlige situationer er der i forsorgsloven adgang til udvidet hjælp, jfr. således reglerne om hjælp til værnepligtige, til tuberkuløse og polioramte m. v. Forsorgslovens § 58, stk. 2, indeholder herudover hjemmel til, at en udvidet hjælp med en lempelig transgbedømmelse kan ydes i trangssituationer af begrænset varighed, hvor trangen skyldes sygdom.

På denne baggrund finder udvalget det rigtigt, at invalidepension kun ydes i tilfælde, hvor nedsættelsen af erhvervsevnen er varig. For at sikre, at der er tilstrækkelige hjælpemuligheder i sygdomstilfælde, som ikke er varige og derfor ikke vil kunne berettige til invalidepension, men som dog er af en vis længere tids varighed, foreslår udvalget, at der gennem en ændring af lov om offentlig forsorg indføres adgang for disse sygdomsramte til at opnå en til tuberkulosehjælpen og revalideringshjælpen svarende underholdshjælp. Udvalget finder det rigtigt, at en sådan hjælp af grænses over for sygeforsikringslovens dagpengeydelse, således at den normalt ikke kan ydes inden for dagpengeperioden d. v. s. førend retten til dagpenge er eller ville have været opbrugt.

Det kan heroverfor anføres, at rettens hidtidige praksis med hensyn til de nævnte

„midlertidige“ invalidepensioner har givet de pågældende ret til under alle omstændigheder at oppebære et beløb svarende til de nugældende tredjedelsbeløb, samt eventuelt bistanstillæg, medens der efter forslaget skal foretages en trangsbedømmelse, som i givet fald vil medføre, at der ikke ydes hjælp.

Man finder dog ikke denne indvending tilstrækkelig tungtvejende. Det må antages i et vist omfang at være tilfældigt, hvilke personer med langvarig sygdom, der søger invalidepension, bl. a. fordi man fra behandlingsinstitutioners side i visse tilfælde ikke finder det hensigtsmæssigt at medvirke **til**, at patienten opnår stilling som invalidepensionist med de uheldige følger for hans indstilling **til** behandlings- og revalideringsmulighederne, dette kan have. Videre kan det anføres, at den nuværende praksis skaber en ubegrundet forskel mellem på den ene side de sygdomsramte, hvis sygdom forventes at vare over 1 år og som søger invalidepension, og på den anden side andre sygdomsramte med en vis længere tids sygdom. Udvalget skal hertil føje, at erfaringerne med kommunernes hidtidige administration af de udvidede hjælpeformer som militær-, tuberkulose- og revalideringshjælpen ikke giver grundlag for at nære betænkelighed ved, at hjælpen under længere vedvarende sygdom administreres af de sociale udvalg. En rimelig praktisering af reglerne vil kunne sikres gennem udsendelse af administrative forskrifter.

Udvalget foreslår derfor, at begrebet „varig“ indføres i invaliditetsbetingelserne, idet det som nævnt forudsættes, at der samtidig gennemføres en ændring af lov om offentlig forsyng som foran foreslået.

d. Om graduer et pension.

Som nærmere omtalt i kapitel 3, foreslår udvalget, indført en gradueret invalidepensionsordning bestående af 3 pensionsstørrelser, hvortil den enkelte invaliderede bliver berettiget efter graden af erhvervsevns nedsættelse, således at særlig svært invaliderede — erhvervsudygtige — opnår højeste pension, invaliderede med nedsættelse af erhvervsevnen til $\frac{1}{3}$ opnår mellemste pension, og lettere invaliderede opnår laveste pension.

Det har tidligere — jfr. således betænk-

ningen om ændringer i betingelserne for invaliderente af maj 1949, side 28 — været fremhævet, at det ville være betænkeligt at indføre en gradueringsordning, fordi den vil medføre øget administration, idet der dels vil blive tale om en udvidelse af personkredsen, dels vil blive flere — og eventuelt vanskeligere — sager som følge af muligheden for overflytning til anden pensionsstørrelse. Endvidere kan en sådan ordning nødvendiggøre yderligere kontrolforanstaltninger.

Udvalget er opmærksom på disse forhold og har ved fastlæggelse af betingelser m. v. søgt at undgå, at administrationen belastes mere end højst nødvendigt. I særlig grad har dette betydning for så vidt angår højeste pensionsstørrelse, idet en stor del af de nuværende invalidepensionister må antages at ville ansøge om højeste pension, således at der i en overgangstid vil blive et meget betydeligt merarbejde for de administrerende myndigheder m. fl.

1°. Højeste pensionsstørrelse.

Som nævnt fører revalideringssynspunktet til, at en forhøjelse af invalidepensionen udover et lavtlønsniveau må volde betænkeligheder, medmindre der er tale om helt erhvervsudygtige, som ikke under nogen omstændigheder kan forventes at få indtjeningsmuligheder af betydning. Betingelsen for højeste invalidepension må derfor være at den pågældendes erhvervsevne er helt eller næsten helt bortfaldet, og derudover at enhver revalideringsmulighed må anses for udelukket. Bedømmelsen må ske ikke alene i relation til pågældendes eget erhverv, men til ethvert erhverv. I denne forbindelse må der lægges vægt på, at samfundets udvikling herunder den tekniske udvikling og den fulde beskæftigelse eventuelt kan skabe nye og øgede muligheder for svært erhvervshæmmedes beskæftigelse inden for det normale arbejdsmarked. Hertil kommer, at mulighederne for invalideredes beskæftigelse på beskyttede virksomhed må forventes udvidet i fremtiden.

Det er nødvendigt, at der i de enkelte sager foreligger en vis klarhed, hvilket ikke mindst har betydning for administrationen. Størstedelen af ansøgningerne må kunne afgøres hovedsageligt på grundlag af de læge-

lige oplysninger om, at pågældendes invaliditet er så svær, at enhver arbejdsevne kan udelukkes.

Ud fra de nævnte synspunkter foreslår *udvalget*, at der åbnes adgang til højeste pension bestående af invalidepensionens grundbeløb, invaliditetsbeløb og erhvervsudygtighedsbeløb for invaliderede, der må anses for erhvervsudygtige i ethvert erhverv, eller som kun har ubetydelig erhvervsevne i behold.

Efter nogle af invalideforsikringsretten foretagne undersøgelser skønnes det, at godt halvdelen af de nuværende invalidepensionister i alderen 18-60 år vil blive berettiget til højeste pension. Der henvises herom til det i kap. 6, afsnit B. a. 1.º oplyste. Det har samtidig vist sig, at det foreslåede kriterium er anvendeligt i praksis og velgnet ud fra et administrativt synspunkt.

2°. Mellemste pensionsstørrelse.

Mellemste pensionsstørrelse bestående af grundbeløb og invaliditetsbeløb tænkes udbetalt til den del af de nuværende pensionister, som ikke opnår ret til højeste pension. Det ville derfor være naturligt, om betingelserne for adgangen til denne pensionsstørrelse blev de samme som de nugældende betingelser for adgangen til invalidepension. De gældende invaliditetsbetingelser indeholder imidlertid udover erhvervsevnebetingelsen den særlige *kronegrænseregulering*, hvorefter invaliderede vil kunne være berettiget til invalidepension, uanset at erhvervsevnen ikke er nedsat til $\frac{1}{3}$, såfremt erhvervsindtægten dog er nedsat så meget, at den svarer til invalidepensionens størrelse.

Kronegrænsereglen blev indført ved lov nr. 143 af 31. marts 1950. Det anførtes i den til grund for lovforslaget liggende udvalgsbetænkning af maj 1949, at man af den dagældende betingelse for invalidepension, hvorefter pension kun kan tilkendes, når erhvervsevnen er nedsat til $\frac{1}{3}$, naturligt måtte kunne slutte, at invaliderede, som ikke er berettiget til pension, fordi de ligger umiddelbart over tredjedelsgrænsen, dog skal være i stand til at sikre sig en forsvarlig levelfod. Det blev imidlertid påvist, at alvorligt invaliderede, der tilhørte visse lavrelønnede erhverv, og hvis erhvervsevne ikke var nedsat til tredjedelsgrænsen, alligevel ikke var i stand til at indtjene en

lønning, der svarede til invalidepensionens størrelse, således at de var henvist til at klare sig på et lavere indtægtsniveau, end hvad man ved fastsættelsen af invalidepensionens størrelse havde fundet passende for invaliderede personer. For at sikre en mindsteindtægt for alvorligt invaliderede indførtes derfor kronegrænsereglen, der faktisk havde til virkning, at visse invaliderede inden for lavtlønnede grupper opnåede ret til pension, når erhvervsevnen var nedsat til omkring $\frac{1}{3}$.

Udvalget har ikke fundet, at kronegrænsereglen skal opretholdes. Forudsætningen for reglen var netop, at der kun findes én pensionsstørrelse med én pensionsgrænse. Med indførelsen af det foreslåede graduerede pensionssystem, der rummer adgang for lettere invaliderede til en nedsat pension, er denne forudsætning ikke længere til stede.

Udvalget foreslår derfor, at adgangen til mellemste pensionsstørrelse betinges af, at den invalideredes erhvervsevne er nedsat i mindre grad, end betingelserne for at opnå højeste pension kræver, men dog med omkring $\frac{2}{3}$.

3°. Laveste pensionsstørrelse.

Som tidligere omtalt er der enighed om, at der er behov for en offentlig ydelse til visse lettere invaliderede, bestående af halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb. Om baggrunden herfor henvises til kap. 3, afsnit A.

I forbindelse med overvejelserne om indførelse af en lavere erhvervsevnegrænse for denne nye pensionistgruppe, har der været udtrykt nogen ængstelse for, at virkningen heraf skulle blive, at kredsen af invalidepensionister blev meget betydeligt forøget. I den nye svenske graduerede invalidepension er betingelserne for laveste invalidepension ($\frac{1}{3}$ førtidspension), at erhvervsevnen er nedsat til mindst $\frac{1}{3}$. Efter foreliggende oplysninger tyder de hidtidige svenske erfaringer på, at kun en meget beskeden del af de ny tilkomne pensionister bliver tilkendt $\frac{1}{3}$ førtidspension.

Udvalget foreslår, at adgangen til laveste pensionsstørrelse svarende til den nye svenske ordning betinges af, at den invalideredes erhvervsevne er nedsat i mindre grad end med $\frac{2}{3}$, men dog med mindst $\frac{1}{2}$.

*e. Om retten til at bevare tilkendt
invalid pension.*

1°. Gældende ordninger.

Som tidligere nævnt er betingelserne for retten til at opnå invalidepension efter gældende regler identiske med betingelserne for retten til at bevare invalidepension.

Efter de gældende regler mistes pensionen således, hvis arbejdsevnen forbedres så meget, at den ikke længere er betydeligt nedsat, d. v. s. nedsat til $\frac{1}{3}$ eller nedsat så meget at erhvervsindtægten er under pensionens beløb. Reglerne tillader derfor som oftest kun invalidepensionisterne at indtjene en meget beskedent arbejdsindtægt, hvis de skal være garanteret mod at fortabe pensionen. I praksis vil pensionisterne ofte undlade at udføre lønnet erhvervsarbejde udover en vis grænse, uanset at de egentlig er i stand dertil, fordi de nærer frygt for derved at miste pensionen. Tilmed vil det ikke sjældent være således, at pensionisterne af ukendskab til de faktiske regler holder deres arbejdsindtægt væsentligt lavere, end pensionsgrænsen egentlig tillader, således at virkningen af de i forvejen strenge regler derved forstærkes.

Udvalget har opgjort, i hvilket omfang reglerne bevirker, at pensionsretten fortabes på grund af stigende arbejdsevne (arbejdsindtægt). Det viser sig, at kun et ubetydeligt antal af pensionisterne af denne grund får frataget deres pension. I finansåret 1962-63 blev pensionen således kun inddraget for 200 pensionister på grund af arbejdsindtægt. Til sammenligning kan det oplyses, at den årlige nytilgang af pensionister i dette år udgjorde godt 13.000.

Det har tidligere været overvejet at anvende et mildere invaliditetsbegreb i forbindelse med frakendelse af pension, jft. således invalidepensionsbetænkningen af 1949, side 28-29, men man er hidtil vejet tilbage herfor, idet det er fundet vanskeligt at begrunde en sådan forskel.

I praksis er invaliditetsbedømmelsen ved frakendelsen dog i en vis forstand mildere end ved tilkendelsen. For det første inddrages pensionen normalt ikke, forinden det er konstateret, at arbejdsevnen varigt er forbedret ved, at den pågældende gennem længere tid har haft indtægt over grænsen, og for det andet vil selve det skøn, der dan-

ner grundlag for invaliditetsbedømmelsen, være påvirket af, at det drejer sig om at frakende pension. I virkeligheden er forholdet, at frakendelse af pension først sker, når der foreligger en væsentlig forbedring af arbejdsevnen. Hermed er der meget nær overensstemmelse mellem praksis i Danmark og praksis i Norge og Sverige.

I Norge gælder således reglen om, at pensionssagen kan tages op til ny prøvelse, såfremt der sker en *væsentlig ændring* i de forhold, som har været afgørende for retten til invalidepensionen, og i Sverige er det bestemt, at såfremt arbejdsevnen *væsentligt* forbedres, skal pensionen inddrages eller formindskes under hensyn til forbedringen.

2°. Overvejelser og forslag.

Udvalget finder, at de nuværende regler for pensionsrettens bevarelse virker unødigt hæmmende på invalidepensionisternes arbejdsindsats. Udvalget er enig i den kritik, der har samlet sig om, at reglerne kun tillader pensionisterne at have beskedne arbejdsindtægter, og at den skarpe pensionsgrænse, kronegrænsen, virker arbejds- og revalideringshæmmende, bl. a. med den virkning at den hæmmer udbygningen og driften af beskyttede virksomheder. På sådanne virksomheder kan det forekomme, at pensionister afpasser arbejdstempo og arbejdstid således, at deres indtægt ikke bliver så stor, at pensionen kommer i fare. Dette må betragtes som uheldigt, fordi såvel samfundsmæssige hensyn, som hensynet til den enkelte pensionist taler for, at pensionisternes arbejdsindsats skal søges fremmet mest muligt.

For udvalget er det afgørende, at adgangen til invalidepension begrænses således, at kun personer, om hvem det virkelig må antages, at de varigt ikke er i stand til selv at kompensere invaliditetens følger, får adgang til den vedvarende understøttelsesform, som invalidepension er. Er der imidlertid først tilkendt invalidepension, må reglerne om pensionens bevarelse i videst muligt omfang indrettes således, at de ikke afskrækker pensionisterne fra arbejdsindsats.

Udvalget finder dog ikke, at tilkendt invalidepension skal kunne bevares uden hensyn til omfanget af erhvervsindtægtens forbedring. En sådan regel ville passe dårligt

til den offentlige invalidepensions karakter af en social kompensationsydelse, der forudsætter, at der til stadighed er et socialt behov at kompensere. Det vil næppe blive anset for rimeligt at invalidepensionister, der bliver i stand til at tjene op imod en ganske normal arbejdsindkomst, skulle have ret til fortsat at oppebære den offentlige pension.

Kun for så vidt angår *aldersklasserne fra det 60. til det 67. år* finder udvalget, at retten til tilkendt invalidepension må kunne bevares. Efter det 60. år sker der yderst sjældent forandringer i berettigelsen til tilkendt invalidepension, og der bør derfor være ro om spørgsmålet, efter at denne alder er nået. *udvalget foreslår* derfor, at invalidepension ikke skal kunne frakendes eller ændres til lavere pensionsstørrelse efter det fyldte 60. år.

For *aldersklasserne under 60 år* finder udvalget, at der bør ske en betydelig slækkelse af betingelserne for retten til at bevare invalidepension.

Det har været drøftet, om betingelserne for frakendelse af pension, således som det er tilfældet for så vidt angår retten til at opnå pension, skal være forskellige for hver enkelt pensionsstørrelse. Såfremt dette blev tilfældet, ville der blive tale om, at pensionister, der overskrider den fastsatte grænse, eventuelt ville blive berettiget til en lavere pensionsstørrelse med en højere grænse. Derved skulle der ske overflytninger mellem pensionsgrupperne med heraf følgende krav til administrationen, herunder med hensyn til kontrolforanstaltninger.

Udvalget mener, at grænsen for pensionsbevarelse for så vidt angår mellemste og laveste pensionsstørrelse under alle omstændigheder, skal fastsættes ens. For så vidt angår retten til at bevare højeste pension, ville en lavere pensionsgrænse snarere kunne komme på tale. Også i dette tilfælde finder man imidlertid, at grænsen skal fastlægges som for de 2 andre pensionsstørrelses vedkommende. Først og fremmest lægges der herved vægt på, at overflytning fra højeste pensionsstørrelse til en lavere næsten aldrig ville komme til anvendelse, fordi erhvervsudygtige invalider med højeste pension yderst sjældent vil være i stand til at have erhvervsindtægt af blot nogen betydning. Det kan vanskeligt tænkes på andet

end beskyttede virksomheder, men for sådanne virksomheder kan der i henhold til allerede gældende lovgivning administrativt fastsættes regler om, hvorledes der skal forholdes med pensionen.

Der er derfor enighed om, at grænsen for pensionens bevarelse bør fastsættes ens for samtlige 3 pensionsstørrelser. *Udvalget foreslår* herefter, at der indføres en regel, hvorefter pensionen bevares, så længe der ikke er sket en *væsentlig forbedring af erhvervsevnen*. Samtidig foreslås det fastsat, at *udgangspunktet* ved bedømmelsen heraf skal tages i, at pensionsretten — når den lægelige invaliditet i det væsentlige er uændret — *normalt bevares, så længe invalidens personlige arbejdsindtægt ikke vedvarende overstiger et beløb svarende til det dobbelte af grundbeløbet for enlige*, d. v. s. 10.128 kr. årlig.

Den lempelige invaliditetsbedømmelse for retten til at bevare invalidepension er som nævnt begrundet med, at invalidepensionisters arbejdsindsats ikke må hæmmes. Det samme hensyn gør sig ikke gældende i de tilfælde, hvor erhvervsevnen anses for væsentligt forbedret, ikke som følge af invalidens arbejdsindsats, men på grund af, at den lægelige invaliditet er forbedret, f. eks. efter gennemførte behandlinger, der eventuelt er muliggjort af lægevidenskabelige fremskridt. I disse tilfælde, finder man ikke grundlag for at slække på betingelserne, og det *foreslås* derfor, at såfremt den væsentlige forbedring af erhvervsevnen skyldes en ændring af den lægelige invaliditet, skal der træffes ny bestemmelse om retten til invalidepension på grundlag af betingelserne for retten til at opnå sådan pension.

Med henblik på de foreslåede reglers anvendelse i praksis bemærkes, at det ikke med forslaget om grænsen for pensionsrettens bevarelse på det dobbelte af grundbeløbet er tilsigtet, at bedømmelsen skal blive for mekanisk.

Det kan tænkes, at pensionen skal bevares, uanset at pågældendes faktiske indtægt i penge ligger over grænsen. I de tilfælde, hvor pågældende tilhører et erhverv, der er så højt lønnet, at han — til trods for at hans faktiske indtægt som invalid er over grænsen — alligevel opfylder betingelserne for at opnå pension, vil pensionen blive bevaret indtil det skønnes, at erhvervsevnen

er blevet væsentligt forbedret i forhold til den nedsættelse, som forelå ved tilkendelsen. I denne situation kommer grænsereglen altså slet ikke til anvendelse.

Omvendt kan retten til den tilkendte pension i visse tilfælde bortfalde, uanset at pågældendes faktiske arbejdsindkomst er under grænsen. Dette kan forekomme i tilfælde, hvor arbejdsindtægten i penge ikke kan antages at give udtryk for pågældendes faktiske erhvervsevne, eller hvor erhvervsarbejdet vanskeligt kan vurderes pengemæssigt; således ved erhvervsarbejde som er ulønnet eller som helt eller delvis lønnes med andet end penge. Dette vil f. eks. kunne være tilfældet inden for det huslige arbejdes område. Det kan ligeledes være af betydning for bedømmelsen, at arbejdsindtægten for selvstændige erhvervsdrivende vanskeligt kan opgøres.

I disse situationer må der foretages et skøn over, om der foreligger en væsentlig forbedring af erhvervsevnen, bedømt i forhold til den nedsættelse heraf, som dannede grundlag for pensionens tilkendelse.

Når det efter forslaget kræves, at indtægten vedvarende skal overstige grænsen, hænger det sammen med, at varighedsbegrebet lige fuldt må anvendes ved frakendelse som ved tilkendelse af pension. Inddragelse af pension kan derfor først ske, når erhvervsevnen må antages at være varigt forbedret. Ofte vil dette først kunne konstateres, når indtægten igennem nogen tid har vist sig konstant at være over grænsen.

1. Aldersbetingelser.

Det er i kapitel 3 nærmere omtalt, at en forhøjelse af invalidepensionsniveauet ud fra et kompensations synspunkt samtidig fører til, at invalidepensionister ved opnåelsen af 67-års alderen skal overgå til folkepension, svarende til, hvad der er normalt på dette alderstrin. Dette vil som nævnt medføre, at personer der har fået tilkendt højeste eller mellemste pension vil gå ned i indtægt ved det 67. år, således at denne aldersgrænse vil få stor betydning for invalidepensionisterne.

Selve det forhold, at der indføres et højere invalidepensionsniveau, rejser endvidere spørgsmålet om aldersbetingelserne for adgangen til at få tilkendt invalidepension.

Kompensationssynspunktet har ikke samme vægt over for aldersklasser, hvor normalindkomsten i de aktive rækker er forholdsvis lav. Dette kommer frem i de helt unge aldersklasser, og det må endvidere tages i betragtning, at erhvervsevnen i almindelig- heds aftager op i årene.

1°. Om laveste alder for tilkendelse af invalidepension.

Efter den gældende ordning kan invalidepension tilkendes fra det 15. år.

For så vidt angår mellemste og laveste pensionsstørrelse har udvalget ikke fundet anledning til at overveje ændringer heri. Med hensyn til højeste pensionsstørrelse, som indebærer en betydelig forhøjelse af pensionsniveauet, er det imidlertid fundet, at 15 års grænsen er for lav, idet helt unge personer normalt ikke har indtægter, der kan begrunde et sådant pensionsniveau. Man har derfor overvejet en betydelig forhøjelse af aldersgrænsen for adgangen til højeste pension, men bl. a. under hensyn til, at der i praksis udvises stor tilbageholdenhed med at bevilge pension til helt unge, idet de søges henvist til uddannelses- eller andre revalideringsforanstaltninger, foreslås grænsen fastsat til 18 år.

2°. Om højeste alder for tilkendelse af invalidepension.

1. Gældende ordninger.

Efter den gældende ordning kan der tilkendes invalidepension indtil det fyldte 67. år. Fra det fyldte 60. år er der adgang til førtidig folkepension, når svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder taler derfor. Denne ordning har medført visse afgrænsningsvanskeligheder, idet det kan være vanskeligt at afgøre, om erhvervsevnen nedsættelse hos personer i fremskreden alder skyldes, at der foreligger en invaliderende, sygelig tilstand, eller om den er et udslag af alderens indflydelse.

Efter den *norske* ordning kan der tilkendes invalidepension indtil det fyldte 70. år, hvor retten til alderspension indtræder. Der findes ikke regler svarende til den danske førtidige folkepension. Invalidepensionen ligger på alderspensionens niveau.

Efter den *svenske* ordning kan den graduerede invalidepensions tre størrelser opnås

indtil det fyldte 67. år, hvor ret til alderspension indtræder. Den højeste pensionsstørrelse ligger på alderspensionens niveau. Alderspension kan efter begæring opnås før det fyldte 67. år, dog tidligst fra det fyldte 63. år, men pensionen formindskes i så fald med 6 promille for hver måned, der ligger imellem begæringen og det fyldte 67. år. Nedsættelsen gælder for pågældendes levetid.

Hverken efter norsk eller svensk ordning kan der således opnås en førtidig offentlig pension, som ligger over alderspensionens niveau.

2. Overvejelser og forslag.

Spørgsmålet om nedsættelse af højeste tilgangsalder for invalidepension var til overvejelse i invalidekommissionen af 1956. Kommissionen kunne ikke gå ind for en nedsat aldersgrænse, bl. a. under henvisning til, at dette ville virke mindre rimeligt i visse klare tilfælde af svær invaliditet f. eks. ulykkestilfælde.

I praksis nægter invalideforsikringsretten pension i tilfælde, hvor nedsat erhvervssevne i det væsentlige må tilskrives alderen og henviser i stedet pågældende til at søge førtidig folkepension. Forskellen mellem denne pension og invalidepensionen er som nævnt ringe.

Såfremt grænsen fortsat kommer til at ligge på det fyldte 67. år, vil der for personer i alderen 60-67 år, hvis erhvervssevne nedsættes på grund af sygdom, blive fire pensionsmuligheder, nemlig en gruppe, der vil få pension på det dobbelte af det nuværende grundbeløb, en gruppe med 1½ gange det nuværende grundbeløb, en gruppe med nuværende grundbeløb (de tidlige folkepensionister) og en gruppe med $\frac{3}{4}$ af grundbeløbet. Den foreslåede større forskel i niveauet mellem folke- og invalidepensionen vil gøre det vanskeligere at afvise ansøgninger om invalidepension og henviser til folkepension, og vanskelighederne ved at udskille invaliditeter fra aldersbetingede nedsættelser af erhvervssevnen vil blive forstærket med den foreslåede lempelse af invaliditetsbegrebet. Det må forventes, at invalideforsikringsrettens administration, som i forvejen vil blive hårdt belastet af nyordningen, vil få en betydelig sagstilgang. Bl. a. må der

ventes et ikke ubetydeligt antal ansøgninger fra personer, især husmødre, som ikke i dag kan opnå førtidig folkepension på grund af ægtefællens indtægt, og formentlig også fra personer, der i dag får førtidig folkepension på grund af svækket helbred.

Udvalget har under hensyn til det anførte overvejet at foreslå indført en ren 60-års grænse for adgangen til at få tilkendt invalidepension, således at 60-67-årige, der rammes af invaliditet, skulle være henvist udelukkende til den førtidige folkepension. Man er dog meget tilbage herfor, idet man har fundet, at de *klare* tilfælde af *svær* invaliditet skal have adgang til invalidepension med den heraf følgende mulighed for tilkendelse af bistands- eller plejetillæg og med mulighed for at bevare en del af pensionen ubeskåret af anden indtægt. Udvalget har også herved taget i betragtning, at afgrænsningen af disse tilfælde i forhold til den førtidige folkepension ikke vil volde nogen vanskelighed.

Med hensyn til pensionsniveauet for denne gruppe af svært invaliderede i en relativ høj alder skal udvalget nævne, at det kompensations synspunkt, som kan anføres til støtte for invalidepension på et højere niveau end folkepension, formentlig gør sig mindre stærkt gældende. Hertil kommer, at et eventuelt højt niveau kun vil kunne oppebæres i kort tid, indtil pågældende fylder 67 år.

Udvalget foreslår herefter, at højeste aldersgrænse for invalidepensionens 3 størrelser sættes ved det 60. år, men at der åbnes adgang for personer mellem det 60. og det 67. år til at opnå mellemste pensionsstørrelse, hvis de på grund af lægelig invaliditet må anses for erhvervsudygtig i ethvert erhverv eller kun har ubetydelig erhvervssevne i behold.

B. Tillæg til invalidepension med særlig henblik på det huslige bistandstillæg.

1 forbindelse med udvalgets forslag om forhøjelse af det personlige bistandstillæg og af plejetillægget er der i kapitel 3 nærmere redegjort for betingelserne for disse tillæg. Endvidere er de øvrige tillæg til invalidepensionen omtalt. Det fremgår af fremstillingen, at udvalget ikke foreslår

ændringer i de gældende betingelser for tillæggene, idet dog det såkaldte huslige bistandstillæg foreslås afskaffet.

Dette tillæg ydes efter gældende regler til pensionister, der stadig må have væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen. Det antages, at ca. 12.000 personer oppebærer tillægget.

Tillægget blev indført ved lov nr. 238 af 10. juni 1960. I den kommissionsbetænkning (nr. 228 -- 1959), der lå til grund for lovforslaget, blev det anført, at der forekommer en del tilfælde, hvor en invalideret vel er i stand til at klare personlige fornødenheder på egen hånd, men som følge af invaliditeten er ude af stand til selv at klare husførelsen, hvorfor der må holdes fremmed hjælp. Behovet for bistandstillæg gør sig særligt gældende, hvor der er tale om enlige, men også i tilfælde, hvor pensionisten er en gift kvinde, og den fornødne hjælp ikke skønnes at kunne ydes af de øvrige medlemmer af husstanden.

Som argument mod ydelse af særligt tillæg i den situation, kan anføres, at pensionen i sig selv for så vidt angår husmødre, må anses som en kompensation for følgerne af nedsættelsen af evnen til at udføre husligt arbejde. Kommissionen var da også opmærksom på, at der ved afgørelsen af, om en husmoder er berettiget til invalidepension, lægges vægt på, i hvilket omfang pågældendes evne til under hensyn til hendes helbredstilstand at udføre husarbejde er nedsat. For at der overhovedet kan tillægges en husmoder invalidepension, må hendes helbredstilstand altså medføre en væsentlig begrænsning i hendes mulighed for at varetage husførelsen.

Kommissionen fandt dog, at det beløb, der tillægges en person i invalidepension, principielt bør være til rådighed til pågældendes almindelige forsørgelse, således at der vil være grundlag for at yde et vist tillæg til hel eller delvis dækning af sådan huslig medhjælp, som nødvendiggøres af invaliditeten. En medvirkende årsag til, at kommissionen indtog dette standpunkt var det forhold, at fradragsreglerne ofte bevirker, at gifte kvindelige pensionister på grund af ægtefællens indtægt kun opnår en pension på tredjedelsbeløbet — for tiden 1.692 kr. årligt — og at dette beløb ofte vil være utilstrækkeligt til at dække de

nødvendige udgifter til medhjælp i husholdningen.

Imidlertid betyder forslaget om indførelsen af invaliditetsbeløbet, at pensionen som følge af indtægt ikke kan nedsættes under et beløb svarende til halvdelen af grundbeløbet. I de tilfælde, hvor det huslige bistandstillæg er særlig indiceret, nemlig hvor en husmoder er ramt af en så svær invaliditet, at hun har mistet praktisk taget enhver arbejdsevne, vil hun endvidere efter udvalgets forslag blive berettiget til højeste pension, og pensionen kan i så fald ikke gå ned under et beløb svarende til det fulde grundbeløb.

Hertil kommer, at de kommunale hjemmehjælpsordninger til stadighed er blevet og fremover må antages yderligere at blive udbygget.

Nærværende udvalg finder derfor, at det grundlag, der i 1960 førte til indførelse af det huslige bistandstillæg ikke er til stede, såfremt udvalgets forslag om højere og til dels ikke-indtægtsreguleret invalidepension gennemføres, og *udvalget foreslår* derfor dette særlige tillæg afskaffet.

Det bemærkes i øvrigt, at det i praksis har voldt store vanskeligheder at skulle tage stilling til spørgsmålet om ydelse af husligt bistandstillæg, fordi det for invalideforsikringsretten og ankenævnet ikke har været muligt med sikkerhed at skønne over, hvorvidt det i de enkelte tilfælde er nødvendigt at holde fremmed hjælp til husholdningen som følge af pensionistens invaliditet. I særlig grad har det været vanskeligt at skønne over, om sådan hjælp i rimeligt omfang kan ydes af andre medlemmer af husstanden.

C. Ydelser til ikke-pensionister, herunder til alvorligt høreskadede.

I kapitel 3 er der redegjort for udvalgets forslag med hensyn til forhøjelser af de gældende ydelser til ikke-pensionister: invaliditetsydelsen, bistandsydelsen og plejeydelsen. Endvidere er de gældende betingelser for disse ydelser angivet. Samtidig er beskrevet udvalgets forslag om, at disse ydelser konstrueres på en lidt ændret måde, således at der til de berettigede ydes invalidepension uden eller med henholdsvis

bistands- eller plejetillæg. Dette forslag betyder ikke nogen ændring i det nugældende princip om 3 forskellige ydelser til alvorligt invaliderede ikke-pensionister. De 3 ydelser kommer efter forslaget til at bestå af: invaliditetsydelse, invaliditetsydelse med bistandstillæg og invaliditetsydelse med plejetillæg.

Udvalget har overvejet at indføre ændringer i betingelserne for *invaliditetsydelsen* med hensyn til en udvidelse af den til ydelsen berettigede personkreds.

Betingelserne for denne ydelse er som nævnt, at der skal foreligge alvorlig lægelig invaliditet, og at pågældende skønnes at ville være berettiget til invalidepension, såfremt han ikke udøvede erhvervsmæssigt arbejde.

Efter betingelserne bliver der som ved pensionsbedømmelsen i praksis tale om en samlet lægelig-erhvervsmæssig bedømmelse, hvor man lægger vægt på, at den alvorligt invalideredes hele situation er således, at han skulle have tilkendt invalidepension, såfremt han ikke ved en indsats, som er udover, hvad man kan forvente af ham, havde erhvervsmæssigt arbejde i et sådant omfang, at han er afskåret fra pension. Konsekvensen heraf er, at en person, der oppebærer invaliditetsydelse, i princippet må have et umiddelbart krav på invalidepension, hvis hans erhvervsindtægt går ned under pensionsgrænsen. Derimod er det ikke en konsekvens, at en person, som mister invalidepension, fordi hans erhvervsindtægt bliver for stor, umiddelbart har krav på ydelsen.

Begrundelsen for indførelse af invaliditetsydelsen var bl. a., at der for personer, som omfattes af bestemmelsen, typisk vil være tale om ekstraudgifter eller mindreindtægter som følge af invaliditeten. Man måtte imidlertid af praktisk administrative grunde opgive at fastlægge betingelserne for invaliditetsydelsen i overensstemmelse med denne begrundelse.

Ved en af udvalget foretaget gennemgang af en række konkrete sager fra ankenavnet og invalideforsikringsretten har det vist sig, at invalider, for hvem der er godtgjort væsentlige merudgifter som følge af en betydelig invaliditet, ofte ikke er berettiget til ydelsen.

Dette forekommer bl. a., når invaliden har en noget højere erhvervsindtægt, som indicerer, at hans erhvervssevne er således, at han ikke umiddelbart ville være berettiget til pension, hvis indtægten gik ned. Her er især tale om invaliderede, af hvem det ud fra deres uddannelsesmæssige og andre forudsætninger må kunne kræves, at de kan fastholde indtægt væsentligt over pensionsgrænsen.

1) Udvalget har derfor overvejet at foreslå betingelserne for invaliditetsydelsen udvidet, således at der bliver adgang til ydelsen for personer, der på grund af alvorlig lægelig invaliditet har betydelige merudgifter. Efter en sådan regel skulle der ikke lægges vægt på, om pågældende ville være berettiget til invalidepension, hvis erhvervsindtægten var under pensionsgrænsen. De merudgifter, der ville blive tale om at kompensere ved en sådan regel, ville meget ofte være udgifter til transport til og fra arbejde med motoriseret køretøj. Kørsel med motorkøretøj nærmer sig imidlertid i vore dage, hvad der må betegnes som normalt, og der må derfor næres betænkelighed ved at yde støtte hertil til invaliderede, som har indtægt, der nærmer sig det normale. Hertil kommer, at der i henhold til gældende regler findes adgang til støtte for invaliderede til anskaffelse af motorkøretøj i form af långivning og nedsættelse af omsætningsafgift. Da reglen yderligere vil blive vanskelig at administrere, har *udvalget ikke ment* at kunne gå ind for forslaget.

2) Udvalget har endvidere overvejet en udvidelse af adgangen til invaliditetsydelse for så vidt angår svært høreskadede.

For selv de sværest høreskadede, de døve, som tidligere blev benævnt døvstumme, og de døvblevne, gælder det, at de for det store flertals vedkommende er i stand til at udøve erhvervsmæssigt arbejde i et sådant omfang, at lidelsen ikke har kunnet anses for invaliderende i lovens forstand, hvorfor de pågældende i almindelighed ikke har kunnet anses for berettiget til invaliditetsydelse efter de nugældende betingelser for at oppebære denne ydelse.

Det betyder imidlertid ikke, at den alvorlige invaliditet for disse høreskadede ikke har betydelige sociale følger. Alvorlig

høreskade medfører svære kommunikationsvanskeligheder, som har betydelig indvirken på hele livsførelsen personligt og erhvervsmæssigt, og det kan med sikkerhed antages, at der normalt fremkommer merudgifter som følge af denne invaliditet, ikke blot i erhvervslivet (ordrer, kundebetjening, telefonpasning, uddannelse o. s. v.), men også i daglig færden (indkøb, almindelig kontakt, forhandlinger m. v.). Hertil kommer det forhold, at disse alvorligt høreskadede ofte erhvervsmæssigt er placeret på væsentligt lavere trin end uddannelse og evner egentlig betinger, og at f. eks. avancement til højere stilling på grund af kontaktvanskelighederne er så godt som udelukket for dem.

Udvalget foreslår derfor, at der åbnes adgang til invaliditetsydelse for personer, der på grund af alvorlig høreskade har svære kontaktvanskeligheder.

Med udtrykket „alvorlig høreskade" sigtes til gruppen af personer, som i overensstemmelse med den i lov nr. 21 af 27. januar 1950 om foranstaltninger vedrørende døve

og tunghøre anvendte terminologi sædvanligt betegnes døve, svært tunghøre og døvblevne. Det må kræves, at der i de enkelte tilfælde foreligger en meget betydelig objektivt målelig og varig nedsættelse af høreevnen, som ikke kan kompenseres ved hjælp af høreapparat eller på anden måde. Yderligere må høreskaden have alvorlige kontaktvanskeligheder til følge. Der sigtes herved til sproglige kommunikationsvanskeligheder. Disse kan omfatte dels den høreskadedes egne vanskeligheder ved at gøre sig forståelig i omgang med mennesker, der ikke har særlig oplæring i tegnsprog eller andre specielle kommunikationsformer for høreskadede, dels vanskeligheder for den høreskadede med at forstå andres tale selv ved hjælp af høreapparat.

Det er ikke muligt med sikkerhed at skønne over antallet af høreskadede, som efter forslaget vil blive berettiget til ydelsen, men det skønnes, at antallet vil blive på godt 2.000 personer.

Kapitel 5.

Fradragsregler.

A. Gældende regler.

Invalide- og folkepensionsloven indeholder efter den seneste ændring ved lov nr. 195 af 4. juni 1964 to sæt fradragsregler, hvoraf det ene vedrører grundbeløb og det andet pensionstillæg. Herudover henviser loven til de regler, der er indeholdt i forsorgsloven om regulering af børnetillæg.

For alle tre ydelsesarter er reguleringen opbygget på den måde, at indtægter indtil en vis størrelse ikke bevirker fradrag. Har pensionisten indtægter herudover, sker der en gradvis nedsættelse af ydelsen. Under punkterne a. og b. omtales i hovedtræk, hvorledes man beregner pensionistens indtægt efter reglerne for henholdsvis grundbeløb og pensionstillæg, og hvorledes ydelsens størrelse beregnes på grundlag af disse indtægtsopgørelser.

Som det fremgår af kapitel 3 har udvalget ikke taget børnetillægget op til overvejelse, og de specielle regler for dette tillæg omtales derfor ikke.

En mere udtømmende redegørelse for pensionsberegningen med tilhørende tabeller er indeholdt i socialministeriets periodiske cirkulære om pensionens størrelse, senest cirkulære af 24. februar 1964 om invalide-, folke- og enkepensionens størrelse pr. 1. april 1964, der gælder til 31. marts 1965. Det er de i dette cirkulære nævnte beløb, der er grundlaget for de følgende talangivelser.

a. Grundbeløb.

Grundbeløbet beregnes efter regler, der er fælles for invalide-, folke- og enkepension. Eneste undtagelser herfra er, at arbejdsindtægt behandles lempeligere for invalidepensionister end for folke- og enkepensionister, og at løbende renteerstatninger fra ulykkesforsikringen bevirker en særlig re-

duktion i invalidepensionen, men ikke i de andre pensioner.

Hovedreglen ved indtægtsberegningen er, at man medregner enhver indtægt, som pensionisten har oppebåret i det sidste kalenderår. Invalide-, folke- og enkepension indgår dog ikke i indtægten. For samlevende ægtefæller lægges ægtefællernes samlede indtægter til grund ved indtægtsberegningen, uanset om kun den ene af dem er berettiget til pension.

Inden pensionsberegningen foretages, korrigeres den faktiske indtægt efter følgende regler:

1. Har en invalidepensionist eller dennes ægtefælle indtægt ved personligt arbejde, ses der heraf bort fra et beløb svarende til de fradragsfri beløb. Disse udgør for gifte 3.600 kr. og for enlige 2.500 kr. (For folke- og enkepensionister ses der bort fra $\frac{1}{3}$ af de fradragsfri beløb).

2. Hvis pensionisten oppebærer livrente, pension med løbende udbetalinger eller anden indtægt, der kan sidestilles hermed, ser man ved beregningen bort fra 30 pct. heraf — dog ser man fuldt ud bort fra indtægter af denne art, der ikke overstiger 2.700 kr., og ved større indtægter ser man mindst bort fra 2.700 kr.

3. Af alle andre arter af indtægter, f. eks. private understøttelser (men ikke formueindtægter, jfr. nedenfor) ses der bort fra $\frac{1}{3}$ af de fradragsfri beløb. For ægtepar ses der således bort fra 1.200 kr. og for enlige fra 833 kr. af sådanne indtægter.

4. Hvis pensionisten ejer fast ejendom eller anden formue, forhøjes den årlige indtægt med et tillæg på 25 pct. af den samlede formueindtægt — dog ses der bort fra de første 640 kr. af dette tillæg.

Efter at indtægten er beregnet på denne

måde, fradrages udgifter til personlige skatter og kontingenter til ulykkesforsikring, sygeforsikring og arbejdsløshedsforsikring.

Af den således beregnede indtægt bortkastes det beløb, som bliver tilovers, når indtægten deles med 100, og det er denne indtægt, der lægges til grund for pensionens størrelse.

Hvis indtægten - beregnet efter foranstående regler — ikke overstiger det fradragsfri beløb, ydes pensionen med det fulde grundbeløb. Det fradragsfri beløb udgør for ægtepar 3.600 kr., uanset om begge ægtefæller eller kun den ene er pensionsberettiget, og for enlige 2.500 kr.

Hvis indtægten derimod overstiger det fradragsfri beløb, foretages der et nærmere graderet fradrag i pensionens grundbeløb. For indtægter, der overstiger det fradragsfri beløb med indtil 40 pct., fradrages 60 pct. af det overskydende beløb. Den del af indtægten, der ligger herudover, men ikke overstiger det fradragsfri beløb med mere end 80 pct., bevirker fradrag i pensionen med 72 pct. Endelig bevirker beløb herudover et fradrag i pensionen med 84 pct.

Invalidepensionen, d. v. s. grundbeløb, invaliditetstillæg og eventuelt ægteskabstillæg, kan dog aldrig nedsættes til under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet.

Da de fradragsfri beløb anvendes overfor den beregnede indtægt, d. v. s. den faktiske indtægt, nedsat eller forhøjet efter de foran beskrevne regler, giver størrelsen af disse beløb kun et ufuldstændigt billede af, hvilken faktisk indtægt invalidepensionisterne kan have uden fradrag i grundbeløbet.

Da fradrag for skatter og kontingenter er forskellige for de enkelte pensionister, kan det ikke generelt angives, hvilke bruttoindkomster, der svarer til de fradragsfri beløb. For dog at give et indtryk af niveauet, er der foretaget en beregning baseret på pensionister i Københavns kommune, der forudsættes gennem en årrække at have haft en uændret indkomst, således at de kan siges at befinde sig i en skattemæssig ligevægtstilstand. Det er endvidere forudsat, at der ikke ydes hustrufradrag ved skatteberegningen.

Tallene i tabel 1 viser under denne forudsætning den faktiske indtægt, før der er foretaget nedsættelser eller forhøjelser i henhold til invalide- og folkepensionslovens

regler og før fradrag for skatter og kontingenter.

Tabel 1. Beregnede bruttoindtægter, der kan opbevares uden nedsættelse af pensionen.

	Ar- bejds- ind- tægt Kr.	Livrente, privat pension m. v. Kr.	For- mue- ind- tægt Kr.
Ægtepar, begge pensionsberettiget . . .	10.600	9.800	5.000
Ægtepar, kun den ene pensionsberettiget . . .	9.900	8.800	4.500
Enlige	6.500	6.900	2.900

Efter de gældende regler inddrages pensionen, når pensionistens personlige arbejdsindtægt mere varigt overstiger $\frac{1}{3}$ af normalindtægten for pågældende, eller — for de laverelønnede grupper — når arbejdsindtægten overstiger et beløb svarende til invalidepensionens beløb (grundbeløb for enlige + invaliditetstillæg). Den sidstnævnte grænse udgør pr. 1. oktober 1964 5.892 kr. Da fradrag i grundbeløbet, som det fremgår af tabel 1, først begynder ved en noget højere arbejdsindtægt, vil det sige, at pensionen i mange tilfælde skal inddrages, før fradragsreglerne er begyndt at virke. Når pensionisten har en ægtefælle med normal arbejdsindtægt, bliver dette dog ikke tilfældet, fordi begge ægtefællers indkomst indgår i den beregnede indtægt, og grundbeløbet vil derfor være væsentligt nedsat, når pensionistens personlige arbejdsindkomst bliver så høj, at pensionen skal inddrages. Samspillet mellem fradragsregler og inddragning af pensionen omtales i øvrigt mere udførligt i det følgende afsnit C.

For alle andre indtægtsarter end pensionistens personlige arbejdsindtægt findes ikke en tilsvarende grænse for retten til at bevare pension, og her kommer fradragsreglerne derfor til at virke fuldt ud for alle pensionistgrupper, indtil grundbeløbet er nedsat til $\frac{1}{3}$.

En opgørelse af pensionisterne efter deres beregnede indtægter viser, at fradragsreglerne i praksis kun i forholdsvis få tilfælde medfører nedsættelse af pensionen for enlige og ægtepar, hvor begge ægtefæller er pensionister. Ved den seneste opgørelse, der er foretaget pr. 31. marts 1961, var der således omkring 6 pct. af både de enlige og

af invalidepensionistægteparrene, der fik pensionen nedsat på grund af indtægt. Blandt invalidepensionister gift med folkepensionister var den tilsvarende andel ca. 8 pct.

For invalidepensionister, der er gift med en ikke-pensionsberettiget ægtefælle, er forholdene derimod noget anderledes, fordi ægtefællen her ofte har normal arbejdsindkomst. Af denne gruppe var der således 42 pct., der fik pensionen udbetalt med nedsat beløb. Det er derfor navnlig denne gruppe, der har interesse, når den gældende indtægtsregulering skal illustreres.

Efter invalide- og folkepensionsloven kan invalidepensionen aldrig nedsættes til under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet. Dette minimum nås, når den *beregnete indkomst* (d. v. s. nettoindkomst) andrager 10.200 kr. Med de forudsætninger, der er anvendt foran, svarer dette til en bruttoarbejdsindkomst på omkring 17.100 kr. Den situation, hvor fradagsreglerne i praksis har den største betydning, er således de tilfælde, hvor invalidepensionisten sammen med sin ikke-pensionsberettigede ægtefælle indtjener en arbejdsindkomst mellem ca. 10.000 kr. og ca. 17.000 kr. Er indkomsten under ca. 10.000 kr. udbetales pensionen med de fulde beløb, og stiger indkomsten over ca. 17.000 kr. udbetales pensionen fortsat med $\frac{1}{3}$ -beløbet.

Det kan endelig oplyses, at indtægtsreguleringen af invalidepensionen udgiftsmæssigt har den virkning, at den samlede pensionsudgift er omkring 55 mill. kr. lavere end den ville være uden en sådan regulering.

b. Pensionstillæg.

Ved opgørelsen af den indtægt, der lægges til grund for beregningen af pensionstillæggets størrelse, medregnes enhver indtægt, pensionisten eller dennes ægtefælle har oppebåret i det foregående år, dog bortses der fra invalide-, folke- eller enkepension samt offentlige børnetilskud. Der foretages ingen nedsættelse eller forhøjelse for særlige indtægtsarter, ligesom der heller ikke fradrages skatter og kontingenter. Det er således pensionistens rene bruttoindkomst ud over pensionen, der lægges til grund for beregningen af pensionstillægget.

Tillægget udbetales fra 1. april 1965 med et beløb, der etapevis forhøjes, indtil det

pr. 1. april 1967 når det fulde beløb. Reguleret efter pristallet for januar 1964 bliver det fulde beløb for både enlige og ægtepar 924 kr. samt for hver pensionist et beløb svarende til det årlige bidrag i den stedlige sygekasse. Ved fremsættelsen af lovforslaget om pensionstillæg m. v. blev det i bemærkningerne anført, at det gennemsnitlige sygekassekontingent for tiden kan regnes at være omkring 144 kr. pr. forsikret. Det fulde pensionstillæg kan herefter regnes at være 1.068 kr. for enlige og 1.212 kr. for ægtepar.

Tillægget udbetales med det fulde beløb, når pensionistens indtægt ikke overstiger 1.000 kr. for enlige og 1.500 kr. for gifte. For hver 100 kr. indtægten overstiger disse beløb, fradrages 60 kr. i pensionstillægget. Det kan herefter beregnes, at tillægget vil være faldet helt bort, når pensionistens bruttoindtægt overstiger følgende beløb:

For enlige	2.780 kr.
For ægtepar	3.520 -
For andre gifte	3.280 -

Når disse beløb sammenlignes med de foran i tabel 1 angivne størrelser, fremgår det, at fradrag i grundbeløb i de fleste situationer først begynder ved en væsentlig højere indkomst end den, der bringer pensionstillægget ned på 0 kr. Kun i de tilfælde, hvor enlige pensionister har formueindkomst, sker der en omtrent glidende overgang fra fradrag i pensionstillæg til fradrag i grundbeløb.

B. Udvalgets overvejelser.

Kritikken mod de gældende fradagsregler har navnlig samlet sig om to punkter. For det første er det anført, at reglerne er for komplicerede og for det andet, at fradagsprocenterne er så høje, at pensionisterne får for lidt økonomisk udbytte ud af at påtage sig arbejde. Problemerne i forbindelse med disse to punkter gennemgås i det følgende.

Som beskrevet foran indeholder invalide- og folkepensionsloven to sæt fradagsregler, hvoraf det ene vedrører grundbeløb og det andet pensionstillæg. Ligesom nærværende udvalg, som omtalt i kapitel 3, ikke har fundet anledning til at overveje ændringer i pensionstillægget, har man heller ikke

drøftet ændringer af tillæggets fradragsregler. Udvalget har derfor alene overvejet, om der er grundlag for at ophæve eller ændre den gældende indtægtsregulering af pensionens grundbeløb, samt hvorvidt beløb for erhvervsudygtighed og invaliditetsbeløbet skal indtægtsreguleres.

a. Om eventuel ophævelse af indtægtsreguleringen.

Efter udvalgets forslag placeres pensionisterne ved pensionstilkendelsen i forhold til deres erhvervssevne enten i gruppen med erhvervsudygtighedsbeløb, i gruppen med mellemste pension eller i gruppen med laveste pension. Som afløsning for den gældende indtægtsregulering kunne man tænke sig en regulering i den form, at pensionisterne blev overført til anden pensionsstørrelse, når der sker ændring i erhvervssevnen. Da ændring i erhvervssevnen almindeligvis viser sig ved ændring i pensionistens personlige arbejdsindkomst, ville pensionen således blive genstand for en grovere regulering som følge af ændringer i pågældendes arbejdsindkomst, medens anden indtægt, f. eks. ægtefælleindtægt, ikke ville give anledning til regulering. Et system af denne art har i Sverige afløst indtægtsregulering, hvorved dog bemærkes, at den offentligt finansierede svenske invalidepension er væsentlig mindre end de samlede pensionsydelser, der ville blive tale om efter udvalgets forslag, idet den på det nærmeste svarer til det her i landet for tiden gældende niveau.

I forbindelse med udvalgets forslag om en graderet invalidepensionsordning stilles der også forslag om en betydelig forhøjelse af pensionsniveauet.

Det må derfor anføres, at det forhold, at pensionsniveauet forhøjes, ikke gør behovet for regulering efter indtægt mindre, snarere tværtimod.

Det skal ligeledes fremhæves, at indtægtsreguleringen af invalidepensionens grundbeløb — bortset fra et særligt fradrag for arbejdsindtægter ved opgørelsen af invalidepensionistens indtægt — fuldstændig er sammenfaldende med reguleringen af folkepension og enkepension. Fra 1. april 1965 påbegyndes overgangen til fuld folkepension, og fra 1. april 1970 vil indtægtsreguleringen være helt bortfaldet for alle folkepensionister over 67 år. Ved arbejdet i den af social-

ministeriets nedsatte folkepensionskommission af 1961, hvis betænkning nr. 324-1963, dannede grundlag for forberedelsen af lovforslaget om fuld folkepension, blev indtægtsreguleringen af invalide- og enkepension ikke taget op til behandling. Derimod blev drøftet, hvilken aldersgrænse, der skulle sættes for folkepensionister, og kommissionen fandt, at indtægtsreguleringen burde opretholdes for folkepensionister under 67 år, d. v. s. enlige kvinder i alderen 62-67 år og kvinder i samme aldersklasse gift med folkepensionister over 67 år samt personer, der har fået tilkendt folkepension i henhold til dispensationsbestemmelsen på grund af svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder. Hvis man ophæver indtægtsreguleringen for invalidepensionens grundbeløb, må man regne med, at det må få konsekvenser også for folkepension til pensionister under 67 år og for enkepension.

Set i sammenhæng med en kommende videregående tillægspensionsordning med eventuel sikring mod invaliditet er det ikke uden betydning, at en del af invalidepensionen har regulering for indtægt. Det må nemlig antages, at der ved samtidig ydelse af offentlig finansieret invalidepension, der er væsentlig højere end folkepensionen, og af tillægspension vil blive tale om, at de to pensionsformer i et vist omfang må varieres i forhold til hinanden antagelig således, at den fornødne regulering eller afkorting sker i den offentlige pension. Man må derfor antage, at en videre udvikling af invalidepensionsordningen ikke vil gøre indtægtsregulering overflødig.

Såfremt fradragsreglerne for grundbeløbet bibeholdes, og de foreslåede invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed ikke indtægtsreguleres, vil det betyde, at de hårdest ramte invalider har sikkerhed for uden hensyn til andre indtægter at bevare et beløb, invaliditetsbeløb ≠ erhvervsudygtighedsbeløb, svarende til fuld folkepension, der må antages at danne grundlaget under en tillægspensionsordning. Den foreslåede ordning vil herved komme til at svare til den svenske ordning, hvor den højeste ikke-indtægtsregulerede offentlige invalidepension (førtidspension) ligger på alderspensionens niveau.

Der skal herudover peges på, at opret-

holdelse af indtægtsreguleringen af grundbeløbet medfører visse fordele. For det første indebærer den automatiske ændring af pensionen, når erhvervsindtægten — erhvervsvenen — ændres, at kontrolforanstaltninger med pensionisternes erhvervsmuligheder kan være væsentlig mindre omfattende, end de ellers måtte være. Hertil kommer, at indtægtsreguleringen muliggør indførelsen af den tidligere omtalte forhøjede gramse for pensionens bevarelse, der i vidt omfang medfører, at overflytninger mellem de forskellige pensionsstørrelser undgås. Derfor danner fradragsreglerne i sig selv baggrund for, at den administration, som indførelsen af et graderet pensionssystem medfører, lettes ganske betydeligt.

Endelig skal nævnes, at hvis indtægtsreguleringen ikke fandtes, ville både overflytning til lavere pension og fortabelse af pension give bratte ændringer i pensionistens samlede økonomiske forhold. Fradragsreglerne betyder således, at overgangen fra pension til ikke-pension derved mildnes.

Udvalget foreslår derfor alt taget i betragtning, at indtægtsreguleringen for så vidt angår *grundbeløbet* ikke for tiden afskaffes. Samtidig foreslås det, at man afskaffer den nuværende *tredjedelsgrænse*, hvorefter grundbeløbet inklusive invaliditetstillæg og ægteskabstillæg ikke kan nedsættes under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet. Afskaffelsen af denne regel hænger sammen med, at invaliditetsbeløbet på 2.532 kr. er væsentlig større end tredjedelsbeløbet på 1.692 kr., således at mindstepensionen for invalidepensionisterne alligevel vil blive større end hidtil, som følge af at *invaliditetsbeløbet* ikke er foreslået indtægtsreguleret. Samtidig betyder forslaget, at indtægtsreguleringen — fradragsreglerne — herefter vil kunne virke fuldt ud på grundbeløbet, som vil kunne falde helt bort som følge af indtægt.

Udvalget har drøftet, om man kan gå ind for indtægtsregulering af *beløbet for erhvervsudygtighed*. Da beløbet skal ydes som kompensation for manglende arbejdsindkomst, ville det ikke være urimeligt, at beløbet blev nedsat, såfremt den invaliderede faktisk blev i stand til at indtjene en arbejdsindkomst. Derimod ville det være mindre rimeligt at nedsætte beløbet på grund af ægtefælleindkomst eller andre former for indkomst. Da der imidlertid i praksis fore-

kommer flere tilfælde, navnlig for så vidt angår selvstændige erhvervsdrivende, hvor det ikke er muligt at adskille to ægtefællers personlige arbejdsindkomst, ville en indtægtsregulering, der alene skulle omfatte den invalideredes personlige arbejdsindkomst, medføre betydelige vanskeligheder. Når hertil kommer, at man må regne med, at kun ganske få pensionister, der har fået tilkendt erhvervsudygtighedsbeløb, faktisk vil blive i stand til at erhverve personlig arbejdsindkomst af blot nogen betydning, *foreslår udvalget*, at beløb for erhvervsudygtighed gøres ureguleret.

b. Om eventuel ændring af fradragsreglerne.

Under beskrivelsen af de gældende regler er bl. a. angivet, ved hvilke indkomster fradrag i grundbeløbet påbegyndes. Heraf fremgår det, at for arbejdsindtægt begynder fradrag ved indkomst af omtrent denne størrelse:

Ægtepar, begge pensionister	ca. 10.600 kr.
Ægtepar, 1 pensionist	ca. 9.900 -
Enlige	ca. 6.500 -

For enlige og ægtepar, hvor begge ægtefæller er pensionister, vil det således være muligt for den invaliderede at indtjene en ikke ringe indkomst, før fradrag i invalidepensionen begynder. Er pensionisten derimod gift med en ikke-pensionist med normal arbejdsindkomst, vil der ske fradrag, selv om pensionisten ikke har arbejdsindkomst, og såfremt pensionisten påbegynder erhvervsarbejde, vil dette straks medføre fradrag, selv om det eventuelt kun er en beskedent arbejdsindkomst.

På denne baggrund har der i udvalget været rejst spørgsmål om, at ægtefælleindkomst eventuelt ikke bør medregnes ved fastsættelsen af pensionens størrelse. Alle rede fordi det — som tidligere nævnt — ikke er praktisk muligt i alle tilfælde at opdele et ægtepars indtægter på hver ægtefælle, har udvalget ikke ment at kunne foreslå en sådan regel indført.

Det har i stedet været overvejet, om fradragsprocenterne bør nedsættes. I afsnit A er bl. a. vist, at pensionen for en pensionist, der er gift med en ikke-pensionist, vil være nedsat til $\frac{1}{3}$ -beløbet ved en arbejdsindkomst på ca. 17.000 kr. Efter udvalgets forslag

skal reglen om $\frac{1}{3}$ -beløbet bortfalde og minimumspensionen i stedet være invaliditetsbeløbet, der ikke indtægtsreguleres. Dette indebærer, at grundbeløb, plus ægteskabstillæg, skal kunne nedsættes til 0 kr. gennem indtægtsreguleringen, hvorefter pensionen består af invaliditetsbeløb samt eventuelt beløb for erhvervsudygtighed. Dette vil for en gift invalidepensionist nås ved en beregnet indkomst på 11.200 kr., hvilket med de anvendte forudsætninger svarer til en arbejdsindkomst på omkring 18.100 kr. brutto, når der ikke ydes beløb for erhvervsudygtighed og ca. 19.000 kr., når pensionisten får udbetalt dette beløb. Minimumspensionen nås altså ved indkomster i niveau med almindelig arbejdsindkomst for den største del af befolkningen. Hvis fradragsprocenterne nedsættes, medens de øvrige regler opretholdes uændrede, vil det således kun blive i atypiske tilfælde, at pensionen når ned på minimum, og reguleringens udjævnende virkning før bortfald af pensionen vil mindskes.

Disse forhold taler for, at en nedsættelse af fradragsprocenterne måtte kombineres med en nedsættelse af de fradragfri beløb. Også udvalgets forslag om ydelse af et ikke ubetydeligt invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed, der begge er uden indtægtsregulering, taler for, at reglerne udformes således, at grundbeløbet er faldet bort, når der ved siden af disse beløb er en almindelig indkomst til rådighed. En nedsættelse af de fradragfri beløb vil dog støde på forskellige vanskeligheder. Således ville den antagelig betyde, at flere enlige pensionister og invaliderede ægtepar, der nu får fuld pension ved siden af en mindre arbejdsindkomst, ville få pensionen nedsat. En ændring af fradragsreglerne i den omtalte retning ville derfor i realiteten være en skærpelse for disse grupper, hvilket ville modvirke lysten til arbejdsindsats. Da der — som påvist i afsnit A.b. — efter de gældende regler er en næsten glidende overgang fra fradrag i pensionstillæg til fradrag i grundbeløb for enlige pensionister med formueindtægt, ville en nedsættelse af de fradragfri beløb yderligere medføre, at fradrag i pensionstillæg og i grundbeløb i visse tilfælde ville virke sammen, således at der ville blive tale om væsentligt over 100 pct. fradrag i disse intervaller.

Udvalget finder, at de foran anførte forhold taler så stærkt mod en ændring af fradragsreglerne, at disse foreslås opretholdt i den hidtidige udformning. Det er herved også taget i betragtning, at den væsentligste ulempe ved de gældende fradragsregler fremkommer i de tilfælde, hvor pensionistens ægtefælle har normal arbejdsindkomst og det sociale behov derfor er mindre, samt til at forslaget om at holde invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed uden for indtægtsreguleringen vil medføre, at pensionisterne kan beholde et ikke ubetydeligt beløb uanset indkomstens størrelse.

Som et særligt punkt har det været overvejet, om det fradragfri beløb bør være ens for pensionister med helt og halvt grundbeløb.

Forskellen mellem laveste og mellemste pension svarer til $\frac{1}{2}$ grundbeløb og $\frac{1}{2}$ invaliditetsbeløb. Når laveste pension tilkendes, er udgangspunktet, at den pågældende har bevaret en større erhvervssevne end den, der får tilkendt de højere pensionsstørrelser, d. v. s., at der i pensionsbeløbets størrelse er taget hensyn til denne større erhvervssevne, således at det må ventes, at pension og arbejdsindtægt ikke bliver mindre for pensionister med laveste pension end for pensionister med de højere pensionsstørrelser. Hvis de fradragfri beløb gøres ens for halvt og helt grundbeløb, vil dette imidlertid ikke blive tilfældet for pensionister, der har så stor arbejdsindtægt, at fradrag netop sætter ind. Den samme arbejdsindkomst giver i det ene tilfælde et fradrag i helt grundbeløb og i det andet tilfælde fradrag i halvt grundbeløb, således at den samlede indkomst for pensionisten med laveste pension må blive mindre.

Hertil kommer yderligere, at ens fradragfri beløb i praksis indebærer, at de bruttoindtægter, der svarer til de fradragfri beløb, bliver noget lavere ved halvt grundbeløb end ved helt grundbeløb, fordi det skattefradrag, der foretages ved indtægtsberegningen, er lavere på grund af den lavere pension. Med udgangspunkt i samme forudsætninger som anvendt foran, kan det beregnes, at fradrag vil begynde ved arbejdsindkomst på ca. 5.400 kr. for enlige, ca. 9.300 kr. for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til halv pension, og ved ca. 8.800 kr. for andre gifte. For en gift

invalidepensionist vil pensionen være nedbragt til det halve invaliditetsbeløb (d. v. s. grundbeløb er faldet bort) ved en arbejdsindkomst på omkring 12.900 kr.

Ud fra det foranstående kunne det principielt anføres, at de fradragsfri beløb burde være noget højere for pensionister med laveste pensionsstørrelse. Dette ville imidlertid volde væsentlige tekniske vanskeligheder, ikke mindst for kombinationen af laveste og højere pensionsstørrelse. Hertil kommer at fradragsreglerne, der i forvejen er vanskelige at overskue for pensionisterne, ville blive yderligere komplicerede.

Da der i øvrigt er tale om pension til en ny gruppe, der ikke hidtil har været pensionsberettigede, og da de pågældende under alle omstændigheder mindst vil få udbetalt det ikke-indtægtsregulerede halve invaliditetsbeløb, foreslår udvalget, at de samme fradragsfri beløb skal gælde for alle pensionsstørrelser.

C. Samvirken af fradragsregler og grænsen for pensionens bevarelse.

Som kort berørt foran er en af indtægtsreguleringens virkninger, at overgangen fra pension til ikke-pension bliver mindre brat. Dette er efter de gældende regler ikke tilfældet for enlige, fordi grænsen for bevarelse af pensionen er lavere end den indkomst, ved hvilken fradrag begynder, men efter forslaget om forhøjelse af grænsen for pensionens bevarelse vil fradragsreglerne få denne virkning i alle typiske tilfælde.

For gruppen med *erhvervsudygtighedstillæg* har reglerne i praksis ikke større betydning, fordi det vil være yderst sjældent, at der forekommer personlig arbejdsindkomst af et sådant omfang, at pensionen inddrages.

For gruppen med *mellemste pensionsstørrelse* vil dette noget hyppigere kunne blive tilfældet.

1) Når arbejdsindkomsten kommer op på det beløb, der er foreslået som grænse for pensionens bevarelse, - - 10.128 kr. - vil grundbeløbet for *enlige* -- med anvendelse af de foran angivne forudsætninger -- være nedsat til godt 2.600 kr., således at pågældende i samlet pension vil oppebære dette beløb + invaliditetsbeløbet på 2.532 kr. Pågældende vil ved grænsens overskridelse

miste pensionsretten, men vil dog bevare en ydelse på 2.532 kr., såfremt han opfylder betingelserne for invaliditetsydelse.

Der vil aldrig blive tale om fortabelse af børnetillæg, idet betingelserne for udbetaling enten af enkebørnsbidrag eller bidrag til enlige forsørgere altid er til stede, såfremt pensionisten har børn, og ydelsen til børnene bliver også i pensionstiden udbetalt som børnebidrag.

Den samlede konsekvens af overgang til invaliditetsydelse vil således for enlige pensionister i kraft af fradragsregler m. v. højst blive en samlet nedgang med det resterende grundbeløb på godt 2.600 kr.

2) For *to ægtefæller*, der begge er pensionsberettigede, inddrages pensionen kun helt, hvis hver af ægtefællerne samtidig skulle opnå personlig arbejdsindkomst over grænsen, d. v. s. når ægteparret sammen opnår arbejdsindkomst på mindst 20.256 kr. Såvel grundbeløb som eventuelle børnetillæg vil på dette tidspunkt være nedreguleret til 0 kr. Så længe den ene ægtefælle har arbejdsindkomst under den fastsatte grænse, vil denne ægtefælle fortsat være pensionsberettiget. Såfremt denne ikke har indtægt, vil den samlede pensionsydelse falde med 3.276 kr., når den anden ægtefælle mister pensionsretten. Hvis sidstnævnte opfylder betingelserne for invaliditetsydelse, falder det udbetalte beløb dog kun med 1.980 kr. årligt.

3) Når den *pensionsberettigede er gift med en ikke-pensionist*, vil ægtefællen ofte have normal arbejdsindkomst. Når pensionisten da når en arbejdsindkomst på de godt 10.000 ler., der bevirker, at pensionen inddrages, vil grundbeløbet og eventuelle børnetillæg normalt være bragt helt ned på 0 kr., således at det udelukkende er invaliditetsbeløbet, der bortfalder ved pensionsrettens fortabelse. Dette bevares dog, hvis pågældende er berettiget til invaliditetsydelse.

For pensionister med *laveste pensionsstørrelse* har indtægtsreguleringen principielt samme udjævnende virkninger som beskrevet for helt grundbeløb. Da beløbene er lavere, og da fradrag begynder ved en lavere bruttoindkomst, giver overgangen fra pension til ikke-pension dog under alle omstændigheder en mindre indkomsthæring end for de højere pensionsstørrelser.

Kapitel 6.

Om lovforslaget og udgifterne derved.

A. Om lovforslaget.

Udvalget har bl. a. haft til opgave at overveje, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt, at der søges gennemført en selvstændig invalidepensionslov.

De ændringer i den bestående invalidepensionsordning, som er foreslået af udvalget i de foranstående kapitler, angår især en forhøjelse af invalidepensionsniveauet i forbindelse med indførelsen af et graderet invalidepensionssystem.

Et hovedhensyn bag udvalgets forslag har som nævnt været det stærke ønske om, at invalidepensionens niveau skal vurderes selvstændigt i forhold til folkepensionen. Ønskerne herom har i den offentlige debat om invalidepensionisternes forhold ført til det synspunkt, at også lovreglerne om invalidepension bør udskilles fra reglerne om folkepension. Under hensyn hertil og til, at tekniske hensyn ikke findes afgørende at tale imod en sådan udskillelse, har *udvalget udarbejdet udkast til forslag til en selvstændig lov om invalidepension m. v.* Forslaget med tilhørende bemærkninger findes optrykt som bilag 1 til nærværende betænkning.

Udvalget har ikke hermed taget stilling til, om invalidepensionsreglerne fremtidig skal være udskilt i en selvstændig lovgivning. I det hele taget finder udvalget, at spørgsmålet herom er af underordnet betydning i forhold til det afgørende spørgsmål om reglerens indhold. På længere sigt er det ingenlunde usandsynligt, at det vil findes hensigtsmæssigt, at reglerne om folke-, invalide- og enkepension bliver optaget i et samlet lovkompleks, ikke mindst såfremt der bliver gennemført en tillægs-pensionsordning efter svensk mønster.

Med hensyn til invalidepensionsordningens *administration* må det antages, at en gennemførelse af lovforslaget vil medføre, at invalideforsikringsrettens og ankenævnets arbejde vil blive noget forøget, i hvert

fald i den første tid indtil de nuværende pensionister er blevet placeret i graderings-systemet. Udvalget har imidlertid ved udformningen af sine forslag på forskellig måde tilstræbt at lette administrationen. Bl. a. har man søgt at skabe de klareste mulige kriterier for berettigelsen til de forskellige pensionsstørrelser. Dette er af vigtighed, også fordi udvalget anser det for ønskeligt, om de til invalideforsikringsretten henlagte opgaver med hensyn til tilkendelse og frakendelse af pensionen i et vist omfang kunne blive henlagt til lokale myndigheder. Alle-rede under hensyn til, at spørgsmålet om administrationen, herunder den lokale administration, af hele sociallovgivningen tages op af socialreformkommissionen, har udvalget ikke ment det rigtigt at tage spørgsmålet op til nærmere overvejelse med henblik på fremsættelse af forslag.

Om lovforslagets *tekniske udformning* bemærkes, at de regler i den nugældende invalide- og folkepensionslov, der er fælles for de to pensionsformer, i vidt omfang er gentaget i forslaget i deres nuværende formulering, medens der har måttet foretages betydelige ændringer i systematikken. Når udvalget ikke har foretaget en mere gennemgribende teknisk revision af de gældende bestemmelser, der må indføres i forslaget, skyldes det i første række, at en sådan revision tilsvarende må foretages for så vidt angår bestemmelserne om folkepension. Udskillelsen af invalidepensionsbestemmelserne fra den gældende invalide- og folkepensionslov må medføre betydelige ændringer i det forslag om folkepension, som nødvendigvis må udarbejdes, men som det ligger uden for udvalgets kompetence at stille forslag om.

De af udvalget i de foregående kapitler stillede forslag rejser forskellige overgangs-problemer for de personer, der i dag er pensionister, ikke mindst for pensionister mellem 60 og 67 år.

Udvalget har taget stilling til disse spørgsmål i lovforslagets § 31. Der henvises herom til denne bestemmelse og til de til bestemmelsen knyttede bemærkninger.

B. Udgifter ved lovforslaget.

Som det fremgår af kapitel 2, afsnit D, skønnes udgiften til invalidepension efter de gældende regler at ville blive på ca. 720 mill. kr. i finansåret 1965-66.

Det udarbejdede lovforslag indeholder på flere områder ændringer, der vil medføre merudgifter i forhold til den gældende ordning. Andre ændringer vil samtidig give besparelse. I det følgende foretages et skøn over disse merudgifter og besparelser.

I overensstemmelse med det i kapitel 2 anførte regnes der med et samlet antal invalidepensionister på ca. 100.000. Beregningerne angår de beløb, der er anvendt som udgangspunkt i det af udvalget udarbejdede lovforslag — reguleret efter pristallet for juli 1964. Som grundlag for de besluttende myndigheders overvejelser har man valgt at angive, hvorledes det vil påvirke merudgifterne, såfremt lovforslagets beløbsstørrelser ændres med 10 pct.

a. Udgifter.

1°. Beløb for erhvervsudygtighed.

Beløb for erhvervsudygtighed skal efter forslaget kunne tilkendes personer, der er fyldt 18 år, men ikke 60 år, og oppebæres indtil det fyldte 67. år.

For at få et indtryk af, hvor mange invalidepensionister, der må forventes at være berettigede til dette særlige beløb, har invalideforsikringsretten gennemgået samtlige sager, hvori der er tilkendt invalidepension i to tilfældigt udvalgte uger, en i marts 1964 (319 sager) og en i juli 1964 (318 sager). Marts-ugens sager viste ret god overensstemmelse med et helt års pensionstilkendelser for så vidt angår pensionisternes fordeling efter hoveddiagnose og alder. Også det antal tilkendelser, der blev behandlet i retsmøde, fordi berettigelsen til pension var tvivlsom, (d. v. s. de forholdsvis lidt lettere invaliderede) svarede godt til forholdet for et helt år. Man må herefter regne med, at ugeudvalget også i henseende til det forholdsvis antal erhvervsudygtige stort set

svarer til et års tilgang. Juli-ugens sager viste mindre god overensstemmelse med et helt års pensionstilkendelser, hvilket antagelig skyldes, at ferietid på forskellig måde indvirker både på pensionsansøgninger og rettens arbejde i juli måned.

Gennemgangen i marts viste, at omkring 30 pct. af de pågældende pensionister opfyldte betingelserne, herunder aldersbetingelserne, for erhvervsudygtighedsbeløbet. Den tilsvarende andel i juliudsnittet var ca. 36 pct. De forskellige skævheder, der var i julimaterialet, tyder på, at resultatet herfra skulle blive en højere procentdel end for et helt års nytilgang af pensionister. Den usikkerhed, der er knyttet til materialet, bevirker, at det er anset for rigtigst at regne med, at omkring 35 pct. af samtlige nytilkomne pensionister vil være berettigede til beløbet efter de af invalideforsikringsretten anlagte kriterier.

Uanset, at man ikke på forhånd kan være sikker på, at antallet af personer berettigede til erhvervsudygtighedsbeløbet forholdsvis vil være det samme blandt det samlede antal pensionister som i nytilgangen, kan man dog regne med ret god overensstemmelse. navnlig fordi aldersfordelingen for det samlede antal og nytilgangen, som påvist i kapitel 2, er nogenlunde sammenfaldende.

Det er herefter lagt til grund, at omkring 35 pct. af samtlige, nuværende invalidepensionister opfylder lovforslagets betingelser for tildeling af beløbet for erhvervsudygtighed.

Dette svarer til, at ca. 35.000 personer, eller godt halvdelen af de nuværende pensionister under 60 år, må ventes at være berettigede til beløbet ved lovens ikrafttræden.

Tillægget udgør 2.532 kr. for enlige og 3.828 kr. for ægtepar, hvor begge ægtefæller er berettigede dertil. Merudgiften i det første år ved udbetaling af beløb for erhvervsudygtighed til pensionister, der bliver berettigede til beløbet straks ved lovens ikrafttræden, kan herefter beregnes til ca. 89 mill. kr. Herudover vil der gradvis fremkomme en merudgift som følge af, at erhvervsudygtighedsbeløb, der er tilkendt inden det 60. år, bevares indtil pågældende er fyldt 67 år. Merudgiften vil fremkomme, efterhånden som pensionister, der oppebærer tillægget,

rykker op i aldersklasserne mellem det 60. og 67. år, og den vil derfor begynde straks efter lovens ikrafttræden og nå sin fulde størrelse i det 8. år derefter. Merudgiftens størrelse kan ikke beregnes nøjagtigt, men der kan dog angives visse grænser, der forekommer sandsynlige.

Efter de foreliggende aldersoplysninger om invalidepensionisterne er omkring 35 pct., eller ca. 35.000 pensionister i alderen 60-67 år. Blandt disse skønnes i alt omkring 23.000 at have fået pensionen tilkendt inden deres fyldte 60. år. Det foranstående viser, at omkring halvdelen af pensionisterne under 60 år kan henføres til gruppen erhvervsudygtige. Herefter kan man regne med, at ca. 12.000 60-67 årige pensionister har opfyldt betingelserne for erhvervsudygtighedsbeløbet, når man forudsætter, at gruppen med erhvervsudygtighedsbeløb har samme dødelighed som de øvrige invalidepensionister. Dette skulle betyde, at merudgiften efter overgangstidens udløb skulle blive på omkring 30 mill. kr. Da gruppen af berettigede imidlertid kun består af de stærkest invaliderede, forekommer det dog mere realistisk at regne med, at gruppen har en forholdsvis større dødelighed, og det synes derfor rimeligere at vente en noget lavere udgift, antagelig ca. 20 mill. kr.

Det skønnes, at udgiften vil fremkomme således:

1. år efter lovens ikrafttræden.	2 mill. kr.
2. -	. 6 — -
3. - —	. 10 — -
4. - —	. 13 — -
5. -	. 15 — -
6. - —	. 17 — -
7. -	. 19 — -
8. -	. 20 — -

Den samlede merudgift ved udbetaling af beløb for erhvervsudygtighed anslås herefter til ca. 91 mill. kr. det første år efter lovens ikrafttræden og ca. 109 mill. kr. efter overgangstidens udløb.

En ændring af beløbet for erhvervsudygtighed med 10 pct. vil i det første år påvirke totaludgiften med ca. 9 mill. kr. og den endelige udgift med ca. 11 mill. kr.

2°. Invaliditetsbeløbet.

Efter forslaget erstattes invaliditetstilægget af et højere invaliditetsbeløb, der

principielt udbetales til alle pensionister. Aldersgrænsen for tilkendelse af invalidepension er samtidig foreslået ændret, således at invalidepension ikke kan tilkendes efter det fyldte 60. år, medmindre invaliditeten bevirker så stærk nedsættelse af erhversevnen, at pågældende bliver helt erhvervsudygtig. Invaliditetsbeløb bevares indtil pensionisterne fylder 67 år.

Følgende persongrupper bliver efter forslaget berettigede til beløbet:

1. Alle pensionister, der ikke er fyldt 60 år ved lovens ikrafttræden, bliver automatisk berettigede til beløbet.

I overensstemmelse med det foranstående regnes der med, at omkring 65 pct. af samtlige, nuværende pensionister, d. v. s. ca. 65.000 personer, er under 60 år og derfor berettigede til beløbet straks ved lovens ikrafttræden. Af disse er omkring 5 pct. eller ca. 3.300 gifte personer, hvis ægtefælle også er invalidepensionist.

Invaliditetsbeløbet udgør 2.532 kr. for enlige og 3.828 kr. for ægtepar, når begge ægtefæller er berettigede dertil. Beløbet erstatter det nuværende invaliditetstillæg, der udgør 828 kr. pr. berettiget. Forhøjelsen bliver herefter 1.704 kr. for enlige og 2.172 kr. for ægtepar. For de pensionister, der efter de gældende regler har pensionen nedsat til $\frac{1}{3}$ -beløbet og efter forslaget i stedet vil få udbetalt invaliditetsbeløbet, bliver forhøjelsen forskellen mellem disse to størrelser, d. v. s. for ægtepar, når begge ægtefæller er invalidepensionister, 1.272 kr. og for andre 840 kr. Det anslås, at invalidepension reduceret til $\frac{1}{3}$ -beløbet udbetales til omkring 15 pct. af pensionisterne, hvoraf langt størsteparten er gifte personer, hvis ægtefælle ikke er pensionsberettiget. Merudgiften i det første år ved udbetaling af invaliditetsbeløb til de pensionister, der er berettigede til beløbet umiddelbart ved lovens ikrafttræden, kan herefter anslås til ca. 98 mill. kr.

Herudover vil der gradvis fremkomme en merudgift, fordi beløbet bevares, indtil pensionisterne fylder 67 år. Som anført i forbindelse med omtalen af beløbet for erhvervsudygtighed skønnes det, at der i alt findes omkring 23.000 pensionister i alderen 60-67 år, der har fået tilkendt pensionen inden det fyldte 60. år. Efter overgangsperiodens udløb vil merudgiften ved fortsat

udbetaling af invaliditetsbeløbet til denne gruppe beløbe sig til ca. 39 mill. kr. Det anslås, at udgiftsstigningen vil fremkomme således:

1. år efter lovens ikrafttræden.	5 mill. kr.
2. - — — — —	12 — -
0	i q
4. - — — — —	24 — -
5	29
6	24
7. - — — — —	38 — -
8. - — — — —	39 — -

2. Efter en overgangsbestemmelse i forslaget skal *invaliddepensionister, der er i alderen 60-67 år* ved lovens ikrafttræden, have ret til efter begæring at få udbetalt invaliditetsbeløbet indtil deres 67. år, i stedet for at modtage invaliditetstillægget så længe de er i live. De mulige udgiftsmæssige konsekvenser heraf kan i realiteten ikke anslås. Man må dog antagelig regne med, at der vil være en vis del — navnlig af de yngste i gruppen — der vil overgå til nyordningen, og denne overgang må da ventes umiddelbart efter lovens ikrafttræden.

Ud fra en betragtning af udgiften ved køb af en livrente i forskellige aldre giver overgang til invalidepension med invaliditetsbeløbet (der ophører ved det fyldte 67. år) en samlet økonomisk fordel for pensionister i aldersklassen 60-61 år. Pensionister på 62 år får efter en sådan betragtning nogenlunde samme økonomiske udbytte, enten de vælger pension med invaliditetsbeløb indtil deres 67. år, eller pension med invaliditetstillæg så længe de lever. Pensionister på 63 år eller derover har størst økonomisk fordel af at beholde pension med invaliditetstillæg efter den gældende ordning. Det må understreges, at disse synspunkter ikke kan anvendes som grundlag for en vurdering af, hvorvidt det i konkrete tilfælde vil være en fordel at indgive begæring om invaliditetsbeløb. Beregningen giver heller ikke noget sikkert skøn over, hvor stor en gruppe, der faktisk vil vælge nyordningen. Derimod kan den formentlig være vejledende for skønnet over den maksimale udgift, der må ventes ved denne overgangsbestemmelse.

Antallet af pensionister på 60 og 61 år anslås til omkring 13.000. Når det forud-

sættes, at disse overgår til nyordningen, kan merudgiften ved overgangsbestemmelsen beregnes til *ca. 22 mill. kr.* i det første år efter ikrafttrædelsen. Denne merudgift vil dog senest falde bort, når de pågældende fylder 67 år, d. v. s. senest 7 år efter ikrafttrædelsen. Det skønnes groft, at omkring 5 mill. kr. falder bort i det 5. år, omkring 11 mill. kr. i det 6. år og omkring 6 mill. kr. i det 7. år efter ordningens gennemførelse.

3. Som anført foreslås det, at invalidepension i form af mellemste pensionsstørrelse kan tilkendes *personer i aldersklassen 60-67 år*, såfremt de rammes af en så stærk nedsettelse af erhvervsevnen, at de bliver helt erhvervsudygtige. Denne bestemmelse får ikke betydning for de nuværende pensionister.

Det forventede antal i denne specielle gruppe kan kun anslås med betydelig usikkerhed. Som foran nævnt, regnes der med, at der for tiden er i alt 35.000 pensionister i alderen 60-67 år, og at omkring 23.000 af disse har fået pensionen tilkendt før deres fyldte 60. år. De resterende 12.000 i gruppen må herefter antages at have fået pensionen tilkendt efter det fyldte 60. år. På grundlag af det tidligere omtalte materiale fra invalideforsikringsretten skønnes det, at omkring 7.000 heraf er erhvervsudygtige efter lovforslagets bestemmelse og følgelig ville have været berettiget til invalidepension efter de foreslåede regler, såfremt disse havde været i kraft på det tidspunkt, da de ansøgte om pension. I mangel af andre oplysninger må man skønne, at der i årene efter en sådan lovændring vil blive tilkendt invalidepension til et lige så stort antal personer over 60 år, og udgiften til invaliditetsbeløb kan på dette grundlag beregnes til *ca. 17 mill. kr.* Det antages, at udgiften først vil nå sin fulde størrelse omkring 7 år efter ændringen, og at udgiften i det første år vil være på *ca. 3 mill. kr.*

De samlede merudgifter ved udbetaling af invaliditetsbeløb med de i lovforslaget angivne beløb skønnes i alt at blive *ca. 128 mill. kr.* i det første år efter lovens ikrafttræden og *ca. 154 mill. kr.* efter overgangstidens udløb.

En ændring af invaliditetsbeløbets størrelse med 10 pct., eller med 384 kr. for ægtepar og 252 kr. for andre, påvirker udgiften

med ca. 22 mill. kr. i det første år og ca. 27 mill. kr. efter overgangstiden.

3°. *Indførelse af nedsat pension.*

Personer, hvis erhvervsvevne er nedsat til omkring halvdelen, får efter forslaget ret til nedsat pension (laveste pensionsstørrelse). Man må derfor vente, at reglen i løbet af nogen tid vil medføre en merudgift, nemlig i det omfang, der ydes sådan pension til personer, der ikke modtager nogen ydelse efter den gældende invalidepensionslovgivning. Et skøn over størrelsen af denne persongruppe kan ikke foretages, men erfaringerne fra Sverige, hvor en næsten tilsvarende ret til nedsat invalidepension ($\frac{1}{3}$ førtidspension) blev indført pr. 1. januar 1963, tyder dog på, at gruppen vil blive forholdsvis lille. Det fremgår således, at i året 1963 blev kun godt 6 pct. af samtlige nytillkomne, svenske invalidepensionister tilkendt $\frac{1}{3}$ førtidspension.

Man kan endvidere regne med, at indførelse af halv pension samtidig vil medføre besparelser, idet det må ventes, at denne nedsatte pension fremtidig vil blive tilkendt i nogle tilfælde, hvor der efter de gældende regler i stedet ville blive tilkendt fuld invalidepension.

Selv om det på det foreliggende grundlag ikke vil være muligt at foretage nogen egentlig udgiftsberegning, forekommer det dog alt i alt rimeligst at antage, at indførelse af adgang til nedsat pension ikke vil medføre merudgifter, der har væsentlig betydning i forhold til de samlede pensionsudgifter.

4°. *Forhøjelse af bistands- og plejetillæg.*

Efter forslaget udgør bistandstillægget 2.532 kr. og plejetillægget 5.064 kr. Tillæggene andrager for tiden henholdsvis 1.368 kr. og 2.292 kr. Forhøjelsen bliver således på 1.164 kr. for bistandstillægget og 2.772 kr. for plejetillægget. Det forhøjede bistandstillæg skal kun udbetales i de tilfælde, hvor der er behov for personlig bistand. I dette afsnit behandles derfor alene udgifterne ved ydelse af denne art bistandstillæg, medens tillæg for huslig bistand behandles særskilt i et følgende afsnit.

Antallet af modtagere af de to tillæg foreligger senest opgjort pr. 31. marts 1961

Når hensyn tages til stigningen i pensionisttallet siden dette tidspunkt, kan der regnes med en personkreds af omtrent denne størrelse:

	Bistands- tillæg	Pleje- tillæg
Invalidepensionister. . . .	6.500	2.800
Folkepensionister (tidl. invalidepensionister) . .	1.500	300
Tilsammen...	8.000	3.100

De samlede merudgifter ved tillæggenes forhøjelse efter lovforslaget kan herefter beregnes til:

Bistandstillæg	ca. 10 mill. kr.
Plejetillæg	9 -
Tilsammen.	ca. 19 mill. kr.

Ændring af lovforslagets tillæg med 10 pct., d. v. s. af bistandstillægget med 252 kr. og af plejetillægget med 504 kr., vil påvirke den anslåede merudgift med 3-4 mill. kr.

5°. *Forhøjelse af invaliditets-, bistands- og plejeudbetaling.*

Invaliditetsydelsen forhøjes efter forslaget med 600 kr. fra 1.932 kr. til 2.532 kr. For ægtepar, hvor begge ægtefæller er berettigede til ydelsen, skal denne udgøre 3.828 kr. Kredsen af berettigede udvides samtidig med alvorligt høreskadede, der har svære kontaktvanskeligheder. Antallet af personer, der efter de gældende regler modtager ydelsen, anslås på grundlag af oplysninger om tilgangen i de seneste år til omkring 1.700, men man må antagelig forudse en stigning i årene fremover, da ordningen kun har været i kraft siden oktober 1960. Antallet af høreskadede, der vil blive berettigede til ydelsen, kendes ikke, men skønnes med megen usikkerhed at være omkring 2.000, heraf omkring 1.000 samgifte. Merudgiften ved forhøjelsen af invaliditetsydelsen og ved udvidelsen af personkredsen med svært høreskadede kan herefter beregnes til *ca. 6 mill. kr.*

Denne udgift ændres med omkring 1 mill. kr. ved en ændring i ydelsens beløb på 10 pct.

Bistands- og plejeudbetaling erstattes efter forslaget af invaliditetsydelse med henholdsvis bistandstillæg og plejetillæg. For personer, der nu modtager bistandsydelse, for-

højes den samlede ydelse fra 2.820 kr. til 5.064 kr., d. v. s. med 2.244 kr., og for personer, der modtager plejeydelse, forhøjes det udbetalte beløb fra 3.720 kr. til 7.596 kr., d. v. s. med 3.876 kr. Antallet af personer, der oppebærer en af de to ydelser, anslås til omkring 800, heraf ca. 10 pct. med plejeydelse. Merudgiften ved forhøjelse af bistands- og plejeydelsen anslås herefter til *ca. 2 mill. kr.*

En ændring af bistands- og plejetillæggenes beløb med ca. 10 pct. vil påvirke merudgiften med knap 0,5 mill. kr.

6°. Lempelse af betingelserne for at bevare pension.

Betingelserne for at bevare pension foreslås lempet, således at pensionen normalt bevares, så længe pensionistens indtægt ved personligt arbejde ikke overstiger et beløb svarende til det dobbelte grundbeløb for enlige. Efter de gældende regler er den tilsvarende grænse grundbeløb plus invaliditetstillæg.

Antallet af tilfælde, hvor pensionen blev inddraget, udgjorde i finansåret 1962-63 1.005. I godt 800 tilfælde var årsagen, at den invaliderede var blevet helbredt, og kun i 200 tilfælde skete inddragelsen, fordi pensionistens indtægt ved personligt arbejde var større end den fastsatte grænse. En forhøjelse af grænsen kan derfor ikke ventes at medføre, at væsentligt flere fastholdes ved pensionen, men alene at pensionisterne i muligt omfang udnytter deres arbejdsevne. Der regnes derfor ikke med, at forhøjelse af grænsen vil medføre merudgifter af betydning.

b. Besparelser.

1°. Husligt bistandstillæg.

Efter forslaget skal det huslige bistandstillæg falde bort for samtlige pensionister, der er under 60 år ved lovens ikrafttræden. Endvidere bortfalder tillægget for pensionister i alderen fra det 60. til det 67. år, der i henhold til overgangsbestemmelserne vælger at overgå til nyordningen (pension med invaliditetsbeløb) i stedet for at bevare den hidtidige status. Alle andre modtagere af det huslige bistandstillæg får fremtidig beløbet udbetalt med den hidtil gældende sats.

Det skønnes, at husligt bistandstillæg udbetales til omkring 12.000 personer, hvilket medfører en udgift på ca. 16 mill. kr. Der foreligger ikke oplysning om, hvor mange af disse der er under 60 år, men det forekommer sandsynligt, at forholdsvis mange tilhører de ældre aldersklasser. F. eks. er der antagelig mellem modtagerne relativt mange ældre kvinder med gigtlidelser. Rent skønsmæssigt anslås den øjeblikkelige besparelse på invalidepensionskontoen herefter til en størrelsesorden på *5 mill. kr.* Efterhånden som de nuværende modtagere uddør, skulle der herefter gradvis fremkomme en yderligere besparelse på *omkring 11 mill. kr.* Denne besparelse vil fremkomme på folkepensionskontoen. Med stor usikkerhed kan det anslås, at omkring halvdelen af denne besparelse vil være fremkommet i løbet af en 10-års periode.

2°. Invaliditetstillæg.

Efter forslaget skal invalidepensionisterne overgå til folkepension, når de fylder 67 år, og invalidepension skal ikke kunne tilkendes efter det fyldte 60. år undtagen til erhvervsudygtige. I forhold til udgifterne ved den gældende ordning indebærer forslaget således en besparelse, der svarer til udgiften ved at yde invaliditetstillæg til fremtidige folkepensionister, der er overgået fra invalidepension med invaliditetsbeløb ved det 67. år. Endvidere bliver der tale om en sådan besparelse på pensionen til de personer i alderen 60-67 år, der i fremtiden får tillagt folkepension efter dispensationsbestemmelsen, men som tidligere kunne opnå invalidepension.

På grundlag af oplysninger om de nuværende pensionisters fordeling skønnes det, at det samlede antal af de nævnte pensionister over en lang årrække vil nå op på 30.000 personer, hvilket svarer til en besparelse på *ca. 25 mill. kr.* Det kan groft skønnes, at omkring halvdelen af besparelsen vil være fremkommet i løbet af 5-6 år. Besparelsen vil fremkomme på folkepensionskontoen.

c. Sammendrag.

Samlet skønnes udgifterne ved forslaget gennemført at blive således:

Merudgifter i første år efter forslaget gennemførelse.

Beløb for erhvervsudygtighed.	91 mill. kr.
Invalditetsbeløb.	128 -
Bistands- og plejetillæg	19
Invalditetsydelse med evt. bi- stands- og plejetillæg.	8
Tilsammen.	246 mill. kr.
Besparelse ved bortfald af hus- ligt bistandstillæg	÷ 5
<u>Merudgift. . . . .</u>	<u>241 mill. kr.</u>

Herudover regnes der med, at udgiften til beløb for erhvervsudygtighed samt invalditetsbeløb efter de almindelige regler vil være gradvis stigende, og i det 8. år efter forslaget gennemførelse udgøre ca. 66 mill. kr. mere end i det første år. Samtidig vil udgiften til invalditetsbeløb, ydet i henhold til overgangsbestemmelsen til pensionister i alderen fra det 60. til det 67. år, dog være bortfaldet. Da denne udgift skønnes at blive på ca. 22 mill. kr., skulle *den samlede merudgift* blive ca. 44 mill. kr. højere end udgiften i det første år, d. v. s. *ca. 285 mill. kr.* Udgiftsstigningen i forhold til det første år skønnes at fremkomme således:

	Udgift Mill. kr.	Stigning i året Mill. kr.
2. år efter ikrafttræden	14	14
3. - - - - -	28	14
4. - - - - -	38	10
5. - - - - -	42	4
6. - - - - -	40	÷ 2
7. - - - - -	42	2
8. - - - - -	44	2

Udgiftsnedgangen i det 6. år efter lovens ikrafttræden fremkommer på grund af bortfald af invalditetsbeløb, der er ydet i henhold til overgangsbestemmelsen.

Hver ændring af lovforslagets beløbsstørrelse med 10 pct. påvirker de anførte udgifter med i alt omkring 36 mill. kr. i det første år efter forslaget gennemførelse og med ca. 43 mill. kr. efter overgangstidens udløb.

Den samlede besparelse på folkepensionskontoen ved gradvis bortfald af husligt bistandstillæg og invalditetstillæg er anslået til 36 mill. kr., hvoraf ca. halvdelen antages at fremkomme i løbet af overgangsperioden.

Kapitel 7.

Om eventuel adgang til bistands- og plejetillæg for folkepensionister.

Det er pålagt udvalget at overveje spørgsmålet om ydelse af bistands- og plejetillæg til invaliderede over folkepensionsalderen og i givet fald at fremkomme med forslag herom.

A. Gældende ordninger.

Efter gældende ordning kan der på de i invalide- og folkepensionslovens § 4, stk. 3, nærmere angivne betingelser ydes bistands- og plejetillæg til invalidepensionister indtil det fyldte 67. år. Efter at denne alder er opnået, kan disse tillæg ikke tilkendes, men allerede tilkendte tillæg bevares.

Efter bestemmelsen i § 5, stk. 1, i udvalgets udkast til forslag til lov om invalidepension m. v. ydes der til invalidepensionen et bistandstillæg, når invaliditeten bevirker, at pågældende stadig må have personlig bistand af andre, eller såfremt invaliditeten består i blindhed eller stærkt svagsynethed. Plejetillæg ydes, hvis invaliditeten fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse. Bistandstillægget foreslås at udgøre 2.532 kr. årlig og plejetillægget 5.064 kr. årlig. Når 2 ægtefæller begge er berettiget til tillæg, ydes fuldt tillæg til hver.

Efter den svenske og den norske ordning er der for invalidepensionister adgang til tillæg, som svarer til bistands- og plejetillæggene derved, at de skal dække specielle udgifter, som er en følge af invaliditeten. I Norge kan disse tillæg — grunnstønad og hjælpstønad — tilkendes indtil den normale folkepensionsalder, der indtræder ved det 70. år. Det tilsvarende svenske tillæg — invaliditetstillægget -- kan tilkendes indtil det 63. år, medens den normale folkepensionsalder indtræder ved det 67. år. I begge lande bevares allerede tilkendte tillæg, efter at pågældende er overgået til alderspension (folkepension).

B. Overvejelser.

Det primære sigte med at åbne adgang for folkepensionister til bistands- og plejetillæg er at ligestille dem med invalidepensionisterne, således at disse tillæg kan ydes til invaliderede, hvadenten bistands- eller plejebehovet opstår før eller efter det 67. år. Udvalget er derfor i sine overvejelser gået ud fra, at såfremt adgangen skal indføres, må tillæggene til folkepensionisterne ydes med de samme beløb og under de samme betingelser, som gælder for invalidepensionisterne. Uanset at afgørelsen om bevilling af tillæggene til invalidepensionister henhører under invalideforsikringsretten med adgang for ansøgerne til at indanke negative afgørelser til ankenævnet, er udvalget endvidere gået ud fra, at en tilsvarende bevillingsmyndighed for så vidt angår folkepensionister må henlægges til vedkommende kommunalbestyrelse, men med adgang til indankning af negative afgørelser til en central instans formentlig invalideforsikringsretten. Med den nuværende administrative opbygning vil det ikke være overkommeligt for invalideforsikringsretten — eller for andre centrale institutioner med den fornødne sociale og lægelige sagkundskab — at påtage sig andet end ankeinstansfunktionen.

Da der er tale om tillæg til folkepension, forudsættes det, at de fornødne lovregler i givet fald optages i folkepensionslovgivningen og ikke i invalidepensionslovgivningen.

Udvalget finder, at der kan anføres stærke argumenter for, at også folkepensionister får adgang til tilkendelse af disse tillæg. En sådan adgang vil være konsekvent under hensyn til, at invalidepensionister under 67 år har adgang til tillæggene samt til, at allerede tilkendte tillæg bevares efter det 67. år som tillæg til folkepensionen. Tillæggene har til formål at dække udgifter i forbin-

delse med bistands- og plejebehov, der er en følge af invaliditeten, og det må antages, at folkepensionister i den tilsvarende situation liar mindst det samme hjælpebehov, uanset om dette først er indtrådt senere. Tillæggene tilsigter at sætte pensionister i stand til at skaffe sig fornøden bistand og pleje, således at det bl. a. derved bliver muligt for dem at forblive i deres eget hjem, så længe de ønsker det.

Afgørelsen af, om folkepensionisterne skal have adgang til tillæggene, må afhænge af en vurdering af, om der må anses for at være reelt behov for, at nyordningen indføres. Det må endvidere overvejes, om dette behov mest hensigtsmæssigt bliver dækket ved indførelsen af standardiserede tillæg, der bevilges på grundlag af et nærmere i loven fastsat kriterium.

Det er herved af betydning, hvilke hjælpemuligheder der i henhold til gældende lovgivning står til rådighed for folkepensionister, for hvem der opstår bistands- eller plejebehov.

Her må nævnes lov nr. 114 af 15. april 1964 om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister og det bag denne lov liggende hovedsynspunkt, at de sociale myndigheders forpligtelse over for pensionisterne skal forstås *mere omfattende* end hidtil. I det i tilslutning til loven af socialministeriet udsendte cirkulære af 2. juli 1964 udtales bl. a.:

„Udgangspunktet i omsorgen må være, at pensionisterne bør have mulighed for at *blive i deres eget hjem*, så længe de ønsker dette. De sociale udvalg må bistå pensionisterne hermed, f. eks. ved at yde hjælp til en mere praktisk indretning af deres hjem, ved at yde hjemmehjælp eller hjælp til mere omfattende personlig bistand, når ydelse af sådan hjælp vil kunne gøre det muligt for en pensionist at blive boende, f. eks. hos slægtninge, eller at betale for personlig hjælp i sit eget hjem. Man kan i denne forbindelse henvise til reglerne i lov om invalide- og folkepension om bistands- og plejetillæg til invalidepensionister. De synspunkter, der ligger bag disse bestemmelser, vil kunne anvendes med hensyn til en tilsvarende hjælp til folkepensionister. Størrelsen af hjælpen må dog fastsættes af de sociale udvalg under hensyn til behovet

i det enkelte tilfælde, ikke efter skematiske regler . . .“.

Udgifterne ved sådan hjælp afholdes af det fælles rådighedsbeløb for folke- og invalidepensionisterne til personlige tillæg; udgifter til hjemmehjælp afholdes efter omsorgslovens § 16, stk. 4, d. v. s. med samme refusion som gælder for de personlige tillæg, men i modsætning til den tidligere ordning uden nogen grænse for størrelsen af de beløb, der af kommunen kan anmeldes til refusion.

Det har i udvalget været anført, at det ved den med omsorgsloven indførte ordning netop har været tilsigtet bl. a. at skabe reel dækning af folkepensionisternes pleje- eller bistandsbehov, idet kommunerne på basis af en undersøgelse af den enkelte pensionists hele situation skal stille den fornødne personlige bistand eller pleje til rådighed.

Dette kan ske ved ydelse af penge — og der findes ingen overgrænse for ydelse heraf — eller på anden måde alt efter, hvad der i den enkelte situation er nødvendigt for at dække det reelt foreliggende behov. En ordning, hvor der — efter en bedømmelse af, om ansøgeren opfylder de i loven fastsatte betingelser — ydes faste tillæg, adskiller sig fra omsorgslovens hovedprincip om ydelse af en individualiseret hjælp, og det kunne befrygtes, at adgangen til at yde faste tillæg, der har til formål at dække pensionisternes bistands- og plejebehov, ville forflygtige kommunernes forpligtelse i henhold til omsorgsloven til et mere omfattende omsorgsarbejde i form af en individuelt tilpasset hjælp.

Hertil kommer, at det må anses for tvivlsomt, om de faste tillæg rent faktisk vil skabe dækning af de reelt foreliggende bistands- og plejebehov, således at vedkommende kommune alligevel må træde til.

Det er heroverfor indvendt, at vanskelighederne for kommunerne ved i de foreliggende tilfælde at yde en hensigtsmæssig og rimelig hjælp er mange. Ofte vil de kun have ringe kendskab til folkepensionisterne og deres bistands- og plejebehov. Ydelse af hjælp vil forudsætte, at pensionisterne ansøger derom, og skønnene vil blive temmelig uensartede. Mange pensionister ønsker imidlertid ikke at ansøge om en hjælp, hvis størrelse afhænger af de sociale myndigheders skøn. Det må derimod antages, at

såfremt der findes en i loven fastlagt ret til ydelse af tillæg på bestemte betingelser, vil disse pensionister ikke holde sig tilbage. Det må også tages i betragtning, at pensionister ofte ønsker selv at skaffe den fornødne personlige bistand og pleje, og at de ikke sjældent vil være i stand hertil på en hensigtsmæssig og billig måde. Endelig vil det være en fordel for udbygningen af kommunernes omsorgsarbejde, at de i kraft af de undersøgelser m. v., som nødvendigvis må foretages i forbindelse med ansøgninger om disse tillæg, får udvidet kendskab til de vanskeligt stillede pensionisters forhold.

Det har ikke været muligt for udvalget at skaffe sig et grundlag for en sikker viden om det nærmere omfang af det reelt foreliggende bistands- og plejebestand blandt folkepensionisterne. Det er heller ikke muligt allerede på nuværende tidspunkt at vurdere virkningerne af den nye omsorgslov. Udvalget er opmærksom på, at socialforskningsinstituttet er i færd med at færdiggøre en undersøgelse om de ældres forhold i Danmark. Denne repræsentative undersøgelse, der forventes publiceret inden for en nærmere fremtid, vil klarlægge de ældres boligforhold og deres faktiske levevilkår, herunder for så vidt angår en række omstændigheder, som er af betydning ved bedømmelsen af, om der foreligger bistands- eller plejebestand. Undersøgelsen angår et antal i 1961 foretagne interviews og vil således ikke kunne oplyse noget om omsorgslovens virkninger. Da behovet for bistand eller pleje ikke foreligger nærmere oplyst, er det ikke muligt at danne sig et skøn over, hvilke udgifter en nyordning vil medføre, og der findes heller ikke grundlag for at skønne herover. Det kan nævnes, at såfremt bistands- og plejetillæg bliver ydet til et antal folkepensionister, der udgør samme procentdel af disse pensionister, som den procentdel af invalidepensionisterne, der oppebærer disse tillæg, ville de årlige merudgifter andrage omkring 150 mill. kr., hvorved dog vil fremkomme en besparelse på rådighedsbeløbet til personlige tillæg. Der findes dog ikke mulighed for at vurdere, om en sådan sammenligning er relevant, fordi de to grupper på afgørende punkter afviger fra hinanden. Invalidepensionisterne er alle lægeligt invaliderede, men betydeligt yngre end folkepensionisterne. Folkepen-

sionisterne omfatter derimod både syge og raske, men de findes udelukkende i aldersklasser, hvor sygeligheden er stor og stærkt stigende med alderen.

Det har i udvalget været et centralt spørgsmål, om de mange kommunale administrationer — ikke mindst de mindre kommuner — vil være i stand til at varetage administrationen af tillæggenes bevilling på tilfredsstillende måde. Allerede ønsket om at ligestille folke- og invalidepensionister indebærer, at de samme principper må lægges til grund for bevillingen af de faste tillæg til de to pensionistgrupper. Invalidefor sikringsrettens og ankenævnets afgørelser træffes på grundlag af et samvirke mellem lægelig og social-juridisk sagkundskab og er ofte komplicerede og vanskelige. Det er en lægelig opgave at tage stilling til, om og i hvilket omfang sygdommen eller invaliditeten betinger bistand og pleje. Dette kræver særlig erfaring og nødvendiggør i vidt omfang speciallæge-sagkundskab. På basis af det lægelige skøn foretages der herefter en bedømmelse af, om lovens betingelser er opfyldt. Rettens og ankenævnets praksis er ret streng på disse områder. Under 10 pct. af invalidepensionisterne oppebærer bistands- eller plejetillæg.

Der må stilles det krav til administrationen af faste tillæg, at praksis bliver nogenlunde ensartet kommunerne imellem og indenfor den enkelte kommune. Under hensyn hertil må det under alle omstændigheder kræves, at der gives detaljerede administrative forskrifter. Et udkast hertil udarbejdet af repræsentanterne i udvalget for invalideforsikringsretten og ankenævnet findes optrykt som bilag 4 til nærværende betænkning.

Der har været udtalt nogen betænkelighed ved, om det ved forskrifter svarende til udkastet vil være muligt at skabe en tilstrækkelig ensartet praksis, især for så vidt angår bevilling af bistandstillæg, hvorved bemærkes, at de positive afgørelser ikke kan indankes. Det har især været fremhævet, at udtalelser fra pågældendes egen læge (sygekasselægen) ikke vil give kommunerne den lægelige støtte, som de centrale myndigheder har adgang til.

Det er heroverfor indvendt, at de foreslåede forskrifter vil kunne skabe et tilstrækkeligt grundlag for den kommunale

administration, og at kommunernes lokal-kendskab og større mulighed for direkte kontakt m. v. med ansøgeren vil være af betydning. Hertil kommer, at administrationen af en individuelt afpasset hjælp ikke stiller mindre krav end bevilling af faste tillæg, idet der — selv om disse afgørelser ikke angår spørgsmålet, om lovens betingelser er opfyldt — her skal tages stilling til, om hjælp i det enkelte tilfælde skal ydes, og under hvilken form dette mest hensigtsmæssigt kan ske.

C. Konklusion.

Der er i udvalget enighed om, at det taler stærkt for nyordningens indførelse, at den medfører, at invaliderede, for hvem der opstår bistands- eller plejebehov, får adgang til de samme faste tillæg, hvadenten bistands- eller plejebehovet opstår før eller efter det 67. år.

Nogle medlemmer: F. M. Hartmann, Fr. Knudsen og H. C. Seierup, finder, at de anførte begrundelser for nyordningens indførelse er så vægtige, at disse medlemmer kan gå ind for, at ordningen søges gennemført snarest muligt.

De øvrige medlemmer finder — især under hensyn til, at der fornylig er gennemført en lovgivning om omsorg for folkepensionister og invalidepensionister, der forudsætter en udbygning af pensionisternes adgang til at opnå individuelt afpasset hjælp enten i form af pengeydelse eller på anden måde i tilfælde, hvor der foreligger bistands- eller plejebehov — ikke at kunne tage stilling til, hvorvidt og hvornår en nyordning, hvorefter der åbnes adgang for folkepensionisterne til faste tillæg, bør gennemføres. Disse medlemmer henviser i stedet til den til belysning af problemstillingen foran anførte argumentation i sin helhed.

Udkast til forslag til lov om invalidepension m. v.

Kap. I.

Almindelige betingelser for ydelser efter loven.

§ 1. Retten til at oppebære ydelser efter denne lov er betinget af,

1. at modtageren har dansk indfødsret,
2. at modtageren har fast bopæl her i riget, og
3. at modtageren i det sidste år forud for begæringens indgivelse har haft fast bopæl her i riget, hvormed ligestilles ophold i udlandet som udsendt repræsentant for en dansk offentlig myndighed, som ansat i et dansk firmas filial eller underselskab eller i øvrigt som beskæftiget i dansk interesse eller med henblik på uddannelse.

Stk. 2. Lige med en indfødt anses med hensyn til adgangen til ydelser efter denne lov en kvinde, der ikke selv har indfødsret, men som er eller senest har været i ægteskab med en mand med dansk indfødsret.

Stk. 3. Med bopæl her i riget sidestilles forhyring med dansk skib.

Stk. 4. Hvor særlige forhold taler derfor, kan socialministeren bestemme, at der tillægges en person ret til ydelser efter denne lov, uanset at pågældende ikke opfylder betingelsen under stk. 1, nr. 3. Når ganske saglige omstændigheder taler derfor, kan socialministeren bestemme, at ydelser efter denne lov undtagelsesvis vil være at udbetale til en person, der efter at have fået tillagt sådan ydelse tager bopæl i udlandet.

Stk. 5. Fra de bestemmelser i denne lov, der gør indfødsret og bopæl her i riget til betingelser for rettigheder efter loven, kan regeringen gøre undtagelse med hensyn til statsborgere i andre stater og med hensyn til danske statsborgere, som opholder sig i andre stater, såfremt der med de pågældende stater er opnået gensidig overenskomst. Regeringen kan ligeledes ved tiltrædelse af internationale overenskomster på nærmere angivne vilkår ligestille flygtninge, der op-

holder sig her i riget, med danske statsborgere med hensyn til retten til ydelser efter denne lov.

§ 2. Ydelser efter denne lov kan oppebæres af personer mellem det 15. og 67. år; invalidepension i henhold til § 3, stk. 2, dog tidligst fra det 18. år.

Stk. 2. Efter det fyldte 60. år kan invalidepension hverken tilkendes, frakendes eller ændres til højere eller lavere pension efter § 3, stk. 2-4; dog er personer over 60 år, hvis erhvervsevne er nedsat i det i § 3, stk. 2, angivne omfang, berettiget til at få tilkendt invalidepension efter § 3, stk. 3.

Kap. II.

Ydelser til pensionister.

§ 3. Retten til at få tilkendt invalidepension er betinget af, at erhvervsevnen på grund af lægelig invaliditet varigt er nedsat i det i stk. 2-4 angivne omfang.

Stk. 2. Personer, der må anses for erhvervsudygtige i ethvert erhverv, eller som kun har ubetydelig erhvervsevne i behold, er berettiget til invalidepension bestående af grundbeløb, invaliditetsbeløb samt beløb for erhvervsudygtighed.

Stk. 3. Personer, hvis erhvervsevne er nedsat i mindre grad end angivet i stk. 2, men dog med omkring $\frac{2}{3}$, er berettiget til invalidepension bestående af grundbeløb og invaliditetsbeløb.

Stk. 4. Personer, hvis erhvervsevne er nedsat i mindre grad end det i stk. 3 angivne omfang, men dog med mindst $\frac{1}{2}$, er berettiget til invalidepension bestående af halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb.

Stk. 5. Ved bedømmelsen af omfanget af erhvervsevnenes nedsættelse må der lægges vægt på størrelsen af pågældendes erhvervsindtægt ved en til hans kræfter og færdighe-

der svarende beskæftigelse, der under billigt hensyn til hans uddannelse og tidligere virksomhed kan forlanges af ham i forhold til det, som legemligt og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse og i samme egn plejer at tjene ved arbejde. Der skal endvidere i fornødent omfang tages hensyn til alder, livsstilling, bopæl og arbejdsmuligheder og til udsigten til eventuel forbedring eller forværring af pågældendes invaliditet samt til andre omstændigheder, som passende findes at kunne tillægges vægt ved den samlede vurdering af erhvervsevnen nedsættelse. Foreligger der mulighed for at iværksætte behandlinger, optrænings- eller andre revalideringsforanstaltninger, hvorved erhvervsevnen må antages ikke blot forbigående at kunne forøges væsentligt, kan invalidepension ikke tilkendes.

§ 4. Invalidepensionens grundbeløb udgør følgende beløb årlig, jfr. §§ 6 og 29:

	Helt grundbeløb kr.	Halvt grundbeløb kr.
Til ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå samme grundbeløb	7.428	3.720
Til andre	4.920	2.460

Stk. 2. Invaliditetsbeløbet udgør følgende beløb årlig, jfr. § 29:

	Helt invaliditetsbeløb kr.	Halvt invaliditetsbeløb kr.
Til ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå samme invaliditetsbeløb	3.720	1.860
Til andre	2.460	1.236

Stk. 3. Opfylder den ene ægtefælle betingelserne for pension i henhold til § 3, stk. 2-3, og den anden betingelserne for pension i henhold til § 3, stk. 4, nedsættes det halve grundbeløb og det halve invaliditetsbeløb med 50 pct.

Stk. 4. Beløb for erhvervsudygtighed udgør 3.720 kr. årlig for ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå

beløb for erhvervsudygtighed og 2.460 kr. årlig til andre, jfr. § 29.

Stk. 5. Afgår en med sin ægtefælle samlevende pensionist ved døden, og har begge ægtefæller oppebåret pension, har den efterlevende ægtefælle ret til at oppebære ægteparrets pension i 3 måneder fra udgangen af den måned, hvori dødsfaldet fandt sted.

§ 5. Bevirker invaliditeten, at pågældende stadig må have personlig bistand af andre, eller består invaliditeten i blindhed eller stærk svagsynethed, ydes til pensionen et bistandstillæg, der udgør 2.460 kr. årlig, jfr. § 29. Hvis invaliditeten fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, ydes i stedet for bistandstillægget et plejstillæg, der udgør 4.920 kr. årlig, jfr. § 29.

Stk. 2. 1) Som tillæg til invalidepension i henhold til § 3, stk. 2-3, ydes et beløb, der både for enlige og for ægtepar udgør 900 kr. årlig, jfr. § 29, samt for hver pensionist et beløb svarende til det årlige bidrag pr. 1. januar for et medlem i gruppe A i den stedlige sygekasse. Retten til at oppebære pensionstillægget med dets fulde beløb er betinget af, at vedkommendes årlige indtægt beregnet efter reglerne i § 6, stk. 3, nr. 1, dog bortset fra litra b, ikke overstiger følgende beløb, jfr. § 29: for ægtepar 1.500 kr. og for enlige 1.000 kr.

2) For hver 100 kr., indtægten overstiger de i nr. 1 omhandlede fradragfri beløb, fradrages 60 kr. i pensionstillægget.

3) Bortset fra eventuel pristalsregulering i medfør af § 29 fastsættes pensionstillægget for 1 år ad gangen på grundlag af indtægten i det foregående kalenderår. Ændringer i beregningen af pensionen, jfr. bestemmelsen i § 19, stk. 1, medfører dog ny fastsættelse af pensionstillægget fra samme tidspunkt.

4) Ved beregningen af pensionstillægget finder bestemmelsen i § 6, stk. 6, tilsvarende anvendelse.

5) Oppebærer pensionisten huslejetilskud i henhold til kapitel XI og kapitel XII, dog bortset fra § 82, i lov om boligbyggeri, udgør pensionstillægget 456 kr. årlig, jfr. § 29, samt et beløb svarende til medlemsbidraget i gruppe A i den stedlige sygekasse.

Stk. 2 a. I tiden indtil 1. april 1967 udgør pensionstillægget følgende beløb, jfr. § 29:

	Årlig kr.
I tiden fra 1. april 1965 til 31. marts 1966	420
I tiden fra 1. april 1966 til 31. marts 1967	660

For de i stk. 2, nr. 5, nævnte pensionister udgør pensionstillægget følgende beløb, jfr. § 29:

	Årlig kr.
I tiden fra 1. april 1965 til 31. marts 1966	216
I tiden fra 1. april 1966 til 31. marts 1967	336

Hertil føjes for hver pensionist et beløb svarende til det årlige bidrag pr. 1. januar for et medlem i gruppe A i den stedlige sygekasse.

Stk. 3. Er en person, der oppebærer invalidepension i henhold til § 3, stk. 2-3, gift og samlever med ægtefællen, uden at denne oppebærer invalidepension, folkepension eller invaliditetsydelse, udbetales der et ægteskabstillæg på 708 kr. årlig, jfr. § 29.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen — magistraten — kan i tilfælde, hvor pensionistens forhold er ganske særligt vanskelige, yde personlige tillæg af det i lov om folkepension i § 4, stk. ..., angivne rådighedsbeløb.

Stk. 5. 1) Har en pensionist forsørgelses- eller bidragspligt over for børn under 15 år, ydes for hvert barn et børnetillæg. Tillægget ydes endvidere til pensionister, der har forsørgelses- eller bidragspligt over for børn mellem 15 og 18 år, til hvis skolegang, lære eller anden uddannelse pågældende har væsentlige udgifter. — Tillægget ydes dog ikke til en pensionist, der ikke bidrager til barnets forsørgelse, og hvem der ikke er pålagt bidrag til dette. — Har flere pensionister forsørgelsespligt over for samme barn, tilkommer tillægget kun den, der helt eller overvejende underholder barnet. For så vidt og så længe et barn er anbragt uden for hjemmet i henhold til kapitel V i lov om børne- og ungdomsforsorg, bortfalder det heromhandlede tillæg for pågældende barns vedkommende.

2) Børnetillæg til invalidepension i henhold til § 3, stk. 2-3, udgør samme beløb som det en fader påhvilerde normalbidrag i henhold til lov om offentlig forsorg § 87. Til invalidepension i henhold til § 3, stk. 4,

udgør tillægget halvdelen heraf. Tillægget kan dog ikke overstige det beløb, som vedkommende er tilpligtet at yde til barnets forsørgelse. Tillægget beregnes efter reglerne i § 88, dog bortset fra stk. 3 d, og § 89, i lov om offentlig forsorg. Tillægget udbetales månedsvis sammen med pensionen.

3) Dersom en pensionist er berettiget til underholdsbidrag til sine børn i henhold til overøvrighedsbestemmelse, en af overøvrigheden godkendt overenskomst, separations- eller skilsmissebevilling eller dom eller er berettiget til bidrag i henhold til lov om offentlig forsorg, afsnit IV, udbetales ikke børnetillæg. Det samme gælder i tilfælde, hvor der i henhold til resolution eller dom, jfr. foran, ville kunne pålægges bidrag, men hvor resolution m. v. ikke er udfærdiget, samt i tilfælde, hvor resolutionen ikke kan udfærdiges.

4) Enhver forandring i antallet af en pensionists børn under 18 år får virkning fra den første i den følgende måned.

§ 6. Retten til at oppebære invalidepensionens hele eller halve grundbeløb er betinget af, at vedkommendes indtægt beregnet efter reglerne i stk. 3 ikke overstiger følgende beløb, jfr. § 29: for ægtepar 3.500 kr. og for enlige 2.400 kr.

Stk. 2. 1) For hver 100 kr., indtægten overstiger de i stk. 1 omhandlede fradragsfri beløb, fradrages 60 kr. i pensionens grundbeløb og eventuelt tillæg efter § 5, stk. 3, og § 31, stk. 1. Overstiger indtægten 140 pct. af de nævnte fradragsfri beløb, fradrages 72 kr. i pensionens grundbeløb m. v. for hver 100 kr. indtægten overstiger de nævnte 140 pct. Overstiger indtægten 180 pct. af de nævnte fradragsfri beløb, fradrages 84 kr. i pensionens grundbeløb m. v. for hver 100 kr. indtægten overstiger de nævnte 180 pct.

2) Efter beregningen af de indtægtsbeløb, ved hvilke fradraget for indtægter ud over de fradragsfri beløb forhøjes, vil disse beløb være at afrunde opad til nærmeste med 100 delelige tal i kroner.

Stk. 3. Den indtægt, som kommer i betragtning i henhold til foranstående, beregnes efter følgende regler:

1) a. Enhver indtægt, som pågældende har oppebåret i det foregående kalenderår, medregnes, hvad enten indtægten hid-

- rører fra personligt arbejde, vedvarende privat eller offentlig understøttelse, pension, besiddelse af formue, ejendom eller livrente. Til indtægten regnes ikke ydelser efter denne lov, pension i henhold til kapitel I i lov om pension og hjælp til enker eller børnetilskud i henhold til den særlige lovgivning herom.
- b. Ved opgørelsen af indtægten fradrages skatter samt udgifter til kontingenter i anledning af medlemskab i ulykkes-, syge-, invaliditets-, begravelses- og arbejdsløshedsforsikringen.
- c. Ved opgørelsen af indtægten til en pensionist, der modtager underholdsbidrag til sine børn i henhold til overøvrighedsbestemmelse, en af overøvrigheden godkendt overenskomst, separations- eller skilsmissebevilling eller dom eller oppebærer bidrag i henhold til afsnit IV i lov om offentlig forsorg, ses der bort fra en så stor del af børnebidraget, som svarer til det en fader påhvilende normalbidrag.
- d. Ved opgørelsen af indtægten for to samlevende ægtefæller, hvoraf kun den ene er berettiget til at oppebære pension, lægges ægtefællernes samlede indkomst til grund ved pensionens beregning.
- e. For så vidt pågældende pludselig har mistet muligheden for at opnå den hidtidige arbejdsfortjeneste, skal den første pensionsberegning foretages uden hensyn til den indtægt, som skyldes personligt arbejde i det foregående kalenderår, men under hensyntagen til den mindre arbejdsfortjeneste, som han efter den indtrådte forandring skønnes i stand til at opnå på egen.
- f. Ved opgørelse af indtægten ses der bort fra fradrag i statspension i henhold til §§ 2 og 3 i lov nr. 81 af 21. marts 1959 om pensioner, der er fastsat i henhold til de før 1. april 1958 gældende løn- og pensionslove. Det samme gælder tilsvarende fradrag, der med hjemmel i lov eller vedtægt foretages i anden pension fra staten eller i pension fra en kommune, et koncessioneret selskab, en offentlig virksomhed eller en statsunderstøttet pensionskasse.
- 2) a. Såfremt en pensionist eller den med ham samlevende ægtefælle ejer fast ejendom eller anden formue, lægges der ved beregning af pensionen til den årlige indtægt et beløb svarende til 25 pct. af den samlede formueindtægt. Af tillægget for formueindtægt ses der bort fra de første 620 kr., jfr. dog § 29.
- b. Såfremt en pensionist eller den med ham samlevende ægtefælle oppebærer livrente, pension med løbende udbetalinger eller anden indtægt, der kan sidestilles hermed, ses der ved beregningen bort fra 30 pct., dog mindst fra de første 2.600 kr. af denne indtægt, jfr. § 29. Af pension fra staten, folkeskolen, folkekirken, en kommune, et koncessioneret selskab, en offentlig virksomhed eller en statsunderstøttet pensionskasse kan der dog herved for enlige højst bortses fra 870 kr. og for andre højst fra 1.310 kr., jfr. § 29. Når ganske særlige forhold foreligger, kan socialministeren efter forhandling med finansministeren dispensere fra bestemmelsen i foranstående punktum.
- c. Såfremt en pensionist eller den med ham samlevende ægtefælle har indtægter af anden art end de under a. og b. anførte arter af indtægt, ses der ved beregning af pensionen bort fra disse med et beløb svarende til $\frac{1}{3}$ af det i stk. 1 nævnte fradragsfri beløb.
- d. Har en pensionist eller dennes ægtefælle indtægt ved personligt arbejde, ses der heraf yderligere bort fra $\frac{2}{3}$ af et beløb, der svarer til det i stk. 1 nævnte fradragsfri beløb.
- 3) Af den således beregnede indtægt i hele kroner bortkastes det beløb, som bliver tilovers, når indkomsten deles med 100.
- Stk. 4.* Såfremt en person eller den med denne samlevende ægtefælle oppebærer pension fra staten, folkeskolen, folkekirken, en kommune, et koncessioneret selskab, en offentlig virksomhed eller fra en statsunderstøttet pensionskasse, bliver der i invalidepensionen, således som denne beregnes efter foranstående regler, yderligere at fradrage 20 pct. af det beløb, hvormed pensionen fra staten m. v. overstiger $\frac{2}{3}$ af det ifølge stk. 1 fradragsfri beløb. Pensionen kan ikke herved nedsættes under det til pågældende udbetalte invaliditetsbeløb med eventuel bistands- eller plejetillæg. Når ganske særlige forhold foreligger, kan socialministeren

efter forhandling med finansminister«» dispensere fra denne bestemmelse.

Stk. 5. Såfremt en pensionist i henhold til ulykkesforsikringsloven eller anden lov, dansk eller fremmed, i anledning af invaliditeten har fået tilkendt (tillagt) erstatning for en nedsættelse af erhvervsevnen af over 20 pct., fradrages i invalidepensionen 20 pct. af det beløb, hvormed ulykkesforsikringsrenten eller, hvis erstatningen er kapitaliseret, den livrente, der i statsanstalten for livsforsikring er eller kunne være indkøbt for kapitalbeløbet på det tidspunkt, da det blev udredet, overstiger $\frac{2}{3}$ af det i stk. 1 nævnte fradragfri beløb. Pensionen kan ikke herved nedsættes under det for pågældende udbetalte invaliditetsbeløb med eventuelt bistands- eller plejetillæg. Såfremt en tilstået erstatning måtte være forbrugt helt eller delvis før 1. oktober 1933, kan kommunalbestyrelsen efter omstændighederne undlade at bringe foranstående regel om yderligere fradrag til anvendelse. Hvis en pensionist trods opfordring fra kommunalbestyrelsen ikke selv gør et ham i anledning af invaliditeten tilkommende erstatningskrav gældende, er kommunalbestyrelsen berettiget til på pensionistens vegne at gøre kravet gældende mod den erstatningspligtige og derefter lade den erstatning, som måtte blive ydet, komme til fradrag i pensionen efter foranstående regler.

Stk. 6. Såfremt den pågældende eller ægtefællen med den pågældendes vidende og vilje i løbet af de sidste 10 år ved handlinger til fordel for børn eller andre har betaget sig midler til sit underhold, eller såfremt hans økonomiske stilling er forringet ved hans uordentlige eller ødsle levned eller på anden måde, ydes der kun den pågældende den pension, som han ville have kunnet opnå, hvis han ikke havde forringet sine kår på nævnte måde. — Ved anvendelsen af heromhandlede regler bortses fra, hvad den pågældende har forbrugt til sine børns opdragelse og undervisning.

Kap. III.

Ydelse til ikke-pensionister.

§ 7. Personer, som har en alvorlig lægelig invaliditet, og som skønnes at ville opfyldede i § 3, stk. 2 eller 3, angivne betingelser for

invalidepension, såfremt de ikke udøvede erhvervsmæssigt arbejde, er berettiget til en invaliditetsydelse. Berettiget hertil er også personer, der på grund af alvorlig høreskade har svære kontaktvanskeligheder. Invaliditetsydelse udgør 3.720 kr. til ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå invaliditetsydelse, og 2.460 kr. til andre, jfr. § 29.

Stk. 2. Opfylder den ene ægtefælle betingelserne for invaliditetsydelse og den anden for helt invaliditetsbeløb, udgør ydelse og beløb i alt 3.720 kr., jfr. § 29. Opfylder den ene betingelserne for invaliditetsydelse og den anden for halvt invaliditetsbeløb, nedsættes sidstnævnte beløb med 50 pct.

Stk. o. Til invaliditetsydelse kan ydes bistands- og plejetillæg, jfr. § 5, stk. 1.

Kap. IV.

Invalide] or sikringsr etten og ankenævnet for invalideforsikringsretten.

§ 8. Invalideforsikringsretten afgør ved kendelse, om der foreligger nedsættelse af erhvervsevnen i det i § 3, stk. 2, 3 eller 4, nævnte omfang, og fra hvilket tidspunkt invaliditeten må anses for at være indtrådt, eller om ansøgeren opfylder betingelserne for invaliditetsydelse i henhold til § 7, samt om betingelserne for tillæg i henhold til § 5, stk. 1, eller § 7, stk. 3, er til stede.

Stk. 2. Invalideforsikringsrettens afgørelser vedrørende tilkendelse og inddragning af invalidepension, invaliditetsydelser samt bistands- og plejetillæg kan inden for en frist af 8 uger fra den om afgørelsen givne underretning indbringes for ankenævnet for invalideforsikringsretten. De af ankenævnet truffne afgørelser er endelige. Afgørelser i de til invalideforsikringsretten i øvrigt henlagte sager er endelige.

§ 9. Invalideforsikringsretten består af en formand, der udnævnes af kongen, og 5 andre medlemmer, der tillige med suppleanter for disse udnævnes for 6 år ad gangen af socialministeren. Rettens formand skal ved sin udnævnelse fyldestgøre betingelserne for at kunne være landsdommer, eller han må have bestået en statsvidenskabelig eller nationaløkonomisk eksamen og

derefter i reglen have haft mindst 3 års ansættelse i centraladministrationen som fuldmægtig eller i højere stilling. Af rettens øvrige medlemmer skal 2 være lægekyndige, 1 ved sin første udnævnelse opfyldte betingelserne for at være nydende sygekassemedlem med indtægt under den i § 9, stk. 2, i lov om den offentlige sygeforsikring omhandlede grænse, 1 udnævnes efter indstilling af De samvirkende Invalideorganisationer og 1 være arbejdsgiver.

Stk. 2. Direktøren for sygekassevæsenet samt direktøren for ulykkesforsikringen eller en under de pågældende institutioner hørende tjenestemand kan af socialministeren tilforordnes invalideforsikringsretten.

Stk. 3. Ankenævnet for invalideforsikringsretten består af en formand, der udnævnes af kongen, og 5 andre medlemmer, der tilige med suppleanter for disse udnævnes for 6 år ad gangen af socialministeren. Ankenævnets formand skal ved sin udnævnelse fyldestgøre de i stk. 1, 2. punktum, nævnte betingelser. Af ankenævnets øvrige medlemmer skal 2 være lægekyndige og udpeges efter samråd med sundhedsstyrelsen, 1 have tilknytning til den overordnede sociale administration i en kommune, 1 have tilknytning til den offentlige arbejdsanvisning eller på anden måde have særligt kendskab til beskæftigelsesforhold og 1 udnævnes efter indstilling af De samvirkende Invalideorganisationer.

Stk. 4. Invalideforsikringsretten og ankenævnet for invalideforsikringsretten er bemyndiget til, når omstændighederne taler derfor, at tilkalde en specialist som rådgiver. Nærmere regler om tilkaldelse af specialister, disses honorarer m. m. skal indeholdes i rettens og ankenævnets forretningsordener.

Stk. 5. Forretningsordenen for invalideforsikringsretten og ankenævnet for invalideforsikringsretten fastsættes af socialministeren. Ministeren kan bemyndige invalideforsikringsretten til efter nærmere fastsatte regler at henvise sager om invalidepension, invaliditetsydelse samt bistands- og plejetillæg til formandens afgørelse i tilfælde, hvor afgørelsen ikke skønnes at frembyde tvivl.

Stk. 6. Invalideforsikringsretten og ankenævnet for invalideforsikringsretten afgiver hvert år beretning til socialministeren om

deres virksomhed. Beretningerne offentliggøres på den af ministeren foreskrevne måde.

§ 10. Invalideforsikringsretten og ankenævnet for invalideforsikringsretten er berettiget til af vedkommende sygekassebestyrelser, kommunalbestyrelser (sociale udvalg), arbejdsgivere, arbejdere og andre vedkommende, herunder klinikker, sygehuse, behandlende læger m. v., at begære og få meddelt enhver oplysning, der er af betydning, herunder hospitalsjournaler, og hvad dertil hører, eller afskrift af samme; endvidere er retten og ankenævnet berettiget til at forlange optaget retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018 og få udskrift deraf.

Stk. 2. Ansøgerne er forpligtet til efter rettens og ankenævnets bestemmelse at underkaste sig lægeundersøgelse, eventuelt af rettens læger, samt om fornødent indlæggelse til observation og behandling, dog skal vedkommende ikke være forpligtet til at underkaste sig nogen operation, der kan medføre fare for hans liv eller førlighed. Ansøgerne er forpligtet til efter tilsigelse at give møde i retten og ankenævnet for at afgive forklaring. Eventuelle hermed forbundne, nødvendige rejseudgifter og den del af udgifterne til behandlinger, som det ikke påhviler vedkommende sygekasse at afholde, betales af retten og ankenævnet, ligesom de af retten og ankenævnet begærede lægeattester betales af retten, henholdsvis ankenævnet.

Kap. V.

Begæring og udbetaling m. v.

§ 11. Begæring om ydelser efter loven indgives til kommunalbestyrelsen — eller eventuelt magistraten, jfr. § 2, 3. og 4. punktum, i lov om offentlig forsorg — på blanketter, hvortil der fastsættes formularer af socialministeren, og som udleveres af kommunerne. For søfolks vedkommende indgives begæringen, for så vidt de, når de er i land, har fast ophold i en kommune, til kommunalbestyrelsen i denne, men i øvrigt til kommunalbestyrelsen i den kommune, i hvilken det pågældende skib hører hjemme.

Stk. 2. Begæringen skal indeholde de til bedømmelse af vedkommendes ret til ydel-

ser efter loven fornødne oplysninger og må være ledsaget af fornødne legitimationspapirer og bevisligheder. Den skal være forsynet med en af ansøgeren på tro og love underskrevet erklæring om, at dens indhold er overensstemmende med sandheden. Er han ude af stand til at udstede en skriftlig erklæring, skal rigtigheden af de i begæringen indeholdte oplysninger være attesteret af to med vedkommendes forhold nøje kendte personer.

Stk. 3. Det påhviler den, der fremsender begæring om invalidepension, samtidig med begæringens indgivelse at fremskaffe en lægeerklæring, der affattes og indsendes efter socialministerens nærmere bestemmelse. Denne erklæring betales af invalideforsikringsfonden, såfremt begæringen om pension imødekommes, eller der iværksættes foranstaltninger i henhold til lov om revalidering; ellers betales den af pågældende selv.

Stk. 4. Såfremt en persons erhvervsevne anses vedvarende nedsat, har såvel direktøren for sygekassevæsenet og sygekassens bestyrelse som pågældendes opholdskommune ret til at begære spørgsmålet om, hvorvidt pågældende har krav på invalidepension, taget op til behandling.

§ 12. Begæringen videresendes af kommunalbestyrelsen til invalideforsikringsretten, ledsaget af en erklæring fra kommunalbestyrelsen om ansøgerens erhvervsforhold samt om hans økonomiske forhold i det hele, herunder hans skatteansættelse.

Stk. 2. Socialministeren kan fastsætte bestemmelser, hvorefter begæringer skal forelægges vedkommende revalideringsmyndigheder til erklæring inden fremsendelsen til invalideforsikringsretten.

§ 13. Når en begæring om pension er indgivet, kan kommunalbestyrelsen, hvis den skønner, at der er overvejende sandsynlighed for, at afgørelsen vil falde ud til, at pension tilstås pågældende, bevilge ham forskud inden for pensionens grænser for tiden mellem begæringens indgivelse og sagens endelige afgørelse.

Stk. 2. Viser det sig, at pågældende ikke er berettiget til pension eller til en pension så stor som det ydede forskud, opføres beløbet — eller det overskydende beløb — som en ham ydet hjælp i henhold til lov om

offentlig forsorg afsnit II uden pligt til tilbagebetaling. Beløbet vil dog være at tilbagebetale, for så vidt han har fremført vitterligt urigtige oplysninger om sine i betragtning kommende forhold.

Stk. 3. Efter indstilling fra kommunalbestyrelsen kan invalideforsikringsretten af invalideforsikringsfondens midler i særlige tilfælde bevilge en invalidepensionist et rentefrit lån, svarende til højst 2 års pension, såfremt der herved foreligger sandsynlighed for en forbedring af den pågældendes erhvervsforhold, der skønnes at kunne få invalidemæssig betydning. Ved lånets bevilling fastsættes de nærmere regler for, hvorledes det skal afdrages. Socialministeren kan bemyndige de i henhold til lov nr. 170 af 29. april 1960 om revalidering oprettede revalideringscentre til at træffe de i 1. og 2. punktum omhandlede afgørelser. Disse afgørelser kan i så fald indtages for invalideforsikringsretten.

§ 14. Invalideforsikringsretten og ankenævnet for invalideforsikringsretten underretter opholdskommunen om afsagte kendelser.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fastsætter derefter ydelsens beløb efter reglerne i §§ 4-7. Ydelsen tilstås fra det i rettens eller ankenævnets afgørelse angivne tidspunkt dog tidligst fra datoen for begæringens indgivelse.

Stk. 3. Om den trufne afgørelse meddeler kommunalbestyrelsen ansøgeren underretning.

§ 15. Ydelser efter loven udbetales månedsvis forud af opholdskommunen.

Stk. 2. Ydelse efter loven bortfalder, når den i et helt år ikke er hævet.

Stk. 3. Såfremt ydelse efter loven udbetales til en person, der flytter til udlandet, jfr. § 1, stk. 4 og 5, vil ydelsen være at henføre til den kommune, der umiddelbart inden flytningen var opholdskommune for pågældende i henhold til stk. 1. Socialministeren kan fastsætte nærmere regler for udbetalingen.

Stk. 4. Flytter en person, der oppebærer ydelse efter loven til en anden kommune, må han angående fortsat udbetaling henvende sig til kommunalbestyrelsen i den tilflyttede kommune. Til brug ved afgørel-

sen modtager kommunalbestyrelsen sagsakterne fra kommunalbestyrelsen i den fraflyttede kommune.

Stk. 5. Bliver det sociale udvalg, f. eks. gennem meddelelser fra andre myndigheder, invalidens pårørende eller andre private, opmærksom på, at en pensionist ikke bør have dispositionsret over pensionen efter loven, træffer udvalget bestemmelse om, på hvilken måde pensionen skal komme pågældende til gode, idet det om fornødent drager omsorg for, at han umyndiggøres, jfr. herved reglerne i lov om umyndighed og værgemål §§ 2, 3, 38 og 46, eller at der på anden måde gribes ind efter lovgivningens regler, jfr. kap. X i lov om offentlig forsorg.

Stk. 6. Såfremt en person, der i øvrigt opfylder betingelserne for at opnå pension efter loven, er bidragydende medlem af en sygekasse, er retten til at oppebære pensionen betinget af, at han søger optagelse som nydende medlem og forbliver stående som sådant, så længe han opfylder betingelserne derfor. Bliver en pensionist, hvis medlemsret i sygekassen er hvilende på grund af ophold i alderdomshjem eller plejehjem, jfr. § 33, stk. 6, i lov om den offentlige sygeforsikring, trængende til sygehusbehandling, påhviler det kommunen at afholde udgiften hertil som invalidepensionsudgift.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen kan efter aftale med den stedlige sygekasse af pensionstillægget tilbageholde et til sygekassekontingentet svarende beløb, som udbetales direkte til sygekassen.

§ 16. Klager over de af vedkommende kommunale myndigheder truffene bestemmelser vedrørende ydelser efter denne lov kan ikke indbringes for domstolene, men forelægges vedkommende amtmand, hvis afgørelser kan indankes for socialministeren. I Københavns og Frederiksberg kommuner samt i andre store kommuner, hvor socialministeren godkender en sådan ordning, forelægges afgørelsen for socialministeren.

Stk. 2. Kommer amtet ved gennemsynet af regnskaberne eller på anden måde til kendskab om, at ydelser efter denne lov er ydet til dertil uberettigede, eller at lovens bestemmelser i øvrigt er tilsidesat, har det at træffe afgørelse i sagen eller foranledige, at spørgsmålet forelægges invalideforsik-

ringsretten, hvis afgørelse henhører derunder. Den af amtet truffene afgørelse kan indankes for socialministeren.

Kap. VI.

Forandring eller bortfald af ydelse.

§ 17. Retten til at bevare den tilkendte invalidepension er betinget af, at der ikke er sket en væsentlig forbedring af erhvervs-evnen. Ved bedømmelsen heraf tages udgangspunkt i, at pensionsretten — når den lægelige invaliditet i det væsentlige er uændret — normalt bevares, så længe invalidens personlige arbejdsindtægt ikke vedvarende overstiger et beløb svarende til det dobbelte af grundbeløbet for enlige. Skyldes forbedringen af erhvervs-evnen en ændring af den lægelige invaliditet, træffer invalideforsikringsretten ny bestemmelse om pågældendes pensionsret i henhold til § 3.

Stk. 2. Indtræder der for en pensionist en sådan forbedring af erhvervs-evnen, at der er grund til at formode, at han efter reglen i stk. 1 ikke længere er berettiget til den tilkendte pension, eller indtræder der en sådan forringelse, at det må formodes, at han er berettiget til overflytning til højere pension, foranlediger kommunalbestyrelsen, at dette spørgsmål forelægges invalideforsikringsretten til afgørelse.

Stk. 3. Indtræder der for en person, der har fået tilkendt invalidepension, bistands- eller plejetillæg, sådan forandring, at det må antages, at han ikke længere opfylder betingelserne for at oppebære sådan ydelse, søger kommunalbestyrelsen for, at spørgsmålet herom forelægges invalideforsikringsretten. — Må det omvendt antages, at en person, der oppebærer invalidepension eller invalidepension, men ikke har fået tillagt nævnte tillæg, på grund af en forringelse i sin tilstand opfylder betingelserne, påhviler det ligeledes kommunalbestyrelsen at indhente rettens afgørelse; spørgsmålet kan også rejses af pensionisten selv.

§ 18. Skønner invalideforsikringsretten på grundlag af modtagen indberetning fra kommunalbestyrelsen eller på grundlag af gennemførte helbredelsesforanstaltninger o. lign., at pensionistens erhvervs-evne er forbedret som i § 17, stk. 1, angivet, således at

pensionen vil være at ændre eller inddrage, j afsiger den kendelse herom samt om, fra I hvilket tidspunkt pensionen skal ændres j eller bortfalde. Såfremt pensionen inddrages, træffer retten afgørelse om, hvorvidt den pågældende er berettiget til invaliditetsydelse og bistands- eller plejetillæg hertil. Eventuel gradvis inddragning af pensionen kan højst strække sig over en periode af 12 måneder. Retten kan endvidere, hvor omstændighederne måtte tale herfor, ved kendelse bestemme, at retten til invalidepension indtil videre, dog højst for et tidsrum af 3 år, skal være hvilende.

Stk. 2. Tnvalideforsikringsretten er bemyndiget til at udsende en eller flere sagkyndige til at udøve kontrol på stedet med hensyn til erhvervsevnen hos pensionister eller indkalde sådanne pensionister til kontrol. For så vidt en pensionist vanskeliggør 1 retsens undersøgelse, kan formanden for invalideforsikringsretten, når han anser det for sandsynligt, at kendelsen vil komme til at gå ud på, at pensionen skal inddrages, midlertidigt standse udbetalingen, mod at sagen snarest muligt forelægges for retten. Udgifter ved kontrol betales af retten.

Stk. 3. En person, der oppebærer ydelse efter loven, er pligtig til efter invalideforsikringsrettens nærmere bestemmelse at underkaste sig sådanne undersøgelser, som invalideforsikringsretten måtte anse for påkrævede til bedømmelse af erhvervsevnen, herunder til at underkaste sig de i § 10, stk. 2, 1. punktum, nævnte undersøgelser m. v. Den del af de herved foranledigede udgifter, som det ikke påhviler vedkommende sygekasse at afholde, betales af retten, ligesom nødvendige rejseudgifter og de af retten begærede lægeerklæringer betales af retten.

Stk. 4. Undlader en pensionist eller en ansøger om invalidepension at underkaste sig de i stk. 3 omhandlede undersøgelser eller at underkaste sig de i stk. 3, jfr. § 10, stk. 2, omhandlede undersøgelser ni. v. eller optrænings- eller andre revalideringsforanstaltninger, hvorved erhvervsevnen må antages ikke blot forbigående at kunne forøges væsentligt, kan invalideforsikringsretten ved kendelse bestemme, at invalidepensionen inddrages, eller eventuelt at retten til invalidepension forbrydes for et tidsrum af mindst ét og højst 10 år, for så vidt den

pågældende forinden ved anbefalet brev er advaret om den retlige følge af sin undladelse.

§ 19. Forøges eller nedsættes en pensionists indtægt eller formue mere end rent midlertidigt så meget, at en beregning af pensionen på grundlag af den indtægt, der herefter står til pensionistens rådighed, nu vil give et andet resultat, træffer kommunalbestyrelsen foranstaltning til, at pensionen fremtidig nedsættes eller forhøjes i overensstemmelse med ny beregning.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen drager omsorg for en omregning af pensionen, såfremt der sker en sådan forandring i pågældendes ægteskabelige stilling eller forsørgerforhold, at pensionens størrelse må påvirkes deraf.

§ 20. Det påhviler en invalid, som oppebærer ydelse efter denne lov, at give kommunalbestyrelsen underretning om enhver forandring i sine økonomiske og personlige forhold, som kan formodes at medføre nedsættelse eller bortfald af ydelser, ligesom kommunalbestyrelsen selv skal være opmærksom på, om sådan forandring indtræder.

Stk. 2. Hvis en person mod bedre vidende, jfr. stk. 1, uberettiget har oppebåret ydelse efter denne lov, vil det beløb, der med urette er oppebåret, være at erstatte af pågældende, eventuelt hans dødsbo. Bestemmelse om tilbagebetaling af uretmæssigt oppebårne beløb træffes af amtmanden, for Københavns og Frederiksberg kommuners vedkommende dog henholdsvis af magistraten og kommunalbestyrelsen. De nævnte myndigheders afgørelse kan indankes for socialministeren. Til brug ved beregningen af, hvilket beløb der i henhold til denne bestemmelse kan forlanges tilbagebetalt fra pågældende eller hans dødsbo, er kommunalbestyrelsen berettiget til af de i §§ 8 C og 8 D i lov om selvangivelse af indkomst og formue m. m., jfr. lovbekendtgørelse nr. 278 af 25. august 1958, omhandlede oplysningspligtige at forlange samme oplysninger, som kan forlanges af de skattelignende myndigheder i henhold til de nævnte bestemmelser.

§ 21. Får en pensionist ophold på en institution, der er anerkendt i henhold til

§§ 70 og 74 i lov om offentlig forsorg, udbetales pensionen til ham i 6 måneder ud over indlæggelsesmåneden, jfr. dog § 15, stk. 5. Pensionen bortfalder for den resterende del af opholdstiden. Ved fornyet ophold på de nævnte institutioner udbetales der dog kun pension, indtil den samlede opholdstid ud over indlæggelsesmånederne er 6 måneder regnet fra 1½ år forud for indlæggelsen.

Stk. 2. Reglerne i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på invaliditetsydelse. Bistands-tillæg og plejetillæg bortfalder med udgangen af den måned, der følger efter indlæggelsesmåneden.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter regler om, hvorledes der skal forholdes med ydelser efter loven, når pensionisten har ophold i kontrolleret familiepleje under tilsyn af en af de i stk. 1 omhandlede institutioner.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse ved strafafsoning eller andre frihedsberøvende foranstaltninger i henhold til dom. Den tid, i hvilken den pågældende har været underkastet vare-tægtsfængsel, fragår i ovennævnte tidsrum.

Stk. 5. Reglen i stk. 2, 2. punktum, finder tilsvarende anvendelse under indlæggelse på almindeligt sygehus o. lign.

Stk. 6. Socialministeren fastsætter regler om, hvorledes der skal forholdes med pensionen, når pågældende optages på institutioner godkendt i henhold til lov om revalidering, eller på andre end de i stk. 1 nævnte institutioner godkendt i henhold til lov om offentlig forsorg, hvor der ikke er fastsat en takstmæssig betaling for opholdet.

Kap. VII.

Refusion, invalide] or sikring s fonden m. m.

§ 22. Af de $\frac{64}{70}$ af udgifterne til invalidepension m. v. udreder invalideforsikringsfonden en så stor del, som den under hensyn til sine udgifter i øvrigt kan bære, medens statskassen udreder resten. Statens tilskud bevilges på finansloven.

Stk. 2. De øvrige $\frac{6}{70}$ af udgifterne til invalidepension m. v. fordeles på landets kommuner efter reglerne i § 30 i lov om folkepension.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter de nær-

mere regler om refusionen og regnskabsaf-læggelsen.

§ 23. Invalideforsikringsfondens midler tilvejebringes ved bidrag fra samtlige efter ulykkesforsikringslovgivningen forsikringspligtige arbejdsgivere og ved overførsel af det i § 33, stk. 6, i lov om folkepension angivne bidrag.

Stk. 2. De efter ulykkesforsikringslovgivningen forsikringspligtige arbejdsgiveres bidrag fastsættes til 14 kr. 25 øre for hver hos dem beskæftiget helårsarbejder.

§ 24. Arbejdsgivernes bidrag, der i mangel af rettidig betaling kan inddrives ved udpantning, opkræves af vedkommende forsikringsselskab (-forbund) sammen med præmierne (medlemsbidragene) for lovpligtig ulykkesforsikring. Der opkræves ikke bidrag for fremmede statsborgere om bord i danske skibe, der er fast stationeret i udenlandsk havn eller til stadighed går i fart mellem udenlandske havne, og som ikke inden for vedkommende forsikringsår har anløbet dansk havn i andet øjemed end for reparation eller lignende. Fra arbejdsgivere, der i henhold til ulykkesforsikrings] oven er fritaget for at afgive risiko efter loven til et anerkendt selskab, sker indbetalingen direkte til in validefor sikringsfonden.

Stk. 2. Nærmere regler med hensyn til bidragets beregning, herunder hvorledes beregningen skal foretages i tilfælde, hvor ulykkesforsikringen ikke er tegnet i forhold til forsikrede arbejdsdage (arbejdsår), samt regler angående indbetalingen og angående revision fastsættes af socialministeren efter forhandling med direktøren for sygekasse-væsenet og direktøren for ulykkesforsikringen.

Stk. 3. Som vederlag for opkrævningen af de arbejdsgiverne påhvilende bidrag til-lægges der de i stk. 1 omhandlede forsikringsselskaber (-forbund) et beløb på 4 pct. af de opkrævede bidrag, hvilket vederlag udredes af invalideforsikringsfondens midler.

§ 25. Invalideforsikringsfonden bestyres af direktøren for sygekassevæsenet, der herfor oppebærer et honorar.

Stk. 2. Statskassen udreder udgifterne ved den til direktøren henlagte administra-tion vedrørende invalideforsikringen.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter de fornødne regler for anbringelsen af invalideforsikringsfondens midler samt for, i hvilket omfang fonden skal tilvejebringe driftskapital.

Stk. 4. Fondens regnskaber revideres i forbindelse med direktoratet for sygekassevæsenets regnskaber.

Stk. 5. Invalideforsikringsfondens midler garanteres af statskassen.

Kap. VIII.

Slutningsbestemmelser.

§ 26. Krav på ydelser efter denne lov kan ikke gøres til genstand for arrest, eksekution eller anden retsforfølgning. Retshandler, der afsluttes af de berettigede med hensyn til nævnte krav, er ugyldige.

§ 27. Socialministeren fastsætter efter forhandling med invalideforsikringsretten og direktøren for sygekassevæsenet en takst for de under behandling af sager i henhold til denne lov almindeligt forekommende lægeattester.

§ 28. Den arbejderforsikrings-rådet i henhold til lov nr. 171 af 11. juli 1927 påhvillende virksomhed vedrørende den i lov nr. 315 af 28. juni 1920 omhandlede invalideforsikring i de sønderjydske landsdele henlægges, for så vidt invaliditetsbedømmelse (herunder kontrol og helbredelsesforanstaltninger) angår, til invalideforsikringsretten. Rettens afgørelse kan indankes for ankenævnet for invalideforsikringsretten efter reglen i § 8, stk. 2.

§ 29. Reguleringspristallet for januar og juli måneder benyttes ved dyrtidsreguleringer af invalidepensionens grundbeløb, invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed i henhold til § 4, invaliditetsydelse i henhold til § 7, stk. 1-2, de i § 5, stk. 1, 2, 2 a og 3, samt i § 31, stk. 1 og 4, omhandlede tillæg og de i § 5, stk. 2, nr. 1, § 6, stk. 1 og stk. 3, nr. 2 a og b, omhandlede indtægtsbeløb m. v. De nævnte beløb forhøjes eller nedsættes med 3 pct. for hver fulde 3 points' udsving i reguleringspristallet ud over 100 og med 2 pct. for hver fulde 2 points' udsving i reguleringspristallet under 100. Eventuelle overskydende points hen-

står til næste regulering. De herefter fremkomne beløb afrundes for så vidt angår de i § 5, stk. 2, nr. 1, 2. punktum, og i § 6, stk. 1 og stk. 3, nr. 2 b, 1. punktum, omhandlede, til nærmeste med 100 delelige beløb i kroner, for så vidt angår de i § 6, stk. 3, nr. 2 a og b, 2. punktum, omhandlede, til nærmeste med 10 delelige beløb i kroner og, for så vidt angår de øvrige beløb, til nærmeste med 12 delelige beløb i kroner.

Stk. 2. Inden henholdsvis 10. marts og 10. september bekendtgør socialministeren de forandringer, som i henhold hertil finder sted i ovennævnte beløb.

Stk. 3. De således bekendtgjorte beløb har gyldighed fra henholdsvis 1. april og 1. oktober.

§ 30. Denne lov, der ikke gælder for Færøerne eller Grønland, træder i kraft den Samtidig ophæves lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension med senere ændringer.

Stk. 2. Socialministeren bemyndiges til at lade denne lov optrykke og bekendtgøre, når dette skønnes nødvendigt af hensyn til gennemførte ændringer i loven.

§ 31. Invalidepensionister, som ved lovens ikrafttræden ikke er fyldt 60 år, overgår til at oppebære invalidepension i henhold til § 3, stk. 3, og tillæg hertil efter denne lov, jfr. dog stk. 4. Dette gælder også invalidepensionister, som ved ikrafttrædelsen er mellem 60 og 67 år, idet disse dog i stedet for invaliditetsbeløb, jfr. § 4, stk. 2, oppebærer invaliditetstillæg med 804 kr. årlig, jfr. § 29, med mindre de skriftligt over for kommunalbestyrelsen — magistraten — begærer at overgå til invalidepension med invaliditetsbeløb i henhold til § 3, stk. 3. Sådan begæring har virkning fra lovens ikrafttræden, hvis den indgives senest 3 måneder herefter.

Stk. 2. Invalidepension med invaliditetstillæg i henhold til stk. 1 samt med eventuelt ægteskabstillæg i henhold til § 5, stk. 3, kan ikke i medfør af reglerne i § 6 nedsættes under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet. Når en ægtefælle er berettiget til invalidepension med invaliditetsbeløb i henhold til § 3, stk. 2-4, eller til invaliditetsydelse i henhold til § 7 og den anden ægtefælle til invalidepension med invaliditetstillæg i henhold til

stk 1, kan grundbeløbet med invaliditetstillæg dog nedsættes til invaliditetstillæggets beløb.

Stk. 3. Personer, som ved lovens ikrafttræden oppebærer invaliditets-, bistands- eller plejeydelse overgår til at oppebære invaliditetsydelse henholdsvis uden og med bistands- eller plejetillæg.

Stk. 4. Bistandstillæg, som er tilkendt, alene fordi invaliditeten bevirker, at pågældende stadig må have væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen, bortfalder for invalidepensionister, som ved lovens ikrafttræden er under 60 år. Tillæg-

get bortfalder også for invalidepensionister, som efter begæring i henhold til stk. 1, oppebærer invalidepension med invaliditetsbeløb. Til invalidepensionister mellem 60 og 67 år, der ikke indgiver begæring i henhold til stk. 1, udbetales tillægget fortsat med 1.332 kr. årlig, jfr. § 29, så længe der ikke tilkendes bistands- eller plejetillæg efter denne lov. Det påhviler invalideforsikringsretten senest 2 måneder inden ikrafttrædelsen at give kommunalbestyrelsen — magistraten — meddelelse om, hvilke bistandstillæg der er bevilget på det i 1. punktum nævnte grundlag.

Bemærkninger til lovforslaget.

Der stilles forslag om, at bestemmelserne om invalidepension, som findes i invalide- og folkepensionsloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 269 af 26. august 1964, udskilles fra folkepensionslovgivningen i en selvstændig lov om invalidepension m. v.

Af *hovedpunkterne* i forslaget kan nævnes følgende:

Der foreslås en forhøjelse af invalidepensionsniveauet navnlig for de sværest invaliderede. I denne forbindelse indføres en gradueret invalidepensionsordning bestående af 3 pensionsstørrelser, hvortil den enkelte invaliderede bliver berettiget efter graden af erhvervsevnenes nedsættelse. Til de hårdest ramte af invalidepensionisterne ydes et grundbeløb af samme størrelse som det nugældende grundbeløb. Grundbeløbet indtægtsreguleres efter de gældende fradragsregler, jfr. om begrundelsen herfor side 72. Endvidere ydes et beløb for invaliditet svarende til halvt grundbeløb og et beløb for erhvervsudygtighed af samme størrelse som invaliditetsbeløbet. Beløbene for invaliditet og for erhvervsudygtighed er ikke indtægtsregulerede.

Til andre, som opfylder de gældende betingelser for invalidepension, ydes pension bestående af grundbeløb og invaliditetsbeløb, men ikke beløb for erhvervsudygtighed.

Derudover skabes hjemmel for at yde invalidepension bestående af halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb til personer, hvis erhvervsevne ikke er nedsat i det omfang, som kræves for efter de gældende regler at opnå pension, for så vidt erhvervsevnen er nedsat til mindst halvdelen.

Det ikke indtægtsregulerede invaliditetsbeløb træder i stedet for det gældende invaliditetstillæg.

De særlige bistands- og plejetillæg til pensionen foreslås forhøjet. Endvidere foreslås ydelserne til

alvorligt lægeligt invaliderede, som på grund af erhvervsindtægt er afskåret fra invalidepension, forhøjet til et beløb på samme niveau som invaliditetsbeløbet, hvortil skal kunne ydes bistands- og plejetillæg på samme måde og med samme beløb som til invalidepensionen.

I forbindelse med de nævnte forhøjelser af invalidepensionen og ændringer af invaliditetsbegrebet stilles der forslag om en ændring af aldersbetingelserne. Efter det 60. år foreslås adgangen til invalidepension begrænset til personer, der rammes af svær invaliditet. Disse opnår ret til mellemste pensionsstørrelse: grundbeløb og invaliditetsbeløb. Allerede tilkendt invalidepension foreslås efter det 60. år hverken at kunne frakendes eller ændres til højere eller lavere pensionsstørrelse. Invalidepension bortfalder efter forslaget ved det 67. år, hvor de pågældende overgår til folkepension.

Herudover foreslås de gældende betingelser for adgangen til at bevare invalidepension ændret. Medens betingelserne for at opnå og for at bevare pensionen hidtil har været de samme, foreslås det, at retten til pension normalt skal bevares, så længe invalidens egen arbejdsindtægt ikke overstiger et beløb, der svarer til to gange pensionens grundbeløb for enlige.

Forslaget må ses på baggrund af de seneste års offentlige debat, hvor det har været anført, at bestemmelserne om invalidepension bør udskilles fra bestemmelserne om folkepension, og at invalidepensionens niveau bør fastsættes på basis af en selvstændig vurdering, hvor hovedvægten lægges på en sammenligning med niveauet på det arbejdsmarked, som invaliditeten lukker ude fra. Kritikken har ligeledes vendt sig imod det gældende invalidi-

tetsbegreb, idet der især er peget på, at det ikke er hensigtsmæssigt, at loven kun tillader valg mellem hel pension eller afslag på pension, således at der ikke findes nogen mellemløsning.

Som den væsentligste begrundelse for en *forhøjelse af invalidepensionsniveauet* mener udvalget at måtte fremhæve, at invalidepensionisten — i modsætning til folkepensionisten — befinder sig på alderstrin, hvor det er normalt, at den ikke-invaliderede har almindelig arbejdsindtægt. Da det i almindelighed må antages, at den invaliderede har de samme behov som den jævnaldrende ikke-invaliderede, med hvem han naturligt må sammenligne sig, vil et kompensations synspunkt føre til, at invalidepensionens niveau bør afstemmes efter arbejdsmarkedets niveau. Dette kompensations synspunkt betyder et væsentligt brud på det forsørgelsessynspunkt, som såvel den gældende invalidepensionsordning som folkepensionsordningen primært bygger på. Samtidig fører synspunktet til, at et således afpasset invalidepensionsniveau bør bortfalde ved det 67. år og afløses af folkepensionen, svarende til hvad der er normalt på dette alderstrin.

Det må imidlertid anses for væsentligt, at invalidepensionsordningen også må tilpasses efter et revalideringssynspunkt, således at den enkeltes revaliderings- og behandlingsmuligheder søges fremmet mest muligt med henblik på, at vedkommende i videst muligt omfang sættes i stand til at klare sig selv. Det vil derfor være betænkeligt, såfremt det normale invalidepensionsniveau overstiger selv et lavtlønsniveau, idet det i så fald ville blive vanskeligt at motivere i hvert fald personer fra lavtlønnede grupper til revalidering. Dette synspunkt mister dog sin betydning, hvor der er tale om personer med så svær en invaliditet, at revalideringsmuligheder i praksis ikke er til stede. Det kan heller ikke anføres med samme vægt, for så vidt angår ydelser, som efter deres begrundelse skal dække særlige udgifter, der er en følge af invaliditeten, og som ikke-invaliderede derfor ikke har, som f. eks. bistands- og plejetillægget.

I forbindelse med overvejelserne om et højere pensionsniveau må det også tages i betragtning, at en fremtidig udvidet tillægspensionsordning evt. vil komme til at indeholde sikring mod invaliditet, således som det er tilfældet i Sverige. Det må imidlertid være rigtigt, at den hele befolkningen omfattende, af det offentlige finansierede invalidepensionsordning sikrer de invaliderede den erstatning for følgerne af erhvervsevnnens nedsættelse eller bortfald, som skønnes rimelig og økonomisk mulig, og at muligheden for en fremtidig overbygning på in-

validepensionen i form af tillægspension ikke virker hæmmende på en i øvrigt velbegrundet forbedring af den offentligt finansierede ordning. I forbindelse med gennemførelsen af en forhøjelse udover niveauet for folkepensionen (og enkepensionen) må man dog have i tankerne, at der, såfremt en tillægspensionsordning som nævnt fremtidig skulle blive indført, vil kunne blive tale om reduktion eller aftrapning i den offentligt finansierede pension eller dele heraf som følge af samtidig udbetalt tillægspension.

Hvad angår *invaliditetsbegrebet* går de gældende regler ud på, at en pensionist er berettiget til invalidepension, såfremt erhvervsevnen må anses for at være nedsat til omkring $\frac{1}{3}$, eller såfremt erhvervsindtægten svarer til invalidepensionens beløb (den såkaldte kronegrænseregulering). Afgørelsen træffes ud fra en samlet lægelig-erhvervsmæssig vurdering, og der lægges ved invaliditetsbedømmelsen vægt på en række forskellige momenter af betydning såsom pågældendes alder, livsstilling, bopæl, udsigten til evt. forbedring eller forværring af invaliditeten og arbejdsmarkedsforholdene. Disse betingelser er afgørende såvel for berettigelsen til at opnå som til at bevare pensionen. Invaliditetsbegrebet er således særdeles smidigt og kan vanskeligt tænkes smidigere, så længe loven kun kender de to muligheder: tilkendelse af hel pension eller afslag på pension.

Ved tilkendelse af pension har den gældende ordning, der som nævnt ikke rummer mulighed for nogen mellemløsning, i praksis ofte den virkning, at bedømmelsen i visse situationer bliver for mild, d. v. s. at der gives ret til fuld pension, uanset at pågældende med sin resterende erhvervsevne evt. ville *være* i stand til at klare sig med et mindre beløb. I andre situationer gives der omvendt afslag, uanset at det står klart, at den pågældende på grund af invaliditeten ikke er i stand til at klare sig uden støtte, omend denne ikke behøver at være på pensionens størrelse.

Med hensyn til frakendelse af pension medfører dette enten-eller, at pensionisterne ikke udøver erhvervsmæssigt arbejde i muligt omfang, idet de frygter derved at miste pensionen. Herved forspildes eventuelle revalideringsmuligheder, ligesom driften af bestående og opbygningen af nye beskyttede virksomheder hæmmes.

Det foreliggende lovforslag tager på alle afgørende punkter hensyn til den ovenfor nævnte argumentation for et højere invalidepensionsniveau, samt til kritikken af invaliditetsbegrebet. Forslaget indeholder regler om en *graderet pensionsordning*, hvorefter berettigelsen til 3 pensionsstørrelser afhænger af graden af erhvervsevnnens nedsættelse:

Til invaliderede, som er helt erhvervsudygtige eller som kun har en ganske ringe erhvervsevne i behold, ydes højeste pensionsstørrelse, til personer, hvis erhvervsevne er nedsat i mindre grad, men dog med omkring $\frac{2}{3}$, ydes mellemste pensionsstørrelse, og til personer, hvis erhvervsevne er nedsat med mindst halvdelen, ydes laveste pensionsstørrelse. Ydelser kan efter forslaget oppebæres mellem det 15. og 67. år, højeste invalidepension dog tidligst fra det fyldte 18. år. Ved det 67. år sker overgang til folkepension. Pension kan efter det 60. år kun tilkendes i klare tilfælde af svær invaliditet og kun med mellemste pension.

Forslaget bygger i øvrigt på en opdeling af pensionen i *grundbeløb og invaliditetsbeløb samt beløb for erhvervsudygtighed*. Grundbeløbet svarer fuldt ud til folke- og enkepensionens grundbeløb (f. t. 5.064 kr. for enlige og 7.656 kr. for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget). Såvel invaliditetsbeløb som beløb for erhvervsudygtighed ydes med halvdelen af grundbeløbet (2.532 kr. for enlige og 3.828 kr. for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget).

Den *løjeste invalidepension* består — eksklusive tillæg — af grundbeløb og invaliditetsbeløb samt beløb for erhvervsudygtighed, d. v. s. i alt 10.128 kr. for enlige samt 15.312 kr. for ægtepar, hvor begge er berettigede. Den *mellemste invalidepension* består af grundbeløb og invaliditetsbeløb, d. v. s. i alt 7.596 kr. for enlige og 11.484 kr. for ægtepar, hvor begge er berettigede. Den *laveste invalidepension* består af halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb, d. v. s. i alt 3.804 kr. for enlige og 5.748 kr. for ægtepar, hvis begge er berettigede. Til disse pensionsbeløb ydes bistands- og plejetillæg samt i øvrigt de tillæg som tilsvarende ydes til folkepensionen. Til laveste invalidepension ydes dog ikke pensionstillæg eller ægteskabstillæg, og børnetillæg ydes kun med halvt beløb.

Forskellen mellem højeste og mellemste invalidepension udgøres således af beløb for erhvervsudygtighed, og gennem dette beløb samt invaliditetsbeløbet sikres der efter forslaget denne gruppe af særligt svært invaliderede adgang til en pension, der er dobbelt så stor som den nuværende, når der ses bort fra tillæggene. Efter foretagne undersøgelser antages det, at godt halvdelen af pensionisterne i alderen 18-60 år eller ca. 35 pct. af de nuværende pensionister vil blive berettiget til at få tilkendt højeste invalidepension.

Også den mellemste invalidepensions niveau forhøjes væsentligt i forhold til det nugældende niveau. Efter forslaget vil de nuværende invalidepensionister ved lovens ikrafttræden automatisk — altså uden ansøgning — blive overført til denne

pension. Forskellen mellem denne pension og det nugældende invalidepensionsniveau udgøres af forskellen mellem invaliditetsbeløbet og invaliditetstillægget, som invaliditetsbeløbet erstatter. Forbedringen udgør således 1.704 kr. årlig for enlige og 2.172 kr. for ægtepar (men dog noget mindre for pensionister, som hidtil har haft pensionen nedsat til $\frac{1}{3}$ -beløbet).

Som nævnt opretholder forslaget de gældende *fradragsregler* for grundbeløbets — og herunder det halve grundbeløbs — vedkommende, medens de nye bestanddele af pensionen — invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed — efter forslaget ydes uden sådan regulering. Når fradragsreglerne for grundbeløbet — uanset at man graduerer pensionen efter graden af erhvervsevns nedsættelse — foreslås bevaret, hænger det bl. a. sammen med, at systemet må ses i sammenhæng med de tilsvarende fradragsregler for de øvrige førtidspensioner (den „tidlige folkepension" og enkepensionen samt folkepensionen fra det 62. år til enlige kvinder og til kvinder gift med invalide- eller folkepensionister).

Dernæst må fremhæves, at det set i sammenhæng med en kommende videregående tillægspensionsordning med eventuel sikring mod invaliditet ikke er uden betydning, at en del af invalidepensionen har regulering for indtægt. Det må nemlig antages at samtidig ydelse af offentlig finansieret invalidepension, der er væsentlig højere end folkepensionen, og af tillægspension vil kunne give for rigelig dækning i forhold til den ved invaliditeten mistede arbejdsfortjeneste. Der vil i så fald blive tale om, at de to pensionsformer i et vist omfang må varieres i forhold til hinanden. Det kan imidlertid vanskeligt tænkes, at der vil kunne ske nedsættelse i den forsikringsmæssige tillægspension, og den fornødne regulering eller aftrapning må derfor antagelig ske i den offentlige pension. Eksempelvis vil forslaget om bibeholdelse af fradragsreglerne for grundbeløbet betyde, at de hårdest ramte invalider har sikkerhed for uden hensyn til andre indtægter at bevare et beløb svarende til summen af invaliditetsbeløbet og beløbet for erhvervsudygtighed eller det samme som den fulde folkepension, der må antages at danne grundlaget under en tillægspensionsordning. Den foreslåede ordning vil herved komme til at svare til den svenske ordning, hvor den højeste ikke-indtægtsregulerede offentlige invalidepension (førtidspension) ligger på alderspensionens niveau.

Som følge af indførelsen af det ikke-indtægtsregulerede invaliditetsbeløb, svarende til halvt grundbeløb, foreslår man at afskaffe den såkaldte *tredje-*

delsgrænse, hvorefter invalidepensionen ikke i kraft af fradragsreglerne for anden indtægt kan nedsættes under $\frac{1}{3}$ af pensionens grundbeløb.

Begrundelsen for et forhøjet invalidepensionsniveau er som nævnt, at invalidepensionisterne befinder sig på alderstrin, hvor det er normalt for ikke-invaliderede at have normal arbejdsindkomst. Denne begrundelse tilsiger, at det forhøjede niveau falder bort, når pensionisten kommer ud over disse alderstrin. Det foreslås derfor, at invalidepensionisterne overgår til folkepension ved det fyldte 67. år, hvor sådan overgang er normal for den aktive befolkning. Den nævnte begrundelse for et højere niveau aftager i vægt for så vidt angår personer, der invalideres i aldersklasserne op imod det 67. år. Hertil kommer, at disse, såfremt de fik tillagt pension på et højere niveau, kun ville komme til at bevare denne i kortere tid. Endvidere må der lægges vægt på, at der ved det fyldte 60. år indtræder adgang til at få tilkendt folkepension, når der foreligger svigtende helbred eller andre ganske særlige omstændigheder, hvortil kommer, at aldersgrupperne op over de 60 år frembyder stigende vanskeligheder med hensyn til at afgøre, om der foreligger en invaliderende, sygelig tilstand, eller om nedsættelsen af erhvervsniveauet er et udslag af alderens indflydelse. Det foreslås derfor, at retten til at opnå invalidepension ophører med en persons fyldte 60. år. Undtagelse herfra gøres kun for personer mellem det 60. og 67. år, som rammes af så svær invaliditet, at det medfører erhvervsudygtighed. Sådanne personer skal efter forslaget kunne få tilkendt pension, der under hensyn til det anførte om den mindre stærke begrundelse for et højere invalidepensionsniveau for personer, der nærmer sig folkepensionsalderen, foreslås fastsat til mellemste invalidepension.

Betingelserne for at opnå og for at bevare invalidepension har hidtil været ens. Det har tidligere været overvejet at anvende et mildere invaliditetsbegreb ved frakendelse af pension, men man er vejet tilbage herfor, idet det er fundet ubilligt, at personer med samme invaliditetsgrad stilles forskelligt alt efter, om de er invalidepensionister eller ikke. Det har været stærkt kritiseret, at reglerne om frakendelse af pension som oftest kun tillader pensionisterne at indtjene en beskedent arbejdsindtægt, før pensionsretten fortabes. Reglerne virker derved arbejds- og revalideringshæmmende, og dette gælder, uanset at man i praksis i reglen først inddrager pensionen, når indtægten gennem længere tid har været over pensionsgrænsen. Det kan i denne forbindelse nævnes, at kun et ubetydeligt antal pensionister får frakendt pensionen på grund af arbejds-

indtægt. I finansåret 1962/63 blev pensionen således inddraget for 1.005 pensionister, men kun for de 200 var årsagen personlig arbejdsindtægt, medens resten havde rent lægelige grunde. Det foreslås derfor, at betingelserne for pensionsrettens bevarelse lempes, således at retten normalt bevares, så længe invalidens egen arbejdsindtægt ikke overstiger et beløb, der svarer til to gange pensionens grundbeløb.

Det må antages, at en gennemførelse af lovforslaget vil medføre, at invalideforsikringsrettens og ankenævnets arbejde vil blive væsentligt forøget. Det ville være ønskeligt, om de til invalideforsikringsretten henlagte opgaver med hensyn til tilkendelse og frakendelse af pensionen i et vist omfang kunne blive henlagt til lokale myndigheder, men allerede under hensyn til, at spørgsmålet om administrationen, herunder den lokale administration, af hele sociallovgivningen tages op af den efter folketingets beslutning af 29. maj 1964 af socialministeriet nedsatte socialreformkommission, indeholder lovforslaget ikke herpå sigtende bestemmelser.

Idet der med hensyn til enkeltheder om lovforslaget henvises til bemærkningerne til forslaget enkelte bestemmelser, skal det slutteligt nævnes, at merudgifterne ved forslaget skønnes at blive følgende:

<i>Merudgifter i første år efter forslaget gennemførelse.</i>	
Beløb for erhvervsudygtighed	91 mill. kr.
Invaliditetsbeløb	128
Bistands- og plejetillæg	19
Invaliditetsydelse med evt. bistands- og plejetillæg	8
Tilsammen	246 mill. kr.
Besparelse ved bortfald af husligt bostandstillæg	5
Merudgift	241 mill. kr.

Herudover regnes der med, at udgiften til beløb for erhvervsudygtighed samt invaliditetsbeløb vil være gradvis stigende, således at den samlede udgift i det 8. år efter forslaget gennemførelse skønnes at blive 285 mill. kr.

Bemærkninger til de enkelte paragraffer.

Til § 1.

Bestemmelsen svarer til invalide- og folkepensionslovens § 1, idet dog udtrykket „invalidepension" for tydeliggørelsens skyld foreslås erstattet med „ydelse efter loven", hvilket udtryk omfatter invalidepension og invaliditetsydelse samt tillæg til disse ydelser.

Til § 2.

Bestemmelsen angiver aldersbetingelserne for ydelser efter loven.

Efter den gældende lov kan invalidepension m. v. tilkendes mellem det 15. og 67. år. Efter det 67. år konteres og refunderes tidligere tilkendt invalidepension som folkepension, men beregningen af pensionen foretages efter de for beregning af invalidepension gældende regler.

Efter forslaget skal invalidepension fortsat kunne tilkendes fra det 15. år. Højeste pension, der indbefatter beløb for erhvervsudygtighed, skal dog tidligst kunne tilkendes fra det 18. år, da personer under denne alder normalt ikke har indtægter, der kan begrunde, at de henføres til højeste pension med de sats, der er angivet i forslagets § 4. Tilkendelse af pension ved det 15. henholdsvis det 18. år bør fortsat kun sjældent finde sted, idet ikke mindst helt unge må henvises til revalidering i overensstemmelse med forslagets § 3, stk. 5, sidste punktum, der svarer til bestemmelsen i § 2, stk. 2, in fine, i den gældende lov.

Medens pension i dag ydes med invalidepensionens beløb også efter folkepensionsalderen, stilles der forslag om at invalidepensionen fremtidig bortfalder, når pensionisten opnår den almindelige folkepensionsalder på 67 år.

Vedrørende begrundelsen for denne regel henvises til de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Medens invalidepension i dag kan tilkendes indtil det 67. år, foreslås det, at invalidepension fremtidigt ikke skal kunne tilkendes efter det fyldte 60. år. En undtagelse herfra udgør reglen, hvorefter personer over 60 år, som er erhvervsudygtige eller kun har ganske ringe erhvervsevne i behold, er berettiget til at opnå mellemste pensionsstørrelse. Såvel ikke-pensionister som pensionister med laveste pensionsstørrelse, der mellem det 60. og 67. år rammes af svær invaliditet, får således adgang til denne pension.

Vedrørende begrundelsen for disse regler henvises ligeledes til de almindelige bemærkninger.

løvrigt foreslås, at tilkendt pension ikke skal kunne frakendes eller ændres til højere eller lavere pensionsstørrelse efter det 60. år. Denne regel hviler på det synspunkt, at der efter det 60. år bør være ro om spørgsmålet, således at der ikke sker andre forandringer i pensionen end dem, der følger af reglerne om fradrag for indtægter.

Da der efter forslaget sondres mellem på den ene side pension, der kan bestå af grundbeløbet, invaliditetsbeløbet og beløbet for erhvervsudygtighed, og på den anden side tillæg til pension og ydelser til ikke-pensionister, udelukker bestemmelsen ikke,

at såvel tillæg til invalidepension som invaliditetsydelse og tillæg hertil kan tilkendes og frakendes mellem det 60. og 67. år. Således vil en pensionist ikke være afskåret fra at opnå bistands- eller plejetillæg efter det 60. år, hvilket gælder tilsvarende for personer med invaliditetsydelse.

Da invalidepensionen bortfalder ved opnåelse af 67 års alderen, forudsættes det, at det i det forslag til lov om folkepension, som må fremsættes som følge af, at lovens bestemmelser om invalidepension udgår af loven, fastsættes, at invalidepensionister ved opnåelse af folkepensionsalderen automatisk overgår til at oppebære folkepension. Ligeledes forudsættes at tilkendte bistands- og plejetillæg efter det fyldte 67. år ydes som tillæg til folkepensionen.

Endvidere går man ud fra, at der i folkepensionsloven optages de fornødne regler angående ægtepar, når den ene ægtefælle opfylder betingelserne for folke- og den anden for invalidepension (kombinerede ægtepar) samt om, at en person ikke kan oppebære folkepension sammen med invalidepension.

Til § 3.

Bestemmelsen indeholder invaliditetsbetingelserne for adgangen til de 3 pensionsstørrelser, som indgår i forslaget om en gradueret invalidepensionsordning samt om disse pensionsstørrelseres bestanddele.

Hovedprincipperne for invaliditetsbedømmelsen foreslås bevaret uændret, således at der fortsat bliver tale om et skøn over nedsættelsen af erhvervsevnen på grundlag af en samlet lægelig, social-erhvervsmæssig bedømmelse. Det har til stadighed været antaget, at der til grund for erhvervsevnen nedsættelse skal foreligge en sygelig tilstand: invaliditet. For tydeliggørelsens skyld foreslås det udtrykkelig indsat i lovteksten, at erhvervsevnen skal være nedsat på grund af lægelig invaliditet.

Det har ligeledes til stadighed været antaget, at invaliditeten skal være af en vis varigere karakter. Lidelser af varighed på mindre end ét år skønnes i praksis ikke invaliderende i lovens forstand, men antages invaliditeten at ville vare over ét år, ydes der, selv om lidelsen ikke anses for vedvarende, midlertidig pension i den forstand, at retten optager sagen til kontrol efter ét eller to år. Dette sker navnlig i tilfælde, hvor det lægelige grundlag anses for at kunne ændres derved, at lidelsen helbredes eller bedres. Det må imidlertid anses for principielt rigtigt, at ydelse af invalidepension kun sker i tilfælde, hvor der foreligger en varig nedsættelse af erhvervsevnen, jfr. herved også reglen i stk. 5, sidste punktum, som indførtes ved loven af 10. juni

1960, og hvorefter pension ikke må tilkendes, hvis der foreligger behandlings- eller revalideringsmulighed. Det foreslås derfor fastsat i stk. 1, at den nedsættelse af erhvervsevnen, som skal kunne berettigede til invalidepension, skal være varig. Hermed tilsigtes det understreget, at pension ikke må ydes i tilfælde af sygdom, der må antages kun midlertidigt at medføre en væsentligt nedsat erhvervsevne, eller hvor erhvervsevnen gennem revalideringsforanstaltninger må antages at kunne forøges væsentligt. I sådanne tilfælde må den fornødne hjælp ydes efter reglerne i sygeforsikringsloven eller efter forsorgsloven, når hjælp efter sygeforsikringsloven er opbrugt, og efter reglerne i revalideringsloven. Det forudsættes, at der samtidig ved en ændring af lov om offentlig forsorg indføres adgang til i sygdomstilfælde, der ikke er varige, men dog har en vis længere tids varighed, at yde underholdshjælp svarende til tuberkulosehjælpen og til hjælpen efter revalideringslovens § 7. Med en sådan sygehjælp sikres det, at de tilstrækkelige hjælpemuligheder i ikke-varige sygdomstilfælde er til stede.

Efter den gældende lovgivning er det en betingelse for at opnå invalidepension, at erhvervsevnen er betydelig nedsat. Udgangspunktet for denne bedømmelse skal være, om erhvervsevnen er nedsat til $\frac{1}{3}$ eller derunder, hvorved der skal tages hensyn til en lang række momenter, bl. a. til alder, livsstilling, bopæl og arbejdsmuligheder, der sammen danner grundlag for at antage, at erhvervsevnen ligger omkring $\frac{1}{3}$ eller derunder.

Efter stk. 2 er kriteriet for adgangen til højeste pension bestående af grundbeløb og beløb for invaliditet og for erhvervsudygtighed, at den pågældende er erhvervsudygtig i ethvert erhverv, eller at han kun har ubetydelig erhvervsevne i behold.

Adgangen til mellemste pension efter stk. 3 bestående af grundbeløb og beløb for invaliditet er betinget af en nedsættelse af erhvervsevnen med omkring $\frac{2}{3}$.

Mindstepension efter stk. 4 omfattende halvt grundbeløb og halvt invaliditetsbeløb er betinget af, at erhvervsevnen er nedsat med mindst halvdelen.

I stk. 5 er angivet de momenter, der skal lægges vægt på ved bedømmelsen; bestemmelsen svarer i denne henseende til den gældende lovs § 2, stk. 2. Den hidtidige i bestemmelsen indeholdte såkaldte kronegrænseregler, hvorefter invaliderede kan få invalidepension, når indtægten er nedsat til et beløb, der svarer til grundbeløbet for enlige + invaliditetstillæg, foreslås afskaffet. Denne regel har under den gældende lovgivning haft betydning for **invali-**

derede **fra** visse lavtlønsgrupper, som har kunnet opnå pension, uanset at erhvervsevnen ikke er nedsat til $\frac{1}{3}$, når den dog er nedsat så meget, at den invaliderede ikke har kunnet tjene mere end invalidepensionens beløb. I praksis har personer fra visse lavtlønsgrupper i kraft af denne bestemmelse kunnet opnå pension med en erhvervsevne, der **kun** er nedsat til omkring halvdelen. Med forslaget om indførelse af den laveste pensionsstørrelse til invaliderede med nedsættelse af erhvervsevnen til halvdelen bortfalder begrundelsen for den omhandlede særregel.

Pensionens opdeling i grundbeløb, invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed skyldes, at grundbeløbet fortsat foreslås reguleret efter indkomst, medens beløbene for henholdsvis invaliditet og erhvervsudygtighed foreslås ydet med faste beløb.

Vedrørende betingelserne for retten til at bevare pension henvises til bemærkningerne til § 17.

Til § 4.

Bestemmelsen angiver størrelsen af de i § 3 omhandlede beløb, grundbeløb, invaliditetsbeløb og beløb for erhvervsudygtighed, hvoraf de 3 pensionsstørrelser foreslås sammensat. Om begrundelsen for forhøjelse af pensionsbeløbene henvises til de almindelige bemærkninger foran.

Invalidepensionens grundbeløb svarer til folke- og enkepensionens grundbeløb. Beløb for erhvervsudygtighed og invaliditetsbeløb svarer hver for sig til halvt grundbeløb. Forslaget betyder, at en pensionist uden nogen erhvervsevne vil blive berettiget til et beløb, der er det dobbelte af det gældende grundbeløb, og de øvrige blandt de nuværende invalidepensionister vil opnå et beløb, der er $1\frac{1}{2}$ gange det gældende grundbeløb. Beløbene pristalsreguleres efter de samme regler som i den gældende lov, jfr. forslagens § 29.

I nedenstående skema er angivet størrelsen af den samlede pension for enlige eksklusive tillæg, beregnet efter pristallet for juli 1964:

	Pension ifølge for- slaget årligt kr.
Pensionister uden erhvervsevne.	10.128
Pensionister med erhvervsevnen nedsat med $\frac{2}{3}$	7.596
Pensionister med erhvervsevnen nedsat med $\frac{1}{2}$	3.804

For ægtepar, hvor begge ægtefæller er berettigede til samme pensionsstørrelse, er beløbet, ligesom efter de gældende regler, ca. $1\frac{1}{2}$ gange beløbet for enlige. Reglen i stk. 3 sikrer, at dette forhold også kommer

til at gælde, når den ene ægtefælle er berettiget til helt og den anden ægtefælle til halvt grundbeløb og invaliditetsbeløb.

I bestemmelsens stk. 5 er optaget reglen fra gældende lovs § 3, stk. 6, hvorefter en efterlevende ægtefælle bevarer ægteparrets samlede pension i 3 måneder efter dødsfaldet.

Til § 5.

Bestemmelsen indeholder reglerne for ydelse af tillæg til invalidepensionen: bistanstillæg, plejetillæg, pensionstillæg, ægteskabstillæg, børnetillæg og personligt tillæg.

Det hidtidige invaliditetstillæg til pensionen, der i dag udgør 828 kr. årlig, erstattes af invaliditetsbeløbet, stort 2.532 kr. årlig beregnet efter pristallet for juli 1964, jfr. forslagens §§ 3 og 4.

Bistanstillægget foreslås forhøjet med 1.164 kr. til at udgøre 2.532 kr. årlig. Forhøjelsen må ses på baggrund af et almindeligt ønske om særligt at yde støtte til de hårdst ramte invaliderede; tillægget skal kunne dække udgifterne for invaliderede, der har behov for stadig personlig bistand af andre. De hertil nødvendige udgifter til aflønning af fremmed medhjælp kan ikke antages at kunne dækkes af de nuværende tillæg.

Uanset den således foreslåede betydelige forhøjelse af tillægget er den ved lov nr. 238 af 10. juni 1960 indførte regel, hvorefter ægtefæller, der begge opfylder betingelserne for bistanstillæg, hver for sig modtager bistanstillæg med fuldt beløb, foreslået opretholdt.

Tillægget skal som hidtil kunne ydes til personer, der på grund af invaliditeten stadig må have personlig bistand af andre, og til blinde og stærkt svagsynede. Derimod foreslås, at de såkaldte huslige bistanstillæg til personer, der stadig må have væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen, bortfalder.

Det huslige bistanstillæg blev indført ved ovennævnte lov af 10. juni 1960, og i den kommissionsbetænkning (1959 nr. 228), der dannede grundlaget for lovforslaget, blev det anført, at behovet for det huslige bistanstillæg navnlig gør sig gældende, hvor pensionistens manglende evne til at passe husholdningen gør det nødvendigt at holde fremmed hjælp, således hvor pensionisten er enlig, men også i tilfælde, hvor pensionisten er en gift kvinde, og den fornødne huslige hjælp ikke skønnes at kunne ydes af de øvrige medlemmer af husstanden. Man var dog opmærksom på, at der for en husmoder gør sig det forhold gældende, at invalideforsikringsretten ved bedømmelsen af, om erhvervsevnen anses for betydeligt nedsat i lovens forstand, må

lægge vægt på den pågældende kvindes evne til under hensyn til hendes helbredstilstand at udføre husarbejde. For at der overhovedet kan tillægges en husmoder invalidepension, må hendes helbredstilstand altså medføre en væsentlig begrænsning i hendes mulighed for at varetage husførelsen. Baggrunden for reglens indførelse var i øvrigt, at fradragsreglerne ofte bevirker, at gifte kvindelige pensionister på grund af ægtefællens indtægt kun kommer til at oppebære pensions trediedelsbeløb, hvilket ikke er tilstrækkeligt til at dække de nødvendige udgifter til medhjælp i husholdningen.

Imidlertid betyder indførelsen af invaliditetsbeløbet, at pensionen ikke kan gå ned under et beløb svarende til halvdelen af grundbeløbet på grund af ægtefællens indtægter, og hvis husmoderen er berettiget til erhvervsudygtighedsbeløbet, kan pensionen ikke gå ned under et beløb svarende til fuldt grundbeløb. Under hensyn hertil og til den stadige udvidelse af hjemmehjælpsordningerne er det grundlag, der i 1960 førte til indførelsen af det huslige bistanstillæg, ikke længere til stede. Hertil kommer i øvrigt, at det i invalideforsikringsrettens og ankenævnets praksis ikke har været muligt med fornøden sikkerhed at foretage skønnet over, hvorvidt det i det enkelte tilfælde kan anses for nødvendigt at holde fremmed hjælp til husholdningen som følge af pensionistens invaliditet, herunder om sådan hjælp skønnes at kunne ydes af andre medlemmer af husstanden.

Det antages at ca. 8.000 personer er berettiget til det personlige bistanstillæg.

Plejetillæg ydes i stedet for bistanstillæg til personer, hvis helbredstilstand fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadig nærværelse. Tillægget foreslås forhøjet med 2.772 kr. årlig til at udgøre det dobbelte af bistanstillægget, d. v. s. 5.064 kr. årlig. Forhøjelserne har samme begrundelse som er anført ovenfor med hensyn til det personlige bistanstillæg.

Ca. 3.000 personer opfylder betingelserne for at modtage plejetillæg.

Forslagets bestemmelser om *pensionstillæg*, *ægteskabstillæg* og *børnetillæg* svarer til de gældende regler. Til personer, der er berettiget til laveste pension, skal efter forslaget ikke ydes pensionstillæg eller ægteskabstillæg, og børnetillæg ydes kun med halvt beløb.

Reglerne i stk. 5 om *personlige tillæg* svarer til gældende lovs § 4, stk. 7, hvorefter disse tillæg til såvel folke- som invalidepensionister ydes af et fælles rådighedsbeløb. Da man ikke har viden om, hvor stort invalidepensionisternes forholdsmæssige „forbrug" af dette rådighedsbeløb er, har man

fundet det rettest at opretholde et fælles rådighedsbeløb, der som hidtil forudsættes hjemlet i folkepensionsloven.

Til § 6.

Forslaget indeholder reglerne om regulering af pensionens grundbeløb som følge af andre indtægter, de såkaldte fradragsregler, og bestemmelserne herom svarer til bestemmelserne i § 5 i den gældende lov, bortset fra enkelte mindre afvigelser.

Om begrundelsen for opretholdelsen af fradragsreglerne for grundbeløbet henvises til de almindelige bemærkninger.

Det følger modsætningsvis af forslaget, at de nye beløb for invaliditet og erhvervsudygtighed ikke er genstand for regulering.

Reglen om, at invalidepension ikke kan nedsættes under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet, er foreslået afskaffet som følge af indførelsen af invaliditetsbeløbet, der svarer til halvt grundbeløb.

Efter forslagets stk. 4 og 5 opretholdes bestemmelserne om særligt nedslag i invalidepensionen, når den pågældende eller ægtefællen oppebærer tjenestemandspension eller rente fra den lovpligtige ulykkesforsikring. Som følge af afskaffelsen af trediedelsbeløbet, hvorunder invalidepensionen efter de gældende regler ikke kan nedsættes, foreslås den nedre grænse for invalidepension i disse tilfælde fastsat til invaliditetsbeløbet.

Til § 7.

Forslaget angår personer, der er alvorligt lægeligt invaliderede, og som alene fordi de udøver erhvervsarbejde er afskåret fra at oppebære invalidepension, eventuelt invalidepension med bistandstillæg eller med plejetillæg.

I den gældende lov om invalide- og folkepension findes reglerne herom i § 24 om invaliditetsydelse, bistandsydelse og plejeydelse.

Med hensyn til personkredsen indeholder forslaget en udvidelse derved at personer, der på grund af alvorlig høreskade har svære kontaktvanskeligheder, foreslås omfattet af bestemmelsen. Selv de alvorligst høreskadede — de helt døve — er for det store flertals vedkommende i stand til at udøve erhvervmæssigt arbejde i et sådant omfang, at lidelsen ikke har kunnet anses for invaliderende i lovens forstand, og følgelig har de pågældende i almindelighed ikke kunnet anses for berettiget til invaliditetsydelse. Imidlertid må det med sikkerhed antages, at de alvorligt høreskadede, for hvem invaliditeten som følge af svære kommunikationsvanskeligheder har betydelig indvirkning på deres hele livsførelse personligt og erhvervmæssigt, nor-

malt har merudgifter som følge af invaliditeten, ikke blot i erhvervslivet (ordrer, kundebetjening, telefonpasning, uddannelse o. s. v.), men også i deres daglige færden (indkøb, almindelig kontakt, forhandlinger m. v.).

Det foreslås derfor udtrykkelig fastsat i loven, at disse alvorligt høreskadede skal have adgang til invaliditetsydelse.

Udtrykket „alvorligt høreskadede" betyder, at der må foreligge en meget betydelig objektiv målelig og varig nedsættelse af høreevnen, som ikke kan kompenseres ved hjælp af høreapparat eller på anden måde. Det må yderligere kræves, at høreskaden har alvorlige kontaktvanskeligheder til følge. Der sigtes herved til sproglige kommunikationsvanskeligheder. Disse kan omfatte dels personens egne vanskeligheder ved at gøre sig forståelig i omgang med mennesker, der ikke har særlig oplæring i tegnsprog eller andre specielle kommunikationsformer for høreskadede, dels vanskeligheder for den høreskadede med at forstå andres tale selv ved hjælp af høreapparat.

Invaliditetsydelsen skal efter forslaget som hidtil kun kunne tilkendes personer, hvis invaliditet lægelig set er så alvorlig, at de efter de nugældende regler ville have fået invalidepension, såfremt de ikke havde udført erhvervmæssigt arbejde. Ydelsen har hidtil ligget noget højere end det gældende laveste invalidepensionsbeløb — trediedelsgrænsen — og udgør for tiden 1.932 kr. årlig mod 1.692 kr. årlig. I betragtning af, at laveste invalidepension for de nuværende invalidepensionister efter forslaget kommer til at udgøres af invaliditetsbeløbet (2.532 kr. årlig) foreslås invaliditetsydelsen fastsat til samme niveau, svarende til en forhøjelse på 600 kr. årlig. Til ægtepar, når begge er berettiget til ydelsen, foreslås i alt ydet ea. $1\frac{1}{2}$ gange beløbet for enlige. Reglen i stk. 2 sikrer, at dette forhold også kommer til at gælde, når den ene ægtefælle er berettiget til invaliditetsydelse og den anden ægtefælle til helt eller til halvt invaliditetsbeløb.

Reglerne om *bistands- og plejeydelserne* foreslås erstattet med en adgang for personer med invaliditetsydelse til at opnå henholdsvis bistands- og plejetillæg efter reglerne i forslagets § 5, stk. 1. Forslaget betyder for personer med bistandsydelse en forhøjelse på 2.244 kr. til i alt 5.064 kr. årlig, og for personer med plejeydelse en forhøjelse på 3.876 kr. til i alt 7.596 kr. årlig.

Det antages, at omkring 1.700 personer oppebærer invaliditetsydelse. Herudover forventes ca. 2.000 høreskadede, at blive berettiget til ydelsen. Bistands- og plejeydelse oppebæres af omkring 800 personer, hvoraf ca. 10 pct. med plejeydelse.

Til § 8.

Bestemmelsen i *stk. 1* angiver området for invalideforsikringsrettens kompetence med hensyn til tilkendelse og frakendelse af ydelser efter loven. Det påhviler herefter som hidtil retten at tage stilling til, om betingelserne er til stede for invalidepension, for invaliditetsydelse og for bistands- og plejetillæg. Rettens kompetence findes i dag angivet i gældende lovs § 12, stk. 1.

I gældende lovs § 12, stk. 2, er det fastsat, at invalideforsikringsretten, når invaliditeten skyldes et ulykkestilfælde, ikke kan tage sagen under påkendelse, forinden afgørelse er truffet i henhold til ulykkesforsikringslovgivningen. Denne regel har været optaget i invalidepensionslovgivningen siden lov nr. 253 af 6. maj 1921 om invalideforsikring. Ved indførelsen af bestemmelsen blev det anført, at reglen angav den rette administrative fremgangsmåde. Da reglen kan medføre en ganske unødvendig udsættelse af afgørelserne, og da der ikke ses at være noget praktisk administrativt behov for bestemmelsen, er den ikke medtaget i forslaget.

I forslagens *stk. 2* er optaget reglerne om adgangen til anke af invalideforsikringsrettens afgørelser til ankenævnet, hvilken bestemmelse findes i gældende lovs § 9, stk. 3.

Til § 9.

Bestemmelsen, der omhandler invalideforsikringsrettens og ankenævnets sammensætning, forretningsordenen for de to institutioner og institutionernes pligt til at afgive årlige beretninger, svarer til gældende lovs § 9, stk. 1-2 og 4-7, med nedenævnte afvigelser.

Den gældende bestemmelse stiller i *stk. 1* krav om, at personer med økonomisk og statsvidenskabelig eksamen skal have mindst 3 års ansættelse i en tjenestemandstilling, hvortil der kræves kongelig udnævnelse, for at kunne udnævnes til formand for invalideforsikringsretten eller for ankenævnet for invalideforsikringsretten. Dette krav foreslås — som følge af, at der er åbnet adgang for disse personer til ansættelse i henhold til overenskomst med finansministeriet — i forslagens *stk. 1* ændret til i regelen 3 års ansættelse i centraladministrationen som fuldmægtig eller i højere stilling. Stillingskravet for personer med de nævnte uddannelser bringes herved i overensstemmelse med stillingskravet for jurister, som efter gældende ordning ved udnævnelsen skal opfylde betingelserne for at være landsdommer. Betingelserne herfor findes i retsplejeloven, der kræver i regelen 3 års ansættelse enten i særlig nævnte stillinger ved rets-

væsen og advokatvirksomhed eller i centraladministrationen som fuldmægtig eller i højere stilling.

Efter den gældende bestemmelses *stk. 6*, kan ministeren give invalideforsikringsretten bemyndigelse til efter nærmere af retten fastsatte regler at henvise sager om *tilkendelse* af invalidepension m. v. til retsformandens afgørelse i tilfælde, hvor berettigelsen hertil skønnes utvivlsom. Bemyndigelsen kan således ikke gives, hvor der er tale om *afslag*.

Gennemførelsen af de foreslåede regler om graduering af invalidepensionen vil belaste invalideforsikringsretten i meget betydelig grad, ikke mindst fordi der bliver tale om at træffe afgørelser i sager vedrørende nuværende pensionister, som ansøger om at overgå til højeste invalidepension, jfr. bemærkningerne til forslagens § 31, stk. 1.

Invalideforsikringsretten, der afholder møde mindst 4 gange om ugen, vil ikke kunne overkomme den meget betydelige arbejdsforøgelse uden en forenkling i sagsbehandlingen.

Da en stor del af de sager, hvor afgørelsen går ud på afslag på invalidepension m. v., ikke frembyder tvivl, og da disse afgørelser kan indankes for ankenævnet, ses der ikke at være betænkeligheder ved at udvide bemyndigelsen til også at gælde negative afgørelser. Der stilles derfor i *stk. 5* forslag herom for så vidt angår tilfælde, hvor afgørelsen ikke skønnes at frembyde tvivl.

Til § 10.

Bestemmelsen, der indeholder reglerne om invalideforsikringsrettens og ankenævnets adgang til at indhente oplysninger af betydning for sagernes pådømmelse og om ansøgerens forpligtelse til at underkaste sig undersøgelser m. v., svarer til gældende lovs § 13, stk. 1-2.

Reglen i gældende lovs § 13, stk. 3, om at retten og ankenævnet, forinden afgørelse træffes, kan give ansøgerne adgang til at gøre sig bekendt med sagens akter, er ikke optaget i forslaget, idet bestemmelsen er overflødig efter ikrafttrædelsen den 1. oktober 1964 af lov nr. 141 af 13. maj 1964 om partsoffentlighed i forvaltningen.

Til §§ 11-16.

I disse paragraffer er udelukkende med redaktionelt sigte samlet en række bestemmelser om de regler, der skal iagttages ved fremsættelse af begæring om ydelser efter loven og om udbetaling m. m. af ydelserne, hvilke bestemmelser nu findes spredt i invalide- og folkepensionsloven.

Reglerne i §§ 11-12 vedrørende *begæring* om ydelse efter loven svarer til gældende lovs §§ 10-11.

Bestemmelsen i § 13 om *forskud* på pension og

ydelse af rentefri lån svarer til gældende lovs §§ 22 og 23, idet der dog er foreslået indført adgang til at bemyndige revalideringscentre til at træffe afgørelser om ydelse af lån, således at centrene afgørelser i så fald kan indankes for invalideforsikringsretten.

Elegierne i § 14 svarer til gældende lovs § 14, og reglerne i § 15, stk. 1-7 om selve *udbetalingen* svarer til gældende lovs § 16, stk. 1, § 19, stk. 7, § 16, stk. 2, § 19, stk. 6, og § 16, stk. 3-5.

Reglerne om klageadgang m. m. i § 16 svarer til gældende lovs § 25.

Til § 17.

Bestemmelsen i stk. 1, der er ny, omhandler betingelserne for *retten til at bevare invalidepension*.

Betingelserne for retten til at bevare invalidepension er efter gældende regler identisk med betingelserne for retten til at opnå sådan pension. Pensionsretten bevares derfor, så længe erhvervslevnen er nedsat til $\frac{1}{3}$ og derunder, eller så længe erhvervsindtægten er nedsat til et beløb, der svarer til invalidepensionens størrelse.

Lovforslaget indeholder betydelige ændringer i disse regler.

Det følger af reglen i forslaget § 2, stk. 2, hvorefter pension efter det fyldte 60. år hverken kan tilkendes, frakendes eller ændres til højere eller lavere pension, at reglerne om betingelserne for retten til at bevare pensionen kun har virkning for pensionister under 60 år.

Det foreslås i *stk. 1, 1. og 2. punktum*, at pensionsretten bevares, så længe der ikke er sket en væsentlig forbedring af erhvervslevnen. Samtidig foreslås det, at udgangspunktet ved bedømmelsen heraf skal tages i, at pensionsretten — når den lægelige invaliditet i det væsentlige er uændret — normalt bevares, så længe invalidens personlige arbejdsindtægt ikke vedvarende overstiger det dobbelte af grundbeløbet for enlige, d. v. s. for tiden 10.128 kr.

Bestemmelsen tilsigter at fremme invalidepensionisternes lyst til arbejdsindsats. Om baggrunden for forslaget henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger.

Bestemmelsen angiver betingelserne for retten til at bevare pension, hvadenten denne er tilkendt i henhold til § 3, stk. 2, 3 eller 4. Den foreslåede grænse, der skal tages som udgangspunkt ved bedømmelsen, gælder således for alle tre pensionsstørrelser. I de tilfælde, hvor pensionisters personlige arbejdsindtægt — vedvarende — overskrider grænsen, vil pensionen derfor i almindelighed fortabes, hvadenten pågældende oppebærer højeste,

mellemste eller laveste pension. Der vil således normalt ikke blive tale om overflytninger fra højere til lavere pension, medmindre forbedring af erhvervslevnen skyldes en ændring af den lægelige invaliditet, jfr. nedenfor. Den herved skabte trykthed for pensionisterne må antages at animere dem til arbejdsindsats. Hertil kommer, at det for at undgå vidtgående kontrolforanstaltninger vil være en fordel, at der ikke i for vidt omfang skal foretages overflytninger mellem pensionsgrupperne.

For så vidt angår pensionister med højeste invalidepension vil grænsen formentlig kun få yderst ringe betydning, idet disse helt eller næsten erhvervsudygtige pensionister ikke kan forventes at kunne opnå personlig arbejdsindtægt af betydning. Eventuelt vil dette dog kunne forekomme på beskyttede virksomheder. I denne forbindelse henledes opmærksomheden på reglen i § 21, stk. 6, hvorefter der kan fastsættes regler om, hvorledes der skal forholdes med pensionen — og herunder erhvervsudygtighedsbeløbet — under ophold på sådanne virksomheder.

Med hensyn til de tilfælde, hvor der sker overgang fra pension til ikke-pension som følge af grænsens overskridelse bemærkes, at fradragsreglerne forinden vil have bevirket helt eller delvis bortfald af grundbeløbet, således at overgangen herved vil blive mildnet. I denne forbindelse bemærkes endvidere, at forslaget opretholder de gældende regler om gradvis inddragning af pension samtidig med, at det indfører pligt for invalideforsikringsretten til at tage stilling til, hvorvidt en person, der får pensionen inddraget, er berettiget til ydelse for ikke-pensionister, jfr. forslaget § 18, stk. 2.

Ved bedømmelsen af, om erhvervslevnen må anses for at være væsentligt forbedret, skal den nævnte grænse „normalt" tages som „udgangspunkt". Det er med disse udtryk tilsigtet, at grænsereglen i praksis ikke skal medføre en for mekanisk bedømmelse.

Det kan således tænkes, at pensionen kan bevares, uanset at pågældendes faktiske indtægt i penge ligger over grænsen. I de tilfælde, hvor pågældende tilhører et erhverv, der er så højt lønnet, at han — til trods for at hans faktiske indtægt som invalid er over grænsen — alligevel opfylder betingelserne for at opnå pension, vil pensionen blive bevaret indtil det skønnes, at erhvervslevnen er blevet væsentligt forbedret i forhold til den nedsættelse, som forelå ved tilkendelsen.

Omvendt kan retten til den tilkendte pension i visse tilfælde bortfalde, uanset at pågældendes faktiske arbejdsindkomst er under grænsen. Dette

kan forekomme i tilfælde, hvor arbejdsindtægten i penge ikke kan antages at give udtryk for pågældendes faktiske erhvervsevne, eller hvor erhvervsarbejdet vanskeligt kan vurderes pengemæssigt; således ved erhvervsarbejde som er ulønnet eller som helt eller delvis lønnes med andet end penge. Dette vil f. eks. kunne være tilfældet inden for det huslige arbejdes område.

Det kan også være af betydning for bedømmelsen, at arbejdsindtægten for selvstændige erhvervsdrivende vanskeligt kan opgøres.

I disse situationer vil hovedreglen i stk. 1, 1. punktum, føre til, at der må foretages et skøn over, om der foreligger en væsentlig forbedring af erhvervsevnen, bedømt i forhold til den nedsættelse heraf, som dannede grundlag for pensionens tilkendelse.

Udtrykket „vedvarende“ betyder, at inddragelse af pension først kan ske, når erhvervsevnen må antages at være varigt forbedret. Ofte vil dette først kunne konstateres, når indtægten igennem nogen tid har vist sig konstant at være over grænsen.

Reglen i *stk. 1, sidste punktum*, udtrykker, at der skal kunne tilkendes lavere pension i henhold til § 3 eller ske inddragelse af pension i de tilfælde, hvor forbedringen af erhvervsevnen skyldes en ændring af den lægelige invaliditet. Denne regel betyder, at man i disse tilfælde opretholder den nu-gældende regel, hvorefter betingelserne for at opnå pension ganske svarer til betingelserne for at bevare pension.

Bestemmelserne i *stk. 2-3*, der i store træk svarer til gældende lovs § 19, stk. 4-5, indeholder regler om kommunalbestyrelsens pligt til at forelægge sagen for invalideforsikringsretten, hvis der er indtrådt sådanne ændringer i en persons helbredstilstand eller erhvervsevne, at det må antages at have betydning for pågældendes ret til pension, invaliditetsydelse eller bistands- og plejetillæg.

Til § 18.

Bestemmelsen, der indeholder regler i forbindelse med kontrollen med, om personer fortsat er berettiget til ydelse efter loven, svarer til gældende lovs § 20, stk. 3-6, med enkelte mindre afvigelser, som er en følge af indførelsen af gradueringsystemet.

I *stk. 1* foreslås det, at invalideforsikringsretten, såfremt pension inddrages, skal tage stilling til, om pågældende er berettiget til invaliditetsydelse og bistands- eller plejetillæg hertil. Reglen er i overensstemmelse med allerede gældende praksis.

Forslaget medtager ikke reglen i gældende lovs § 20, stk. 2, om pligten for kommunalbestyrelsen til mindst én gang hvert 5. år at indgive indberetning

til invalideforsikringsretten om samtlige invalidepensionister i kommunen med angivelse af, om berettigelsen må anses for tvivlsom.

Reglen medfører et ikke uvæsentligt administrativt besvær for kommunerne og for invalideforsikringsretten. Til trods herfor skønnes den ikke at have nogen særlig betydning for kontrollen. En del kommuner undlader i vidt omfang at indgive disse 5-årige indberetninger.

Kontrollen må anses for tilstrækkeligt sikret gennem den pligt kommunalbestyrelsen har til at afgive indberetning, når der i det enkelte tilfælde er konstateret ændringer i en persons berettigelse til ydelse efter loven, jfr. gældende lovs § 19, stk. 4-5, og forslagens § 17, stk. 2-3, samt ved invalideforsikringsrettens adgang til selv at føre kontrol ved særligt sagkyndige, herunder i tilfælde, hvor der skønnes at være en vis sandsynlighed for, at forholdene vil ændre sig, og hvor sagen derfor optages til kontrol en vis tid efter ydelsens tilkendelse, jfr. gældende lovs § 20, stk. 4, og forslagens § 18, stk. 2.

Til § 19.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 19, stk. 2-3.

Til § 20.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 20, stk. 1 og 7.

Til § 21.

Bestemmelsen svarer til gældende lovs § 17, således som denne er affattet ved lov nr. 195 af 4. juni 1964. Den omhandler reglerne om, hvorledes der skal forholdes med pensionen under ophold på særfororgsinstitution m. m.

Efter den ved nævnte lov gennemførte ordning udbetales samtlige ydelser til ikke-pensionister — invaliditets-, bistands- og plejeydelsen — i 6 måneder udover indlæggelsesmåneden, medens bistands- og plejetillæg bortfalder med udgangen af den måned, der følger efter indlæggelsesmåneden. Som nævnt foreslås bistands- og plejeydelsen imidlertid erstattet med adgangen for personer med invaliditetsydelse til at opnå bistands- eller plejetillæg, hvilke tillæg også pensionisterne har adgang til. Da bistands- og plejetillægget i denne relation bør behandles ens, hvad enten de ydes som tillæg til pension eller invaliditetsydelse, foreslås disse tillæg at skulle bortfalde med udgangen af den måned, der følger efter indlæggelsesmåneden, således at ikke-pensionister fremover kun vil få udbetalt invaliditetsydelsens beløb i den nævnte 6 måneders periode.

Til § 22.

Bestemmelsen opretholder de gældende regler

om refusion af kommunernes udgifter til invalidepension m. v. og om statens og invalideforsikringsfondens andel i disse udgifter.

Til §§ 23-25.

Bestemmelserne, der omhandler invalideforsikringsfonden, dens midlers tilvejebringelse, dens bestyrelse m. m., svarer til gældende lovs §§ 6-8.

Til §§ 26-28.

Paragrafferne, der indeholder visse slutningsbestemmelser, svarer til gældende lovs §§ 34-36.

Til § 29.

Bestemmelsen, der omhandler dyrtidsregulering efter reguleringspristallet, svarer til gældende lovs § 37, således som denne bestemmelse er affattet ved lov nr. 195 af 4. juni 1964.

Til § 31.

Bestemmelsen indeholder overgangsreglerne.

Stk. 1 omhandler invalidepensionister, der ved lovens ikrafttræden ikke er fyldt 67 år. Der sondres mellem personer under 60 år og personer i alderen 60-67 år.

Det foreslås, at invalidepensionister *under 60 år* automatisk, d. v. s. uden ansøgning, overgår til mellemste invalidepension. Det fremgår modsætningsvis heraf, at overgang til højeste pension kræver begæring. Da der skønsmæssigt regnes med, at ca. 35.000 pensionister vil blive berettiget til højeste pension, påhviler der invalideforsikringsretten et meget stort overgangsarbejde med behandling af sådanne ansøgninger. Det kan derfor ikke undgås, at der bliver tilfælde, hvor der forløber ret lang tid fra begæring indgives, til afgørelse foreligger. I denne forbindelse peges på kommunalbestyrelsens adgang til at yde forskud på pension, hvilket også kan ydes for så vidt angår højeste pension, jfr. forslagets § 13, stk. 1.

Det foreslås, at de *60-67 årige* invalidepensionister automatisk overgår til mellemste invalidepension, dog således, at de i stedet for invaliditetsbeløb fortsat oppebærer invaliditetstillæg, d. v. s. at de i realiteten bevarer pensionen uforandret, herunder med ret til at bevare invaliditetstillægget efter det fyldte 67. år. Reglen i *stk. 2* opretholder for disse pensionister den gældende trediedelsgramse, hvorefter pensionen ikke kan nedsættes som følge af fradragsreglerne under $\frac{1}{3}$ af grundbeløbet. I de tilfælde, hvor ægtefællen oppebærer det foreslåede ikke-indtægtsregulerede hele eller halve invaliditetsbeløb eller invaliditetsydelse, foreslås undergrænsen dog fastsat til invaliditetstillæggets beløb.

Forslaget sikrer således disse invalidepensio-

nister, at der ikke sker nogen forringelse i deres hidtidige status, som indbefatter forventning om efter det 67. år at bevare invaliditetstillægget udover folkepensionens beløb. At denne særstilling bevares må anses for velbegrundet under hensyn til, at de pågældende ikke i deres yngre år har haft del i det forhøjede invalidepensionsniveau. Der foreslås dog samtidig indført adgang for disse pensionister til efter begæring at overgå til mellemste invalidepension, d. v. s. at de i stedet for invaliditetstillægget opnår det væsentligt højere invaliditetsbeløb, der da bortfalder ved det 67. år, hvorefter de — ligesom de øvrige invalidepensionister, der oppebærer dette beløb — overgår til folkepension uden invaliditetsbeløb. Det forudsættes, at der i folkepensionsloven optages regler, der sikrer, at pensionister, som ved lovens ikrafttræden er fyldt *67 år* og derved er overgået fra invalidepension til folkepension, og pensionister mellem 60 år og 67 år, som fortsat oppebærer invalidepension med invaliditetstillæg, bevarer den hidtidige særstilling i forhold til folkepensionisterne, herunder retten til invaliditetstillæg og eventuelle bistands- og plejetillæg.

Reglen i *stk. 3* er en følge af den ændrede opbygning af ydelserne til ikke-pensionister. Den sikrer, at personer, som i dag oppebærer sådanne ydelser, automatisk overgår til den tilsvarende ydelse efter forslaget.

Reglen i *stk. 4* omhandler bortfald af husligt bistandstillæg for samtlige pensionister, som bliver berettiget til invaliditetsbeløbet. Det bemærkes, at det ikke har været praksis, at der i invalideforsikringsrettens og ankenævnets kendelser om bistandstillæg er givet udtryk for, om tillægget er ydet som husligt eller som personligt bistandstillæg. Imidlertid foreligger der i retten registrering af hvilke bistandstillæg, der er ydet som huslige tillæg, d. v. s. alene fordi invaliditeten bevirker, at pågældende stadig må have væsentlig bistand til nødvendig pasning af husholdningen. For at udskille disse tillæg er det derfor påkrævet, at invalideforsikringsretten giver de sociale udvalg underretning om hvilke løbende tillæg, der er bevilget på nævnte grundlag, og det foreslås derfor, at invalideforsikringsretten skal give sådanne underretninger senest 2 måneder inden ikrafttrædelsen. Vedrørende begrundelsen for tillæggets bortfald henvises til bemærkningerne til § 5, stk. 1.

For pensionister over 60 år, der bevarer invaliditetstillægget og således ikke får udbetalt invaliditetsbeløbet, foreslås der sikret adgang til ligeledes at bevare det huslige bistandstillæg af den hidtidige størrelse.

Invaliddepension m. v. pr. 1. oktober 1964.

	Ægtepar		Enlige
	Begge ægtefæller pensionsberettigede kr. årlig	En ægtefælle berettiget kr. årlig	
Grundbeløb	7.656	5.064	5.064
Invaliditetstillæg	1.656	828	828
Ægteskabstillæg	—	732	—
I alt	<u>9.312</u>	<u>6.624</u>	<u>5.892</u>
Bistandstillæg for hver berettiget		1.368	kr. årlig
Plejetillæg for hver berettiget		2.292	- —
Bømetillæg		1.356	- —

Ydelser til ikke-pensionister.

Invaliditetsydelse for hver berettiget	1.932	kr. årlig
Bistandsydelse for hver berettiget	2.820	- —
Plejeydelse for hver berettiget	3.720	-

Årsløn for lavtlønnede.

Den offentlige lønstatistik oplyser alene gennemsnitslønnen for de enkelte faggrupper i håndværks- og industrivirksomheder m. v. under Dansk Arbejdsgiverforening. Da der ikke samtidig udarbejdes opgørelse over variationerne inden for de enkelte gennemsnit, kan man ikke herigennem få oplysning om indtjeningen for de laverelønnede arbejdere.

Som et led i helhedsløsningen i 1963 blev der fastsat et særligt lavtlønstillæg, i forbindelse med hvilket der blev tilveje bragt et særligt grundlag for et skøn over lønnen for de lavestlønnede grupper inden for håndværk og industri. Ved overenskomstnævnets kendelse af 5. april 1963 bestemtes det, at der med virkning fra 1. marts 1963 skulle udbetales et sådant tillæg til den overenskomstmæssige normallønsats inkl. dyrtidstillæg m. v., at denne lønsum kom til at udgøre 593 øre for mænd og 450 øre for kvinder. Tillægget kunne dog højst udgøre 30 øre pr. time. Da hensigten med bestemmelsen var, at de lavtlønnedes tidløn i videst muligt omfang skulle bringes op på henholdsvis 593 øre og 450 øre, er det rimeligt at forudsætte, at disse beløb efter nævnte kendelse var forholdsvis typiske lønninger for laverelønnede industriarbejdere.

Når der tages hensyn til udbetaling af djrrtidstillæg pr. 1. september 1963 og 1. marts 1964 samt til de forhøjelser, der er foretaget pr. 1. marts 1964 som 2. del af helhedsløsningen, kan det herefter anslås, at den typiske tidløn for lavtlønnede, mandlige arbejdere pr. 1. marts 1964 var omkring 625 øre, medens den for kvindelige arbejdere var omkring 492 øre. Når der yderligere tages hensyn til ferie- og søgnehelligdagsbetaling, svarer dette ved fuld beskæftigelse gennem hele året til en årsløn på ca. 14.600 kr. for mænd og ca. 11.500 kr. for kvinder.

I den følgende oversigt er anført gennem-

snitslønnen for de største grupper ufaglærte mandlige arbejdere og kvindelige arbejdere i provinsen i januar kvartal 1964, der er det seneste kvartal, for hvilket oplysning foreligger. Da hovedstadslønningerne er en del højere end provinslønningerne, kan man se bort herfra i forbindelse med lavtlønsspørgsmålet. Den gennemsnitlige tidløn, der er anført i oversigten, er *den rene tidløn inkl. dyrtidstillæg*, men ekskl. alle øvrige tillæg og ekskl. akkordbetaling. Der er endvidere beregnet årslønninger svarende hertil, men det understreges, at disse beløb ikke kan betragtes som typiske for de respektive grupper, dels fordi der ikke kan tages hensyn til variationer omkring gruppens gennemsnit, dels fordi en ren tidløn ofte vil være suppleret af forskellige tillæg og eventuelt akkordbetaling.

Ren tidløn, inkl. dyrtidstillæg, provinsen, januar kvartal 1964.

	Antal ¹	Gemsig tidløn øre	Tidløn omreg- net til årsløn kr.
<i>Ufaglærte mænd.</i>			
Samtlige ufaglærte mænd	91.821	644	15.100
Jern- og metalarbejdere	23.507	635	14.900
Jord- og betonarbejdere	10.265	664	15.600
Lager- og pakhusarbejdere	8.172	622	14.600
Chauffører	5.935	641	15.100
Kalk- og teglværksarbejdere	4.034	643	15.100
Havnearbejdere	2.459	646	15.200
<i>Kvinder.</i>			
Samtlige kvinder	31.960	495	11.600
Tekstilarbejdere	5.971	491	11.500
Jern- og metalarbejdere	4.991	479	11.200

Ufaglærte cigararbejdere	2.952	513	12.000
Rengøringsarbejdere	2.621	477	11.200
Konservesarbejdere	1.822	493	11.600
Syersker	2.038	503	11.800

De i tabellen anførte årslønsummer er beregnet under forudsætning af fuld beskæftigelse gennem hele året, hvilket vel— uanset at de er baseret på rene tidlønninger — peger i retning af, at de ville være maksimumstal for den invaliderede.

Udkast til vejledning vedrørende ydelse af bistands- og plejetillæg til personer, der er fyldt 67 år.

Ved § ... i lov nr. ... af... om folkepension er der givet kommunalbestyrelserne bemyndigelse til at yde bistands- og plejetillæg som omhandlet i lov om invalidepension § 5, stk. 1, til pensionister, som først opfylder betingelserne for at oppebære sådant tillæg, efter at de er fyldt 67 år.

Det påhviler herefter kommunalbestyrelsen i alle tilfælde, hvor pensionister over denne alder andrager herom, samt i tilfælde, hvor der er rimelig grund til at antage, at betingelserne for tillæg er opfyldt, at tage stilling til, om en pensionist er berettiget til et af disse tillæg.

Reglerne om bistands- og plejetillæg findes i § 5, stk. 1, i lov om invalidepension, der er sålydende:

Bevirker invaliditeten, at pågældende stadig må have personlig bistand af andre, eller består invaliditeten i blindhed eller stærk svagsynethed, ydes til pensionen et bistandstillæg, der udgør 2.460 kr. årlig, jfr. § 29. Hvis invaliditeten fordrer vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, ydes i stedet for bistandstillægget et plejetillæg, der udgør 4.920 kr. årlig, jfr. § 29.

Medens invalidepensionister, som har fået tilkendt bistandstillæg eller plejetillæg før det fyldte 67.år, i henhold til folkepensionsloven bevarer dette tillæg også efter denne alder, har der ikke hidtil været sikret personer, som først i en ældre alder af helbredsmæssige grunde får et tilsvarende betydeligt behov for personlig bistand eller pleje, ret til kontante ydelser af tilsvarende størrelse, jfr. lov nr. 114 af 15. april 1964 om omsorgen for invalidepensionister og folkepensionister og socialministeriets cirkulære af 2. juli 1964.

Efter den nye bestemmelse i § ... i lov om folkepension påhviler omsorgen for pensionister der er fyldt 67 år, som hidtil kommunal-

bestyrelsen i henhold til omsorgsloven, men bestemmelsen fastslår de pågældendes ret til at få tillagt og oppebære bistandstillæg eller plejetillæg under samme betingelser som yngre personer.

Formålet med ydelse af bistandstillæg og plejetillæg er at sætte den pågældende i stand til at afholde de udgifter, der i almindelighed vil være forbundet med at skaffe den nødvendige hjælp, hvad enten den pågældende selv eller hans pårørende drager omsorg for, at hjælpen ydes, eller kommunalbestyrelsen drager omsorg herfor. Det fremgår heraf, at ydelse af bistands- eller plejetillæg i almindelighed forudsætter at udgifterne til personlig bistand eller pleje mindst svarer til bistands- eller plejetillæggets beløb.

Til nærmere vejledning ved bedømmelsen af om betingelserne for at oppebære bistandstillæg eller plejetillæg i det enkelte tilfælde er til stede og om fremgangsmåden ved sager herom, skal man meddele følgende:

A. Betingelser for tillæg.

I. Bistandstillæg

ydes til personer hvis tilstand i en længere periode eller for stedse nødvendiggør stadig og omfattende bistand af andre til varetagelse af *personlige* fornødenheder, såsom: daglig på- og aflædning, personlig vask og toilette, indtagelse af måltider, af- og påklædning og personlig hygiejne i forbindelse med toiletbesøg.

Det er alene bistand til *personlige* fornødenheder, der kan medføre ret til bistandstillæg, derimod ikke den omstændighed, at pågældendes tilstand kræver bistand til pasning af husholdningen.

Da formålet med tillægget er at afholde udgifter til den fornødne hjælp, jfr. ovenfor,

vil det til opnåelse af bistanstillæg ikke være tilstrækkeligt, at pensionisten kun har behov for håndsøringer fra omgivelserne til af- og påklædning og lettere soignering.

Hvis ansøgeren har en samboende ægtefælle, der er i stand til at hjælpe, må det som et udslag af ægtefællers gensidige forsørgerpligt i ret vidt omfang påhvile ægtefællen at være den anden behjælpelig med personlige fornødenheder uden at bistanstillæg ydes. Bistand til påklædning om morgenen og afklædning om aftenen, eller den omstændighed, at pågældende skal have hjælp til at få maden skåret ved måltiderne, vil således ikke i almindelighed give ret til bistanstillæg. Hvis derimod helbredstilstanden kræver, at pågældende skal mådes ved måltiderne eller må hjælpes ved toiletbesøg, kan bistanstillæg ydes.

Såfremt der *ikke* er en samboende ægtefælle, der er i stand til at hjælpe, vil betingelserne for at opnå bistanstillæg være noget mildere. I dette tilfælde kan bistanstillæg ydes, såfremt den nødvendige daglige bistand er så omfattende, at der må regnes med, at vederlaget herfor mindst ville svare til tillæggets beløb, hvis hjælpen blev ydet af lønnet medhjælp.

// . Plejetillæg

ydes til personer, hvis tilstand over en længere periode eller for stedse fordrer pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse, det vil sige personer, der konstant må overvåges eller hjælpes til uvisse tider og mange gange i døgnet. Dette er tilfældet, dersom det kun kan forsvares at lade pågældende være alene i ganske korte perioder, som regel ikke over 1-2 timer, f. eks. fordi pågældende overhovedet ikke kan færdes, end ikke indendørs, uden at der konstant er en anden person til stede for at hjælpe.

Det vil ofte dreje sig om sengeliggende, urolige eller helt immobile personer, som ikke kan lades ude af syne blot i kortere perioder.

I tilfælde, hvor pågældende ikke har en samboende ægtefælle, kan der ydes plejetillæg efter noget lempeligere betingelser, f. eks. hvor tilstanden vil nødvendiggøre anbringelse i plejehospital, såfremt plejen ikke bliver ydet af andre.

I alle tilfælde skal behovet for bistand eller pleje være rimeligt lægeligt begrundet, jfr. nedenfor om fremgangsmåden ved sagens behandling.

Spørgsmålet om ydelse af bistan- eller plejetillæg vil kunne opstå ved alle alvorlige sygdoms- og svækkelsestilstande.

Som eksempler på sygdomstilfælde, som ofte i høj grad påvirker ældre menneskers førlighed eller på anden måde berøver dem evnen til at klare sig selv på egen hånd kan nævnes:

„Hjerneblødning“ der efterlader blivende lammelser eller svære mentale forstyrrelser, herunder tab af taleevnen.

Hjerneforkalkning, som ytrer sig ved svære mentale forstyrrelser, ofte om natten.

Svær senilitet og anden form for svær alderdomssvækkelse.

Blindhed eller meget stærk synssvækkelse, som hindrer pågældende i at orientere sig.

Svær hjertelidelse, der medfører stærk forpustethed selv i hvile.

Svær blodtryksforhøjelse, der medfører stærk svimmelhed.

Brud eller amputation af underkæbber, eller svære kredsløbsforstyrrelser af disse.

B. Fremgangsmåden

ved tilkendelse og inddragelse af tillæg.

Når spørgsmål om tillæg rejses, indhenter kommunalbestyrelsen fra pågældendes sygekasselæge en erklæring om pågældendes helbredstilstand og evne til selv at drage omsorg for sin person. Erklæringen udstedes på en særlig blanket, af hvilke et antal eksemplarer vedlægges, medens yderligere eksemplarer må fremskaffes for kommunens egen regning.

Endvidere indhenter kommunalbestyrelsen fra pågældende selv eller hans pårørende alle oplysninger, der tjener til at belyse, i hvilket omfang han er i stand til selv at varetage personlige fornødenheder, idet det oplyses, hvorvidt pågældende kan:

- a. klæde sig selv på og af, eller til hvilke enkelte dele af påklædningen hjælp af andre behøves.
- b. selv vaske ansigt og hænder,
- c. selv rede sig,

- d. selv spise og drikke når maden er tilberedt,
- e. selv skære og smøre maden,
- f. selv hjælpe sig på toilettet, eller på hvilken måde pågældende må have hjælp dertil af andre.

Endvidere må oplyses om der behøves hjælp til andre personlige fornødenheder, og da hvilke, om hjælpen behøves altid, eller hvor ofte, om pensionisten uden hjælp af en anden person kan færdes i sin stue eller udendørs.

Oplysningerne kan indhentes skriftligt eller i mange tilfælde formentlig bedst ved besøg i hjemmet.

Såfremt kommunalbestyrelsen har tillagt en person pleje- eller bistandstillæg, og det

efter lægeerklæringen må formodes, at pågældendes tilstand senere kan bedres varigt og væsentligt, påhviler det kommunalbestyrelsen efter en passende tid at optage sagen til fornyet overvejelse. Såfremt de ovennævnte betingelser for tillæg efter en samlet — herunder lægelig — bedømmelse derefter ikke fortsat skønnes opfyldt, vil tillægget være at inddrage.

Meddelelse om tillæggelse af, afslag på, eller inddragning af tillæg vil af kommunalbestyrelsen være at give ansøgeren skriftligt.

I tilfælde af afslag eller inddragning har ansøgeren adgang til inden

at indanke kommunalbestyrelsens afgørelse for

